

vergadering **32**
zittingsjaar 2022-2023

Woordelijk Verslag

Plenaire Vergadering

van 3 mei 2023

**Vlaams
Parlement**

INHOUD

OPENING VAN DE VERGADERING	5
VERONTSCHULDIGINGEN	5
ACTUALITEITSDEBAT over de sterke toename van het aantal onbetaalde schoolfacturen – 6 (2022-2023)	5
ACTUELE VRAAG van Jos D'Haese aan Lydia Peeters, Vlaams minister van Mobiliteit en Openbare Werken, over de aankoop van tweedehands bussen door De Lijn	
ACTUELE VRAAG van Karin Brouwers aan Lydia Peeters, Vlaams minister van Mobiliteit en Openbare Werken, over de aankoop van tweedehands dieselbussen door De Lijn	
ACTUELE VRAAG van Wim Verheyden aan Lydia Peeters, Vlaams minister van Mobiliteit en Openbare Werken, over de aankoop van tweedehandsbussen door De Lijn	
ACTUELE VRAAG van Els Robeyns aan Lydia Peeters, Vlaams minister van Mobiliteit en Openbare Werken, over de plannen van De Lijn om tweedehands dieselbussen aan te kopen	44
ACTUELE VRAAG van Imade Annouri aan Jo Brouns, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de nood aan niet-Europese werknemers voor de Vlaamse economie	
ACTUELE VRAAG van Maaïke De Vreese aan Jo Brouns, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de toename van de economische migratie	53
ACTUELE VRAAG van Brecht Warnez aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de beïnvloeding van verkiezingen door buitenlandse mogendheden	59
ACTUELE VRAAG van Sam Van Rooy aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de grootschalige organisatie in Vlaanderen van de Turkse verkiezingen	62
ONTWERP VAN DECREET over de kwaliteit van zorg in het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin – 1602 (2022-2023) – Nrs. 1 en 2	
Algemene bespreking	66
Artikelsgewijze bespreking	66
ONTWERP VAN DECREET over leersteun – 1634 (2022-2023) – Nrs. 1 tot en met 4	
Algemene bespreking	66
Artikelsgewijze bespreking	90
VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Kris Van Dijck, Maaïke De Rudder, Steven Coenegrachts, Imade Annouri en Annick Lambrecht over maatregelen tegen agressie in de voetbalwereld – 1620 (2022-2023) – Nrs. 1 en 2	
Bespreking	91
ONTWERP VAN DECREET over de kwaliteit van zorg in het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin – 1602 (2022-2023) – Nrs. 1 en 2	
Hoofdelijke stemming	97

ONTWERP VAN DECREET over leersteun – 1634 (2022-2023) – Nrs. 1 tot en met 4 Hoofdelijke stemming	97
VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Kris Van Dijck, Maaïke De Rudder, Steven Coenegrachts, Imade Annouri en Annick Lambrecht over maatregelen tegen agressie in de voetbalwereld – 1620 (2022-2023) – Nrs. 1 en 2 Hoofdelijke stemming	98
MOTIE van Elisabeth Meuleman, Hannelore Goeman, Celia Groothedde, Conner Rousseau, Mieke Schauvliege en Steve Vandenberghe tot besluit van het op 3 mei 2023 in plenaire vergadering gehouden actualiteits- debat over de sterke toename van het aantal onbetaalde schoolfacturen – 1685 (2022-2023) – Nr. 1 Hoofdelijke stemming	98
MOTIE van Roosmarijn Beckers, Jan Laeremans, Kristof Slagmulder en Chris Janssens tot besluit van het op 3 mei 2023 in plenaire vergadering gehouden actualiteitsdebat over de sterke toename van het aantal onbetaalde schoolfacturen – 1686 (2022-2023) – Nr. 1 Hoofdelijke stemming	99
MOTIE van Hannelore Goeman, Elisabeth Meuleman, Kim De Witte, Thijs Verbeurgt en Johan Danen tot besluit van het op 3 mei 2023 in plenaire vergadering gehouden actualiteitsdebat over de sterke toename van het aantal onbetaalde schoolfacturen – 1687 (2022-2023) – Nr. 1 Hoofdelijke stemming	99
REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN	100
BIJLAGEN	
Aanwezigheden	102
Individuele stemmingen Vlaamse Volksvertegenwoordigers	102

OPENING VAN DE VERGADERING

Voorzitter: mevrouw Liesbeth Homans

– De vergadering wordt geopend om 14 uur.

De voorzitter: Dames en heren, de vergadering is geopend.

VERONTSCHULDIGINGEN

De voorzitter: Ik deel aan de vergadering mee dat er verontschuldiging zijn ingekomen van de volgende leden:

Freya Perdaens, Annabel Tavernier: bevallingsverlof;

Roosmarijn Beckers, An Moerenhout, Stefaan Sintobin: gezondheidsredenen.

**ACTUALITEITSDEBAT over de sterke toename van het aantal onbetaalde schoolfacturen
– 6 (2022-2023)**

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is het actualiteitsdebat over de sterke toename van het aantal onbetaalde schoolfacturen.

Het debat is geopend.

Als eerste komt de Groenfractie aan bod. Eerst krijgt elke fractie drie minuten, zonder onderbrekingen. Dan komt de regering. En dan krijgt elke fractie vier minuten, met onderbrekingen.

Mevrouw Meuleman heeft het woord.

Elisabeth Meuleman (Groen): Ministers, collega's, 13 procent onbetaalde schoolfacturen in het gemeenschapsonderwijs. Achter dit cijfer schuilen gezinnen die hun kinderen zonder boeken of schoolmateriaal naar school moeten sturen, gezinnen wier kinderen niet meekunnen op schooluitstap. Achter dit cijfer schuilen kinderen die met een lege of slecht gevulde brooddoos naar school moeten vertrekken. De meeste ouders, collega's, willen echt wel het beste voor hun kinderen. De schoolfactuur is een van de eerste facturen die ze toch nog zullen betalen, zo blijkt uit onderzoek, maar ook dat lukt hun niet meer. Het is de verdienste van het GO! om met duidelijke, harde cijfers te komen, maar het zijn signalen die ons al langer bereiken via scholen, via OCMW's. En ja, zelfs mensen die geen beroep doen op het OCMW, krijgen het steeds moeilijker om de oplopende facturen te betalen.

Scholen, collega's, die voeren een armoedebelid, en u, minister, bent de minister die dat moet ondersteunen, maar u laat hen in de steek. Er zijn secundaire scholen die zelf al een maximumfactuur hebben ingevoerd. Soep op school, verkoop van tweedehandskledij, fondsenwerving, betalingsspreidingsplannen, boekenfondsen, gratis menstruatieproducten, een sociaal-cultureel fonds voor uitstappen: onze scholen, minister, zij doen het. Zij doen het omdat ze beseffen dat ze het verschil kunnen maken, maar zij doen het, minister, zonder uw steun. Komt u weleens op een school? Komt u weleens op het terrein? Scholen doen dat met volle overtuiging, omdat zij beseffen dat ze kinderen die door hun thuis-situatie met achterstand toekomen op school, toch kunnen vooruithelpen. Als u op de radio letterlijk zegt dat armoedebestrijding geen taak is voor onderwijs, dan staat u los van de realiteit en is dat een belediging van het werk waar zo goed als alle scholen nu al dagelijks mee bezig zijn. Ze hebben een minister nodig die hen hierbij helpt en hen ondersteunt. U zegt: doe maar, maar het is eigenlijk uw taak niet, dus trek uw plan.

Minister, we zijn 2023, niet 1908. Armoede pakken we tegenwoordig aan via sociaal beleid en niet via liefdadigheid. U, minister, blijft op dat vlak schromelijk in gebreke. (*Applaus bij Groen en de PVDA*)

De voorzitter: Mevrouw Goeman heeft het woord.

Hannelore Goeman (Vooruit): Collega's, je schoolfactuur niet kunnen betalen: het overkomt steeds meer ouders, ondertussen al voor een bedrag van 11 miljoen euro, alleen in het GO!. Dat is gigantisch en het probleem wordt ook alleen maar groter. Dat hoeft jammer genoeg niet te verbazen. De armoedecijfers blijven schandalig hoog in een beschaafde regio zoals Vlaanderen en ouders zien de schoolrekening ook alleen maar oplopen. Dure schoolboeken, die dan maar voor de helft gebruikt worden. Laptops, softwarepakketten, duur schoolmateriaal, zeker in onze praktijkrichtingen. Ik weet niet of u het weet, maar de bouwmaterialen zijn ongelooflijk gestegen.

En wat doet deze Vlaamse Regering? Die staat erbij en kijkt ernaar. Alweer.

En dus sta ik hier, voor de honderdste keer, collega's, om deze Vlaamse Regering een geweten te schoppen. Want het feit dat steeds meer schoolrekeningen niet betaald raken, beste ministers, is geen onoplosbaar probleem. Dat is een keuze. Dat is een keuze van deze Vlaamse Regering om daar niets aan te doen. Wij begrijpen dat niet. Wij begrijpen niet waarom jullie kinderen laten leven met de schaamte zich te moeten afvragen of ze mee mogen op schoolreis of alweer aan een buur te moeten vragen of ze mogen meekijken omdat ze geen boek hebben. Wij begrijpen niet dat jullie ouders, ook gewone mensen die elke dag hard werken, verder laten ploeteren met dat machteloze gevoel je kind tekort te doen. Hen dwingen om te leven met de wetenschap dat hun kind misschien wordt uitgesloten. Aanvaarden dat ze een deurwaarder op hun dak krijgen. Wij begrijpen ook niet dat je leerkrachten in de verschrikkelijke positie brengt om kinderen dingen te weigeren. Wij begrijpen dat niet. Echt niet. En dat is nochtans wat deze regering vandaag doet. En ondertussen worden de verschillen tussen scholen alleen maar groter, met scholen die wel proberen om de kosten te drukken, en andere die er niet naar kijken, scholen voor mensen met veel geld, en scholen voor al de rest. Sommige leerlingen kiezen ook niet de richting die bij hen past, omdat hun ouders die niet kunnen betalen. De verschillen tussen kinderen in dezelfde klas worden steeds groter. De ongelijkheid in ons onderwijs neemt zienderogen toe.

Collega's van de N-VA, cd&v, en Open Vld, jullie hebben altijd de mond vol van gelijke kansen. Maar waarom laten jullie dit gewoon gebeuren? Jullie beweren de onderwijskwaliteit te willen versterken, maar aanvaarden gewoon dat kinderen zonder boeken op school zitten. Hoe moeten die dan goed leren? Jullie pleiten voor een herwaardering van het technisch en beroepsonderwijs, maar kijken de andere kant op als die richtingen voor steeds meer ouders gewoon onbetaalbaar zijn. Er zijn veel grote verklaringen, maar weinig – geen – oplossingen. En die zijn er nochtans. Ik kan het maar blijven herhalen: de maximumfactuur heeft al bewezen dat ze werkt. Een duidelijk prijsplafond, waardoor ouders weten waar ze aan toe zijn, waardoor kinderen het materiaal krijgen dat ze nodig hebben op school, en scholen de werkingsmiddelen om dat rond te krijgen. Elk kind echt gelijk, en betaalbaar onderwijs voor iedereen: daar vecht Vooruit voor. (*Applaus bij Vooruit*)

De voorzitter: Mevrouw Vandromme heeft het woord.

Loes Vandromme (cd&v): Collega's, minister, de cijfers die het gemeenschapsonderwijs verspreid heeft, hebben mij niet verrast. Want bij het begin van het huidige schooljaar had ik zelf een bevraging georganiseerd naar de

onbetaalde schoolfacturen bij onze scholen, en daar kwamen dezelfde cijfers uit naar voren.

En armoede raakt mensen, collega's. Armoede raakt ouders en leerlingen die geen schoolboeken hebben, en raakt ook leerkrachten en directeurs. En onbetaalde schoolfacturen zetten sowieso een druk op scholen. Naast de vele andere uitdagingen – om het lerarentekort niet te noemen – is er die extra druk. Het water staat ongelooflijk veel mensen aan de lippen. En ik denk dat het gepast is om ook hier te starten door onze waardering te uiten voor wie zich dagelijks inzet voor onze kinderen, die het niet altijd even gemakkelijk hebben.

En uit mijn onderzoek, minister, bleek ook dat scholen heel vaak niet weten welke hulporganisaties er allemaal bestaan. Heel veel scholen weten niet dat vzw Krijt hen kan ondersteunen in het uitwerken van een armoedebeleid, of kennen My TrustO niet, dat net kan vermijden dat er deurwaarders of gerechtsdeurwaarders aan de deur komen kloppen. Voor een derde van de scholen is het zelfs zo dat er geen samenwerkingsverbanden zijn met lokale besturen of OCMW's, terwijl net daar ook heel veel mooie initiatieven bestaan, heel veel mooie projecten die van onderuit gegroeid zijn. In september al vroeg ik om net dit allemaal in de kijker te zetten, om net die organisaties ook zuurstof te geven. En die lokale brugfiguren die er bestaan, die scholen en ook de organisaties kennen, kunnen we ondersteunen.

Ik vraag u en uw collega's om daar heel specifiek op in te zetten. Want armoede raakt ons ook hier allemaal in dit parlement. Armoede is een problematiek waar niemand zijn ogen voor wil sluiten. Als ik het zo hoor, is er wel in elke commissie of in elke vergadering een voorstel om de armoedeproblematiek aan te pakken. Dat gaat dan over de onbetaalde schoolfactuur, de lege brooddozen en morgen over de menstruatiearmoede. Het zijn altijd ad-hocvoorstellen, terwijl we eigenlijk een langetermijnvisie moeten hebben over hoe we dit aanpakken. Sinds het begin van deze legislatuur heb ik de vraag gesteld – en het is ook de vraag die de Vlaamse Onderwijsraad (Vlor) een paar keer gesteld heeft – om dringend werk te maken van een conceptueel debat over die gelijke kansen. Er gaan heel veel middelen naar Onderwijs die geënt zijn op gelijkekansenonderwijs, maar we moeten fundamenteel durven na te denken of dit wel de weg is. Wie zegt dat de maximumfactuur zaligmakend is, vergeet dat er nog onbetaalde facturen zijn in het basisonderwijs.

Wat ik zeker ook wil meegeven, is dat wat ons, cd&v betreft, er niet geraakt wordt aan het groeipakket. Dat is niet de weg. Wij geloven in gezinnen. We blijven geloven in gezinnen en we vinden ook dat het groeipakket aan hen moet toekomen. (*Applaus*)

De voorzitter: De heer De Witte heeft het woord.

Kim De Witte (PVDA): Voorzitter, geachte ministers, beste collega's, hier staan we weer. Want opnieuw stijgen de schoolfacturen, opnieuw geraken steeds meer gezinnen in de problemen, want naar school gaan is duur en het wordt steeds duurder. Collega's, het gaat niet alleen over de meest kwetsbare gezinnen. Meer en meer tweeverdieners kunnen die facturen niet betalen.

En ook meer en meer scholen komen in de problemen. Scholen worden al jaren getroffen door de besparingen van de Vlaamse Regering op hun werkmiddelen. Recent kwamen daar de dure energiefacturen en ook nog eens de hoge inflatie bij, en nu daarbovenop steeds meer onbetaalde schoolfacturen. Op vijf jaar tijd zijn er 44 procent meer facturen die niet betaald worden.

Minister, wat opvalt, is dat u dat eigenlijk helemaal niet opvolgt. Er is geen communicatie, er zijn deze keer geen persberichten en vooral geen cijfers die dat

monitoren, die ons wegwijs maken in die stijging van de facturen. Niets. Het kan u blijkbaar niet veel schelen. Welnu, mij kan het wel veel schelen, want we gaan hoe langer hoe meer naar een systeem waarbij de dikte van de portefeuille van papa en mama de studiekeuze bepaalt, zeker voor technische en professionele richtingen, die u zo sterk zou willen promoten – zegt u altijd. Het materiaal is peperduur geworden. Denk aan de kledij, aan koksmessen voor de hotelschool, aan gereedschappen, grondstoffen voor hout- of metaalbewerking. Het wordt onbetaalbaar voor gezinnen.

De onderwijssector schuift al jarenlang een aantal oplossingen naar voren. Ik noem er vijf. Eén, voer net zoals in het lager onderwijs een maximumfactuur in voor het secundair onderwijs. Twee, maak werk van gratis en gezonde maaltijden op school. Drie, werk samen met vertrouwenspersonen en ervaringsdeskundigen op school in plaats van die samenwerking af te bouwen. Vier, verbied het gebruik van de zwarte lijsten en zorg dat leerlingen aan het begin van het schooljaar allemaal met de nodige schoolboeken op de banken zitten. Vijf, verhoog de schooltoelage en stem die beter af op de noden van de leerlingen.

Collega's, dit heeft niks te maken met het afvlakken van onderwijs. Dit gaat over democratisch onderwijs en gelijke kansen voor elk kind. Armoede is niet de schuld van het onderwijs, maar het onderwijs draagt wel alle gevolgen daarvan. Een op de acht kinderen stopt in het onderwijs zonder een diploma te behalen. Een kind in armoede heeft vijf keer meer kans om daarbij te horen.

Minister van Onderwijs en minister van Jeugd, dit is iets waarvan u beiden wakker moet liggen. Bescherm dus de gelijke kansen in ons onderwijs. Maak werk van doortastende maatregelen en zorg dat er iets gebeurt aan die stijgende schoolfacturen. (*Applaus*)

De voorzitter: De heer De Gucht heeft het woord.

Jean-Jacques De Gucht (Open Vld): Ministers, collega's, ik heb een déjà vu. In oktober vorig jaar hebben wij ook al gedebatteerd over kinderarmoede. Telkens zegt iedereen in het halfrond dat het verschrikkelijk is, maar het volgende punt ontbreekt.

Op 14 maart 2021 keurde de Europese Commissie een Europese kindergarantie goed. Die kindergarantie wordt op 14 juni 2021 op lidstaatniveau door de Europese Raad goedgekeurd. Een van de pijlers van die kindergarantie is dat er ten minste één gratis gezonde schoolmaaltijd per dag wordt voorzien. Op 14 februari 2022, minister, heb ik in de commissie namens mijn liberale fractie een nota ingediend over het belang van die schoolmaaltijden. De kinderrechtencommissaris onderstreept eveneens het belang van die gratis schoolmaaltijden voor kinderen in haar jaarverslag 2021-2022 met als titel 'Meer gewicht aan kinderrechten'. Zij verwijst hiervoor niet alleen naar die Europese kindergarantie, maar ook naar de Vlaamse gezondheidsdoelstellingen, en naar de desbetreffende conceptnota.

Op 8 december hebben we in de commissie Onderwijs een hoorzitting georganiseerd over het belang van schoolmaaltijden. Daarbij lag de nadruk op het uitnodigen van mensen van lokale besturen, om ervoor te zorgen dat we vanuit het lokale niveau konden redeneren. Wat is er gebeurd? Tijdens die hoorzitting heeft iedereen die daar aanwezig was gezegd dat het heel belangrijk is om gezonde warme schoolmaaltijden aan te bieden. Tijdens die hoorzitting werd gezegd dat alle projecten waar dat gebeurde, heel goed liepen. Vorige week hebben we in de commissie Onderwijs een nabespreking gehad over mijn voorstel, en opnieuw begon iedereen aan zijn redevoering door te zeggen dat het verschrikkelijk is, maar sommigen willen de scholen zagezegd niet extra belasten. Als ik mij niet vergis, is dat trouwens ook een van uw quotes over dat

thema, minister. Langs de andere kant hebben we er geen probleem mee om de leerkrachten en directies compleet te negeren die vandaag zelf naar de bakker gaan, soep maken en dat aan kinderen geven die met een lege brooddoos naar school gaan. We negeren ook dat kinderen met honger het bijzonder moeilijk hebben om zich te concentreren, en bijgevolg moeilijker mee kunnen op school.

Anderen vinden dat de lokale besturen verantwoordelijk zijn. Zij zeggen dat ze naar het OCMW moeten gaan. Het OCMW lost volgens hen alles op. Telkens opnieuw komt het erop neer dat je het geluk moet hebben om naar een bepaalde school te gaan, of in een bepaalde gemeente of stad te wonen. Het gaat hier over elk kind, en dan gaat het dus niet over de school of stad, maar dan gaat het over alle scholen en alle steden en gemeenten.

Volgende week, minister, ligt er in het Europees Parlement een verslag ter stemming over de schoolregeling ter verstrekking van groenten en fruit, melk en zuivelproducten. In de Europese Commissie is dat zo goed als unaniem goedgekeurd. Het rapport onderstreept daarbij het belang van gezonde voedingsmiddelen voor alle schoolkinderen. Dirk Van Damme – u welbekend, want u hebt hem aangeduid als voorzitter voor de Commissie van Wijzen – onderschreef op Twitter eveneens het belang van schoolmaaltijden voor elk kind.

Waarom blijft dit parlement doof en blind voor wat er in de buitenwereld al lang klaar en duidelijk is? Als wij in de toekomst een kennismaatschappij willen blijven, dan gaan we ervoor moeten zorgen dat iedereen meekan. Vandaag ondergraven we dat, simpelweg omdat we totaal blind blijven voor het feit dat er een gigantisch aantal kinderen niet dezelfde kansen krijgt of heeft om deel te nemen aan ons onderwijs. *(Applaus bij Open Vld)*

De voorzitter: Mevrouw Grosemans heeft het woord.

Karolien Grosemans (N-VA): Voorzitter, ministers, collega's, de uitdaging van de onbetaalde schoolfacturen is groot. Ik denk dat we het er allemaal over eens zijn dat financiële problemen onder geen enkel beding de pedagogische relatie onder druk mogen zetten en geen invloed mogen hebben op schoolse prestaties of de studiekeuze.

De Vlaamse Regering onderneemt wel degelijk actie in heel wat departementen, ook in Onderwijs. Onze fractie vindt het belangrijk om alle scholen aan te zetten tot een transparant kostenbeheersend beleid met de nodige waakzaamheid voor degenen die het moeilijk hebben. Scholen zijn ook verplicht om aan het begin van het schooljaar een kostenraming mee te geven via het schoolreglement. Wanneer er financiële problemen zijn binnen het gezin, is het belangrijk dat ouders op voorhand weten waarvoor en hoeveel ze moeten betalen. Het is goed dat de mogelijkheid om te voorzien in een gespreide betaling van de kosten al verplicht is. Scholen moeten er uiteraard ook voor ijveren om de kosten zo laag mogelijk te houden. In dat opzicht steunt de minister dan ook de initiatieven om te sensibiliseren, zoals het project Samen tegen Onbetaalde Schoolfacturen van de vzw Krijt.

Soms zijn scholen niet op de hoogte van de financiële problemen. We vinden het daarom belangrijk dat er een laagdrempelig aanspreekpunt is waar ouders in dialoog kunnen gaan over hun betalingsmoeilijkheden om zo bijvoorbeeld een afbetalingsplan te kunnen opstellen.

Scholen met veel kansarme leerlingen ontvangen heel wat GOK-middelen (gelijke onderwijskansen). Ze moeten die voortaan inzetten om de jongeren te ondersteunen die de middelen genereren, een belangrijke realisatie uit het regeerakkoord.

De kosten van schoolboeken is ook een belangrijk aandachtspunt. Ook hier investeert de minister in organisaties die scholen helpen bij de aanpak van armoede zodat de schoolloopbaan niet in het gedrang komt. Er is ook een Kwaliteitsalliantie om de betaalbaarheid van het schoolmateriaal te garanderen en de Robinpas om schoolmateriaal betaalbaar te houden.

Gezinnen met schoolgaande kinderen en een laag inkomen kunnen rekenen op een jaarlijkse schooltoeslag. Deze toeslag kan ouders helpen om de schoolkosten te betalen. Het zou volgens onze fractie interessant zijn om na te gaan wat we kunnen doen om die toelage te laten variëren op basis van de reële kost van de studierichting. Het zijn vooral de mensen met een schooltoeslag die we willen bereiken om ervoor te zorgen dat er geen financiële muur hoeft te bestaan indien kinderen een bepaalde richting willen volgen.

Collega's, we benadrukken telkens het belang van een autonome aanpak van de school, het belang van een gericht Vlaams beleid. We hameren op de verantwoordelijkheid en betrokkenheid van de ouders, en het belang van een sterke samenwerking met het lokaal sociaal beleid. Kortom, vanuit de N-VA blijven we ijveren voor een concrete gerichte aanpak, voor maatwerk, geen generieke maatregelen voor alle leerlingen. Of het nu gaat over de organisatie van middagtoezicht, vervoer, meerdaagse schooluitstappen, het wegwerken van lege brooddozen, onbetaalde schoolfacturen, menstruatiearmoede of het invoeren van een maximumfactuur, ieder moet zijn of haar verantwoordelijkheid nemen, van de ouder over de school tot en met het lokaal bestuur en de Vlaamse overheid. *(Applaus bij de N-VA)*

De voorzitter: De heer Laeremans heeft het woord.

Jan Laeremans (Vlaams Belang): Voorzitter, minister, collega's, de noodkreet uit het GO! over de stijging van onbestaande schoolfacturen is een terecht signaal, dat we als Vlaams Belang uiteraard ook opgepikt hebben. De oplossing van dit probleem zou ik hier kunnen afdoen met de oneliner dat we maar minder armoede moeten importeren uit het buitenland omdat de opengrenzenpolitiek onze sociale zekerheid overbelast. Maar de problematiek van de onbetaalde schoolfacturen is toch wel complexer dan dat.

Een eerste pijnpunt is een gebrek aan transparantie, ook al zijn scholen verplicht om de schoolbijdrage op te nemen in het schoolreglement. Een deel van de ouders leest dat helaas niet en valt dan uit de lucht wanneer de rekeningen toekomen.

Daarom moet dit aspect volgens ons ook aan bod komen tijdens het inschrijvingsgesprek, via een aparte brochure, een duidelijke vermelding op de website van de school, enzovoort. Daar is volgens ons nog wat ruimte voor verbetering.

Daarnaast blijven wij voorstander van de maximumfactuur omdat ze wel degelijk goed werkt in het basisonderwijs, en omdat secundaire scholen die ze al hebben ingevoerd, er wel degelijk resultaat mee boeken. Ik verwijs bijvoorbeeld naar het atheneum Emanuel Hiel in Schaarbeek. Ik citeer uit een artikel van vandaag: "Voor schoolboeken, laptops en ander educatief materiaal betalen leerlingen maximaal 200 euro per schooljaar." Zij doen dat al sinds 2015, en sindsdien kan nog maar 6 procent in plaats van 20 procent de schoolrekeningen niet betalen. Dat is een mooi resultaat. Maar uiteraard, collega's, is zo'n maximumfactuur in het secundair onderwijs een stuk complexer dan in het basisonderwijs.

In de eerste graad lijkt er ons geen probleem te zijn. Daar kunnen we snel mee starten. Vanaf de tweede graad moet men per studiedomein of per studierichting gaan bekijken wat een aannemelijke kost is voor die richting, en daar een bovengrens bepalen. Dat zal natuurlijk wat werk vergen, maar we vertrekken niet van

een wit blad. In het kader van het beleidsonderzoek rond onderwijszones zijn de gemiddelde kostprijzen per onderwijssegment wel degelijk al eens in kaart gebracht. We zullen dus eerst werk moeten maken van een richtprijzenlijst per domein of studierichting als een noodzakelijke tussenstap. Op basis daarvan kunnen we dan vertrekken om de maximumfactuur in de tweede graad, en daarna in de derde graad, vast te leggen.

Verder lijkt het ons niet zo'n goed idee om de schooltoeslag variabel te maken en de hoogte te bepalen op basis van de werkelijke studiekosten voor gezinnen binnen de laagste inkomensgroep. Dat is namelijk praktisch nogal moeilijk uitvoerbaar.

Minister, uw suggestie om het kindergeld dan maar gedeeltelijk of volledig naar de scholen over te hevelen, heeft toch ook wel een aantal nadelen. Het zou ertoe kunnen leiden dat scholen zo veel mogelijk kinderen willen binnenhalen omdat daar extra inkomsten aan vasthangen. Dat zien we trouwens al aan de universiteiten. Een tweede neveneffect is dat ouders hun kinderen misschien langer thuis zouden kunnen houden, omdat ze dan tot hun vijfde jaar zelf baas zullen blijven over het kindergeld.

Maar wij denken wel aan een aantal alternatieve pistes, waar ik zo dadelijk verder op wil ingaan.

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: Goedemiddag. Scholen zijn vanzelfsprekend geen eilanden in de samenleving. Als alles in de samenleving duurder wordt, dan worden ook voor de scholen de facturen duurder. In deze discussie zou ik, als minister van Onderwijs, toch graag twee uitgangspunten naar voren schuiven.

Ten eerste wil ik scholen ervoor behoeden om opnieuw extra taken en verantwoordelijkheden te krijgen. Zowat elk debat in dit parlement en ook in de media eindigt er wel eens mee dat de oplossing voor elk maatschappelijk probleem bij de school ligt. De scholen moeten dan de kinderen zindelijk maken, hen leren fietsen, ze moeten kinderen veilig leren surfen op het internet, gezond leren eten, en ga zo nog maar even door. Ondertussen zitten we wel met een dalende onderwijskwaliteit. Er is minder tijd om te kunnen concentreren op de kerntaak, namelijk het lesgeven. We zitten dan ook nog eens met een lerarentekort, maar er worden wel altijd weer nieuwe taken in de richting van de school geschoven.

Armoedebeleid is dus geen kerntaak van de scholen. Wil dat zeggen dat onze scholen geen sociale taak hebben? Zij hebben bij uitstek een sociale taak – bij uitstek! – namelijk door kinderen en jongeren vaardigheden en kennis bij te brengen, en er zo voor te zorgen dat zij de sociale ladder op kunnen klimmen. Dat is bij uitstek de sociale taak van ons onderwijs. Maar daarom moeten we ruimte maken zodat leraren zich kunnen concentreren op die kerntaak, op lesgeven en op het bijbrengen van vaardigheden en kennis bij kinderen en jongeren. Dat is de kerntaak, en dat is bij uitstek zo bij de sociaal-economisch zwakkere jongeren. Zij hebben veel meer baat bij en nood aan een sterk onderwijs met een sterke kwaliteit. Uw en mijn kinderen krijgen thuis ook nog wel allerlei prikkel om te leren, maar sociaal-economisch zwakkeren niet. Zij zijn aangewezen op de scholen, en dus op de onderwijskwaliteit.

Het tweede uitgangspunt is dat je ook met een maximumfactuur geen schoolfactuur wegtovert. Je schuift de factuur door. Je schuift de factuur door, want als je een maximumfactuur invoert, dan wil dat zeggen dat iemand anders alle kosten boven die maximumfactuur zal moeten betalen, en dat is de werkende Vlaming, die al zoveel facturen opsopt. Dus, maak de mensen ook niets wijs: een maximumfactuur laat de schoolfactuur niet verdwijnen.

Wil dat dan zeggen dat wij in het onderwijs doof en blind blijven voor verzueringen op vlak van armoede? Neen, verre van. Wat doen wij in concreto? Ten eerste zorgen we er inderdaad voor dat de scholen een kostenbeperkingsbeleid voeren. We assisteren hen daarin, we geven hen richtlijnen mee. We zorgen er ook voor dat de bijdrageregeling in het schoolreglement klaar en duidelijk moet zijn. Daar wordt ook naar gekeken door de onderwijsinspectie, zodat je goed weet dat er geen verrassingen zijn en cours de route, zodat je vooraf goed weet welke kosten zich aandienen.

Ten tweede geven we ook extra middelen. De begroting van ons onderwijs is opgelopen tot 16 miljard euro. Wij geven ondertussen een bedrag uit dat bijna is opgelopen tot een half miljard euro op grond van de zogenaamde gelijke onderwijskansindicatoren en SES-kenmerken (socio-economische status). Dat wil zeggen dat er op grond van vier criteria extra middelen worden gegeven aan kinderen die in een sociaal-economisch zwakkere positie zitten. Dat is ondertussen bijna een half miljard euro.

Ten derde hebben we nu recent extra middelen uitgetrokken voor de scholen om aan de energiefactuur tegemoet te kunnen komen. Dat is 130 miljoen euro extra om te verhinderen dat scholen net genooddaakt zouden zijn om de factuur van de energie door te rekenen via de schoolfactuur.

Ten vierde, heel concreet treden we daar zelfs op vanuit de overheid waar we eigenlijk niet zouden mogen optreden, namelijk op vlak van de leermiddelen. Eigenlijk behoort dat tot de vrijheid van onderwijs. Scholen zijn vrij om te kiezen welke handboeken ze gebruiken, maar toch hebben we daar verschillende partijen samengebracht – uitgeverijen, onderwijsverstrekkers – om ervoor te zorgen dat ook de schoolfactuur naar beneden zou gaan en dat we dus meer zouden werken met digitale leermiddelen en veel minder met invulboeken, want die invulboeken zijn bij uitstek een verloren kost.

Ten vijfde, als het gaat over de kerntaken vind ik dat armoedebelief in wezen een kerntaak is van een OCMW, van lokaal sociaal beleid bij uitstek, om op te treden als schoolfacturen niet betaald kunnen worden of wanneer er geen sprake is van een gezonde maaltijd. Dan lijkt mij dat in eerste instantie een kerntaak voor lokaal sociaal beleid, en iets waarbij scholen perfect willen faciliteren, willen assisteren. Maar laat ieder zijn kerntaken.

Dat is voor de korte termijn. Voor de lange termijn vind ik dat we zeker mogen spreken over de besteding van een deel van het groeipakket, van het kindergeld, rechtstreeks richting de scholen, zodoende dat we ook zeker weten dat die middelen worden ingezet waarvoor ze bestemd zijn, en dus ook ten goede komen van de sociaal-economisch zwakkere kinderen.

De voorzitter: Minister Dalle heeft het woord.

Minister Benjamin Dalle: Dank u wel, voorzitter.

Het is een goede zaak dat het gemeenschapsonderwijs die visie rond kostenbeheersing opnieuw duidelijk heeft gesteld. Dat is de tweede keer op tien jaar tijd. Voor mij zijn er twee zaken die daarbij bepalend zijn.

Ten eerste is er het kostenbeheersend beleid op het niveau van de scholen. Uit het rapport blijkt dat de helft van de scholen vandaag beschikt over een beleid rond kostenbeheersing. Nochtans blijkt uit cijfers van de vzw Krijt dat zo'n beleid echt efficiënt is om deze problematiek aan te pakken. 40 procent van de scholen die dat doen, zorgen er effectief voor dat de prijzen, de facturen beperkt kunnen worden. Een derde van de scholen die zo'n beleid hebben, zorgt ervoor dat er minder onbetaalde facturen zijn. Eigenlijk zou elke school dus moeten beschikken

over zo'n beleid van kostenbeheersing. Dat kan efficiënt zijn, en organisaties zoals vzw Krijt kunnen daarbij helpen.

Ten tweede is er samenwerking op lokaal niveau. Er zijn heel veel organisaties die lokaal actief zijn rond armoedebestrijding. Denk aan de lokale besturen, denk aan de centra algemeen welzijnswerk (CAW's), denk aan de armoedeorganisaties, denk ook aan heel wat vzw's en middenveldorganisaties die kinderen en jongeren helpen rond bijvoorbeeld huistaakbegeleiding. We moeten daar het warm water niet heruitvinden. Maar we moeten wel zorgen dat de scholen daarmee in verbinding staan. Scholen zijn wel degelijk een belangrijke spil in dit lokale netwerk. Ik heb – u weet dat – bij de Septemberverklaring 8 miljoen euro verkregen van de regering om vrij te maken voor de strijd tegen kinderarmoede.

Wij gaan daarvan dit jaar 4 miljoen euro inzetten en ook volgend jaar 4 miljoen euro. Nog voor de zomer zullen we een projectoproep lanceren om lokale besturen en organisaties aan te moedigen om projecten in te dienen en zo te werken rond de strijd tegen armoede waarvan de strijd tegen die onbetaalde facturen deel uitmaakt.

Tot slot heb ik een persoonlijke bedenking van mezelf als cd&v-minister in deze regering over het laatste puntje dat collega Weyts aanhaalde. U zult niet verbaasd zijn dat wij een andere mening zijn toegedaan over het groeipakket. Het verminderen van de middelen voor het groeipakket zal alleen maar zorgen voor meer armoede. Armoede-experts bevestigen dat trouwens. Die hervorming van het groeipakket zal zijn zonder cd&v in deze regering. *(Applaus bij cd&v, Groen en Vooruit en van Jean-Jacques De Gucht)*

De voorzitter: Mevrouw Meuleman heeft het woord.

U mag wel worden onderbroken.

Elisabeth Meuleman (Groen): Minister, "armoedebestrijding" – en dus bij uitbreiding gelijke onderwijskansen, want dat hangt daar nauw mee samen "is geen kerntaak van het onderwijs." Je moet dat maar durven te zeggen als minister van Onderwijs. *(Applaus bij Groen en Vooruit en van Jean-Jacques De Gucht)*

Maar het is duidelijk, we hebben het voordeel van de duidelijkheid. Het is volgens mij een slag in het gezicht van al die scholen – de meerderheid van de scholen – die daar eigenlijk al dag in dag uit mee bezig zijn. En nee, dat zijn geen extra taken, collega's, want ze doen het al vandaag. Wat vragen ze? Ze vragen ondersteuning van het beleid, ondersteuning van wat ze dag in dag uit doen om kinderen mee te krijgen en wél aan gelijke onderwijskansen te werken.

Het was mooi hoe mevrouw Grosemans, ook van de partij van de minister, opsomt wat scholen al allemaal doen, wat vzw's al allemaal doen, wat serviceclubs al allemaal doen, wat steden en gemeenten al allemaal doen. Schitterend werk! Maar allemaal ondanks in plaats van dankzij Vlaams beleid. *(Applaus bij Groen en Vooruit en van Jean-Jacques De Gucht)*

Collega's van cd&v en Open Vld, ik weet dat jullie daar anders over denken. We hebben nog anderhalf jaar tot het einde van deze legislatuur. Mogen wij van jullie alstublieft nog iets verwachten op het vlak van gelijke onderwijskansen, op het vlak van armoedebestrijding? Er zijn zovele dingen die een beleid wél kan doen, collega's. De maximumfactuur is er een van. En armoede-experts, armoedeverenigingen, allemaal pleiten ze voor een maximumfactuur in het secundair onderwijs. Meer nog, ik heb het daarnet gezegd: veel scholen passen dat zelf al toe, en met resultaat.

En natuurlijk betekent dat dan dat we de technische richtingen en beroeps-richtingen, waar de meest kwetsbare kinderen zitten, beter zullen moeten ondersteunen. Maar dat is toch logisch? Want we willen toch dat elk kind de kans krijgt, als het de competenties heeft, om kok of kapper te worden, of om aan houtbewerking te doen? Net die richtingen hebben we nodig. Hoe absurd is het dat die richtingen het duurst zijn? We sluiten nú kinderen uit van die richtingen. Daar moet iets aan gedaan worden.

We kunnen scholen ondersteunen in de aanpak van lege brooddozen. De meeste scholen zorgen ervoor dat kinderen niet met honger op de schoolbanken moeten zitten. Maar, minister, nu zorgt u ervoor dat die factuur bij de scholen terecht komt. En wat vragen zij? Hulp voor het betalen van die facturen.

Brugfiguren, het derde voorstel, is nog zoiets.

Mijnheer De Gucht, ik zal eerst mijn voorstellen opsommen en dan kunnen we daarover debatteren.

De voorzitter: Maar ik bepaal hier wel wie het woord krijgt.

Elisabeth Meuleman (Groen): Da's waar, maar voor de logica van de redenering lijkt het me beter dat ik eerst mijn opsomming afmaak.

Ik heb al gezegd: maximumfactuur, brooddozen, brugfiguren die de brug vormen tussen de ouders en de school, die kunnen zorgen voor de communicatie met de ouders en die problemen kunnen detecteren. Er is ook de brede school, een bewezen recept waar niets voor wordt gedaan. Het betekent sport en cultuur na school zodat kinderen die thuis geen toegang hebben tot vrijetijds- of cultuurbeleving dat via de school kunnen doen. Professionaliseer leerkrachten zodat ze armoede kunnen herkennen, detecteren en kinderen kunnen doorverwijzen. *(Opmerkingen van de voorzitter)*

Het zijn maar vijf van de voorstellen waar ik aan denk. Het zijn vijf voorstellen die het verschil hadden kunnen maken. Maar op het vlak van gelijke onderwijskansen, minister, is er niets gebeurd. Er is niets, nihil, niets gebeurd, minister.

De voorzitter: De heer De Gucht heeft het woord.

Jean-Jacques De Gucht (Open Vld): Ik wilde gewoon ter ondersteuning van uw tweede of derde voorstel – ik heb ze niet allemaal opgeschreven – het volgende zeggen. Op een bepaald moment is er een uitzending van de VRT geweest – media valt ook onder minister Dalle – over een GO!-school (onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap) in Antwerpen, de grootste stad van Vlaanderen als we Brussel niet meerekenen. Vandaag hebben er zich, na die uitzending, in het atheneum vrijwillig mensen aangeboden die geld willen storten om ervoor te zorgen dat de zwakkeren er soep en boterhammen krijgen. Het feit dat je in Vlaanderen, in de grootste stad van Vlaanderen, mensen hebt die na een televisie-uitzending zoiets aanbieden, betekent dat wij de bal mislaan met wat wij hier aan het uitwerken zijn. We moeten vanuit Vlaanderen wel degelijk een coherent beleid voeren in elke school, minister. Dat is juist. *(Applaus bij Groen en Vooruit)*

Elisabeth Meuleman (Groen): Dank u, mijnheer De Gucht. Dit is inderdaad zo'n grote contradictie waar ik op wil wijzen.

U zegt dat we de kinderbijslag moeten hervormen omdat het beter zou zijn om een stukje van dat geld aan de scholen te geven, dan kunnen ze aan armoedebeleid doen. Maar tegelijk zegt u dat armoedebeleid geen kerntaak is van de scholen. Dan zegt u eigenlijk de facto dat u minder wilt geven aan de gezinnen

maar dat we er geen armoedebelaid via de scholen mee gaan voeren want dat is geen kerntaak. De eigenlijke agenda, minister, is het verarmen van de mensen en daar doen wij, samen met de cd&v, niet aan mee. *(Applaus bij Groen)*

De voorzitter: Mevrouw Grosemans heeft het woord.

Karolien Grosemans (N-VA): Dank u wel, voorzitter. Nu wil ik wel even tussenkomen want ik vind het ongelooflijk wat hier wordt gezegd, namelijk dat onze fractie en ook de Vlaamse Regering gelijke kansen in het onderwijs niet belangrijk zouden vinden. Dat u zo iets durft te zeggen is ongelooflijk. Er gaat een half miljard euro naar GOK-middelen voor gelijke onderwijskansen. *(Opmerkingen van Stijn Bex)*

Deze regering heeft er ook voor gezorgd dat die middelen naar de leerlingen gaan, dat ze op de juiste plaats terechtkomen. Dus, gelijke kansen zijn uitermate belangrijk voor ons.

Wij vinden het ook belangrijk dat er wordt ingezet op kerntaken. Leerkrachten moeten les geven. En ga maar eens naar scholen, die zijn bijzonder blij dat we dat zo scherp durven te stellen en dat we niet zeggen dat leerkrachten welzijns-werkers zijn die alles moeten oplossen. Zoals de minister daarjuist zei hebben ze een heel belangrijke signaalfunctie, maar er is gewoon een sterke samenwerking nodig. Er is een nog intensievere samenwerking nodig met het lokaal sociaal beleid, met het sociaal huis, met het OCMW, om ervoor te zorgen dat er een armoedebelaid wordt uitgevoerd. Maar het is niet zo dat de scholen daar helemaal niets aan doen. U kraamt hier echt onzin uit. *(Applaus)*

De voorzitter: Mevrouw Groothedde heeft het woord.

Celia Groothedde (Groen): Dank u wel. Ten eerste vind ik het ongelooflijk grof dat er hier over ouders in armoede wordt gezegd dat zij thuis minder een pedagogische functie zouden vervullen. U mag beseffen, minister Weyts, dat u hiermee tegen mijn moeder zegt dat zij vroeger, in armoede, niet genoeg opvoed-prikkels meegaf. Alsof armoede u niet in staat zou stellen om een kind op te voeden, om uw eigen keuzes te maken. Alsof een gebrek aan geld u minder goed maakt dan mensen die rijk zijn. Dat vind ik schandalig. *(Applaus bij Groen)*

Dat neem ik heel persoonlijk, in naam van honderdduizenden gezinnen die het de afgelopen twee jaar verdomd moeilijk hebben gehad. Dat zou u mogen weten.

Dan heb ik een vraag. U zegt dat er aan het begin van het jaar kostenoverzichten worden gegeven. Oké, dat is inderdaad een inspanning die scholen doen, maar dat betekent, zoals collega Meuleman zegt, dat de aspirant-slaggers en de aspirant-kappers aan het begin van het jaar gewoon weten dat hun richting te duur is. Dat betekent dat de N-VA, die zagezegd staat voor het zich laten ontwikkelen van talent en excellentie, aan het begin van het jaar en aan het begin van hun schoolcarrière aan kinderen zegt dat ze niet naar de richting kunnen die ze graag zouden volgen en waar ze goed in zijn, omdat men thuis niet genoeg geld heeft. N-VA-fractie, u zegt wel te geven om gelijke kansen, maar aan de andere kant hebt u wel een half miljard euro afgeroomd van het groeipakket. Hoe verzoent u dat? Aan de cd&v-fractie: ik geloof dat u niet verder wilt raken aan het groeipakket, en het is goed dat u daarvoor gaat staan, maar dat werd ook tijd.

Minister Dalle, dan heb ik ook nog een vraag voor u.

De voorzitter: Kort, alstublieft.

Celia Groothedde (Groen): Ik heb nog twee korte vragen. *(Opmerkingen van de voorzitter)*

Voorzitter, er zijn ook heel straffe vragen gesteld.

Minister Dalle, vindt u het oké dat u 8 miljoen euro krijgt en dat er aan de andere kant 21,2 miljoen euro aan verlieslatende regionale luchthavens wordt gegeven, en 137 miljoen euro voor indirecte emissiekosten, waarvan zelfs Bond Beter Leefmilieu heeft gezegd dat het een onzinnige subsidie is? *(Opmerkingen bij het Vlaams Belang)*

U mag straks allemaal praten.

500 miljoen euro voor de plasticfabriek INEOS.

De voorzitter: Collega Groothedde, kunt u uw tweede vraag stellen, alstublieft?

Celia Groothedde (Groen): U zegt op de kerntaken te willen focussen. Er gaat 75.000 euro naar muziktherapie voor varkens onder deze Vlaamse Regering. Vindt u dat normaal, en vindt u dat een kerntaak, en vindt u dat meer waard dan een maximumfactuur in het secundair onderwijs? *(Applaus bij Groen. Opmerkingen)*

De voorzitter: De heer De Gucht heeft het woord.

Jean-Jacques De Gucht (Open Vld): Waar men mee moet opletten, is telkenmale hetzelfde riedeltje laten horen dat het niet tot de kerntaken behoort. Goed onderwijs en gelijke kansen aan elk kind geven, behoort inderdaad tot de kerntaken. Dan is het toch wies dat de manier om daarvoor te zorgen, maken is dat elk kind inderdaad op dezelfde manier op school kan zitten, niet wordt uitgesloten door de factoren die het jammer genoeg van thuis met zich meedraagt en op een goede manier wordt opgevolgd. Je kunt niet leren met een lege maag. Dat blijkt als je met leerkrachten praat, en dat komt ook naar voren uit alle studies. Hetzelfde verhaal heb je met menstruatiearmoede: kinderen gaan niet naar school omdat ze worden geconfronteerd met problemen op dat vlak. Dat zijn zaken waarvoor we vandaag de ogen sluiten. We zeggen dat het lokale beleid dat wel zal oplossen. Om te beginnen, zet als ouder in bepaalde omstandigheden maar eens die stap naar de school. Minister, op basis van onderzoek is trouwens geweten dat een van de eerste zaken waar ouders vandaag in schrikken als ze het financieel moeilijk hebben, de schoolmaaltijden van kinderen zijn, omdat ze andere kosten hebben. Dat is gewoon een vaststelling. Dat is een onderzoek. Ik vind dat we op dat moment als maatschappij die kinderen zouden moeten kunnen helpen, zodat ze niet het slachtoffer zijn. U zegt: "Nee, ze moeten wiskunde en Nederlands kennen." Ik zeg u dat het bijzonder moeilijk is om wiskunde, Nederlands en alle andere vakken te leren als je 's morgens misschien niet hebt gegeten en 's middags niet eet op school. Dat is verdomd moeilijk. *(Applaus bij Groen en Vooruit)*

Laten we dit debat dus alstublieft op een eerlijke manier voeren en gewoon erkennen dat we met een probleem zitten, en dit niet afschuiven op andere niveaus in ons land, want dat is constant het riedeltje over alles wat er in dit land gebeurt: het is een ander niveau. Wel, dit niveau heeft de mogelijkheid om hier iets aan te doen. Laten we er dan ook iets aan doen.

De voorzitter: De heer De Witte heeft het woord.

Kim De Witte (PVDA): Minister, u zegt dat het geen kerntaak is van het onderwijs. Maar als een op de acht kinderen het onderwijs verlaat zonder diploma, en als we weten dat kinderen in armoede vijf keer meer kans hebben om daarbij te horen, dan is dat toch een kerntaak van het onderwijs? Dan verliezen we toch enorm veel talent in ons onderwijs door dat probleem? Ik snap echt niet dat u kunt zeggen dat dit geen kerntaak van het onderwijs is. Uiteraard

is het niet alleen het onderwijs, maar het onderwijs moet op tafel kloppen en aan de alarmbel trekken als we dit vaststellen.

Het probleem is groter bij kinderen en gezinnen in armoede. Maar het zijn niet alleen gezinnen in armoede. Het gemeenschapsonderwijs trekt aan de alarmbel. Het gemeenschapsonderwijs zegt dat steeds meer tweeverdieners tot de groep behoren die de facturen niet betaalt. Dan begrijp ik uw verzet tegen de maximumfactuur echt niet. U zegt dat de hardwerkende Vlaming daar zal voor betalen. Maar de hardwerkende Vlaming betaalt nu al de hoge facturen in het onderwijs doordat u bespaart op de werkingsmiddelen. *(Opmerkingen van minister Ben Weyts)*

Neen, het is geen cirkelredenering omdat u bespaart op de werkingsmiddelen van het secundair onderwijs. U bespaart serieus met de 40 procentregel. Ze krijgen maar 40 procent. Er is een niet-indexering. In tijden van inflatie heeft dat een enorm effect en schuiven de scholen uiteraard de factuur door naar de ouders, en die factuur komt dan terecht bij de hardwerkende Vlaming.

Als je een maximumfactuur invoert, dan is het ook de bedoeling dat scholen een oefening doen. Het is niet louter de bedoeling dat we dezelfde kosten behouden. Het is ook de bedoeling dat scholen nadenken over wat ze kunnen bereiken met die maximumfactuur.

Uiteraard is het de bedoeling dat Vlaanderen daar een beetje bij doet. Dat is geen kost, dat is een investering in de toekomst, in de jongeren. Wij vragen dat u die investering doet. Dat is rendabel op lange termijn. *(Applaus bij de PVDA)*

De voorzitter: Mevrouw Goeman heeft het woord.

Hannelore Goeman (Vooruit): Collega's van de meerderheid, mevrouw Grosemans, zijn we het erover eens dat er vandaag kinderen zonder eten op school zitten? Zijn we het erover eens dat kinderen vandaag soms zonder schoolboeken op school zitten? Zijn we het erover eens dat iets gegeten hebben of een boek hebben nogal cruciaal is om überhaupt een eerlijke kans te hebben om er iets van te maken op school? Ik begrijp het gewoon niet! Als u hier komt beweren dat gelijke kansen voor deze meerderheid zo belangrijk zijn, waarom doen jullie dan niets? Waarom neemt deze Vlaamse Regering haar verantwoordelijkheid niet om ervoor te zorgen dat er gezonde schoolmaaltijden komen op school? Dat er een maximumfactuur komt in ons onderwijs? Het kan! De maximumfactuur bestaat in het basisonderwijs. Gezonde schoolmaaltijden? Minister Weyts, we doen het samen met uw collega's in Antwerpen. Maar het zijn altijd de anderen die het moeten oplossen, niet de Vlaamse Regering. Het kan dus. Leg mij uit, waarom doen jullie het niet? *(Applaus bij Vooruit)*

De voorzitter: Mevrouw Vandromme heeft het woord.

Loes Vandromme (cd&v): De realiteit is inderdaad dat er in scholen kinderen zijn die geen schoolboeken hebben. De realiteit is inderdaad dat kinderen naar school gaan met een lege brooddoos en een rammelende maag hebben en wellicht niet zo goed kunnen opletten op school. Maar, collega's, er wordt heel vaak van uitgegaan dat 'de' school bestaat. De gelijke school, waar er gelijke kinderen zijn, waar één beleid vanuit Vlaanderen passend zou zijn om alle problemen in alle scholen op te lossen. Dat is nu net waar wij niet in geloven. Ik ben blij te horen, minister Dalle, dat u zegt dat u wel gelooft in wat er lokaal leeft, en dat u de lokale verenigingen, onder andere vzw Krijt, wilt ondersteunen om werk te maken van een beleid dat scholen lokaal kunnen uitvoeren dat op de geest en de leest is geschoeid van de school zelf. Ik geloof daar zelf ook heel sterk in, en ook dat we daarop verder moeten inzetten. Dat is de weg die we moeten volgen.

Als er wordt gezegd dat er niet wordt nagedacht over de gelijke kansen, dan is dat fout.

We hebben al in het begin van de legislatuur vanuit cd&v de vraag gesteld om een grondig debat te voeren over de gelijke onderwijskansen. Ik denk zelfs dat professor Van Damme, die aan de grondslag lag van die manier van werken met gelijke onderwijskansen, ook heeft aangegeven dat het interessant en wenselijk zou zijn om ons daarover te buigen. Als we zeggen dat armoedebelief geen kerntaak van Onderwijs is, dan denk ik dat dat een fout is en dat we net daar die gelijke onderwijskansen van dichterbij moeten bekijken om alle problematieken die er zijn, op te lossen. *(Applaus bij cd&v)*

De voorzitter: Mevrouw Grosemans heeft het woord.

Karolien Grosemans (N-VA): Ik wil mij tot enkele mensen richten, eerst tot mevrouw Goeman. U zegt dat kinderen zonder schoolboeken in de klas zitten. Je mag mij de school eens tonen waar kinderen in september zonder schoolboeken in de klas zitten en in juni nog altijd. Dat getuigt van bijzonder weinig vertrouwen in onze leerkrachten en scholen. Er wordt bijzonder veel pragmatisch opgelost, zoals: "Kom maar eens mee naar het boekenkot, we lossen dat voor jou op." *(Opmerkingen)*

Zo biedt een school wel oplossingen. Scholen laten kinderen niet in de steek en laten die niet tot het einde van het schooljaar zonder schoolboeken zitten. Dat is gewoon onzin. *(Applaus bij de N-VA)*

Ten tweede heb ik een vraag voor u, mevrouw Meuleman. Noem mij eens één regio die meer investeert per kind in het onderwijs.

Ten derde – het is hier al verschillende keren aangehaald – vindt onze fractie niet dat we scholen moeten verplichten om iedereen te voorzien van een gezonde, warme maaltijd. Waarom niet? Vinden wij het belangrijk dat kinderen niet met een lege maag in de klas zitten? Uiteraard wel. Maar dat is maatwerk, want er zijn scholen waar dat een groter probleem is, maar er zijn ook scholen waar dat nauwelijks tot geen probleem is. Het is aan de scholen zelf om die keuze te maken. Wij geloven hier in de vrijheid van de scholen. Dat is trouwen ook iets dat van onderuit moet groeien. Dat mag je gewoon niet top-down opleggen aan een school, die moet daar een draagvlak voor zoeken. *(Opmerkingen bij Vooruit)*

Ja, collega's, ja, want dat is een extra taakbelasting. Scholen zoeken draagvlak bij hun leerkrachten, die dat als een extra taak krijgen. Scholen moeten ook zelf kijken of hun infrastructuur voldoet om dat te kunnen aanbieden. En daarom is dat geen verplichting voor scholen. *(Applaus bij de N-VA)*

De voorzitter: De heer Vandenberghe heeft het woord.

Steve Vandenberghe (Vooruit): Ik vind het debat eigenlijk hallucinant. Wij proberen hier in die koepel – het is warm vandaag – elkaar voortdurend te overtuigen en zaken te minimaliseren, maar er is maar één iets dat we kunnen vaststellen. Ik ben bevoorrecht om schooldirecteur te zijn geweest en nog altijd veel contacten te hebben met scholen. Ik ben burgemeester in een lokaal bestuur, dus ik weet ook wat de lokale initiatieven zijn, en ik zit hier in het parlement. En wat stel ik vast? Dat er steeds meer kinderen zijn die met een lege maag naar school komen. Dat is een vaststaand feit. Wij mogen nog uren discussiëren over dat het niet waar is of dat er andere zaken zijn, maar er gaan steeds meer kinderen met een lege maag naar school. En kinderen die met een lege maag naar school gaan, – geloof me vrij, ik ben tien jaar schooldirecteur geweest – kunnen niet op een deftige manier de lessen volgen.

Minister, uiteraard zijn er ook al initiatieven. We kunnen ook niet anders. De directeurs komen naar ons. Dat is geen extra taakbelasting. Weet je wat een extra taakbelasting is? Dat die directeur 's ochtends of 's middags vaststelt dat die kinderen daar zonder eten toekomen en dat die telkens weer een oplossing moet zoeken. En als hij bij jullie geen gehoor krijgt, dan gaat hij uiteraard naar de lokale besturen en komt hij ondersteuning vragen om te weten hoe hij dat kan oplossen. Want geen enkele directeur wil dat een kind daar 's middags zonder brooddoos zit of met voedsel dat niet meer in orde is, of niets mee krijgt van thuis. Geen enkele leerkracht en directeur wil dat. Maar daar mogen wij geen misbruik van maken. Ik vind het de verantwoordelijkheid van ons hier allemaal, en dat heeft niets met draagvlak te maken en 'de ene school wel en de andere niet'.

Wij hebben één taak, als Vlaamse overheid, over alle partijgrenzen heen, en dat is dat er geen enkel kind, maar dan ook geen enkel kind zonder eten op school toekomt. Geen enkel kind! *(Applaus bij Vooruit en Groen)*

En twee, ministers, het kán. Wij zijn op werkbezoek geweest in Estland. Daar is dat wel een prioriteit. Er zal daar geen enkel kind lessen volgen zonder degelijke voeding en ondersteuning bij wat het nodig heeft. De Esten hebben die keuze wel gemaakt, en ze hebben ook steun van lokale initiatieven. Het is uw verantwoordelijkheid, minister van Onderwijs, het is uw verantwoordelijk, minister Dalle, om ervoor te zorgen dat er verdorie structurele oplossingen komen, dat het niet allemaal de lokale besturen zijn en dat we er samen voor zorgen dat er nooit nog een kind met een lege brooddoos of zonder eten naar school moet komen. *(Applaus bij Vooruit en Groen en van Jean-Jacques De Gucht)*

De voorzitter: De heer De Gucht heeft het woord.

Jean-Jacques De Gucht (Open Vld): Mevrouw Grosemans, er is volgens mij bij de school van de heer Vandenberghe draagvlak. Op dat vlak zitten we dus al goed. Komaan zeg, draagvlak! Het gaat niet over draagvlak, het gaat over het erkennen van de realiteit en je ogen daar niet voor sluiten. *(Opmerkingen van Philippe Muyters)*

Daar gaat het over, dat is het. Zeggen dat het maatwerk is ... er zijn in Europa verschillende landen waar het gebeurt, maar in Vlaanderen is het maatwerk, is het niet mogelijk omdat er geen lokaal is waar het eten warm kan worden gemaakt. Komaan! In Ierland zijn we naar een school geweest: van de eerste bank tot hier waren er allemaal verschillende ovens, en elke leerling at in de klas. Dat scholen geen refter meer hebben, was dan ook nog een argument in de commissie. In de klas konden al die kinderen goed eten. De ene at vegetarisch, de andere halal, allemaal hadden die hun gezonde maaltijd 's middags. Maar in Vlaanderen is dat onmogelijk, want het is maatwerk. We gaan die discussie hier waarschijnlijk nog tien keer moeten voeren en de kans is reëel dat bepaalde partijen inderdaad het been stijf gaan houden. Alleen: je kunt niet langs de ene kant zeggen dat je er op alle mogelijke manieren voor wilt zorgen dat je op de internationale toetsen op een goede manier scoort, dat je ervoor wilt zorgen dat je onderwijskwaliteit niet achteruitgaat, en langs de andere kant carrément je ogen dichtdoen voor al die leerlingen die vandaag meer en meer met honger op school zitten. Dat is gewoon niet correct. Dat gaat niet over een politieke stelling, het gaat erover dat je gewoon kijkt naar de realiteit. De enige manier om dat op te lossen, is door dat structureel vanuit Vlaanderen in orde te brengen. Dat betekent dat u inderdaad samen met mensen aan tafel gaat zitten en een decreet maakt dat ervoor zorgt dat elke school op die manier aan elk kind een warme maaltijd kan geven, in plaats van decreten te schrijven die dubbelop zijn, minister. Aan diegenen die in een sociaal-economisch moeilijke situatie zitten, wordt dat inderdaad gratis aangeboden.

De voorzitter: Mevrouw Goeman heeft het woord.

Hannelore Goeman (Vooruit): Collega Grosemans, ik weet niet in hoeveel scholen u komt, maar als u er voldoende bezocht, dan wist u natuurlijk onder-tussen dat heel veel scholen met externe boekenleveranciers werken die u op een zwarte lijst zetten als u uw facturen niet betaalt. *(Opmerkingen bij de N-VA)*

Of die een incassobureau op u afsturen als u niet betaalt. Dus ja, mevrouw Grosemans, er zitten vandaag in een welvarende regio als Vlaanderen kinderen zonder schoolboeken op school. Hoe wil je dan dat ze tot leren komen? Hoe wil je dan iets doen aan de kwaliteit van het onderwijs? Natuurlijk laten scholen die niet aan hun lot over, natuurlijk gaan die kopieën nemen en zorgen dat er wel iets gezocht wordt waarmee die kinderen een minimum kunnen volgen in de les. Dus nee, scholen laten hun leerlingen niet in de steek. De waarheid is dat de Vlaamse Regering de scholen in de steek laat. *(Applaus bij Vooruit en Groen)*

Ik ben blij te horen dat Open Vld dat tenminste al heeft begrepen, maar het zou ook goed zijn, mijnheer De Gucht, dat er dan toch eindelijk echt iets aan gebeurt. Met mooie woorden alleen gaan we er niet geraken.

De voorzitter: De heer D'Haese heeft het woord.

Jos D'Haese (PVDA): Beste collega's, na een uur debat heb ik twee vast-stellingen.

De eerste vaststelling is dat ik van deze minister en zijn partij nog geen enkele oplossing heb gehoord voor de problemen waarover wij hier vandaag een debat hebben. Over steeds meer leerlingen en ouders die hun facturen niet kunnen betalen, over lege brooddozen, over kinderen die zonder boeken op school zitten. Dat wordt gewoon ontkend, dat er kinderen zonder boeken op school zitten. Ik hoor geen enkele oplossing. Neen, deze minister en zijn partij zeggen dat de leerkrachten het wel zullen oplossen. De leerkrachten zullen het wel oplossen! En dan zegt men dat de leerkrachten zich moeten kunnen focussen op hun kerntaak, op het lesgeven. Maar jullie organiseren dat leerkrachten bezig moeten zijn met boterhammen smeren en soep koken, en kopieën maken. Jullie zijn degenen die dat organiseren. Begin nu eens met oplossingen te komen voor de problemen waar we vandaag een oplossing voor zoeken.

De tweede vaststelling, beste collega's, is dat dit debat één ding heel duidelijk heeft aangetoond: dat er in dit parlement geen meerderheid bestaat voor het beleid van deze minister. Enkel de minister en zijn eigen partij staan nog achter zijn eigen aanpak, namelijk dat armoedebeleid geen kerntaak is van het onderwijs. Cd&v heeft zich daartegen uitgesproken, Open Vld heeft zich ertegen uitgesproken, en ook vanuit de oppositie hebben we ons ertegen uitgesproken. U, minister Weyts, hebt in dit parlement voor dit non-beleid geen meerderheid meer.

En dus is mijn oproep aan de collega's van de meerderheid: hoe dwingen wij, als collectieve meerderheid in dit parlement, af dat deze minister niet meer zijn partijprogramma uitvoert, maar de wil van de meerderheid in dit parlement en de meerderheid in de samenleving? Op welke manier gaan wij met wisselmeerderheden zorgen voor gratis maaltijden op school? Op welke manier gaan wij met wisselmeerderheden zorgen voor de maximumfactuur? Ik hoor het graag van deze partijen in de meerderheid, niet van de N-VA – dat weet ik wel –, maar van cd&v en Open Vld. Hoe gaan wij nu deze woorden die jullie zo mooi uitspreken, samen met de oppositie omzetten in daden en ervoor zorgen dat deze minister stopt met het verder ondergraven van de gelijke kansen in ons onderwijs? *(Applaus bij de PVDA)*

De voorzitter: Mevrouw Smeyers heeft het woord.

Sarah Smeyers (N-VA): Mijn excuses dat ik me als niet-onderwijsspecialist in dit debat meng. Dat is niet mijn gewoonte, maar ik wil me toch even naar collega De Gucht richten.

Ik durf wel te zeggen dat ik iets ken als schepen van Armoedebestrijding. Collega, u bent mijn collega-bestuurder in een schepencollege van een centrumstad, waar het OCMW al twaalf jaar lang nog geen enkele terugbetaling van een schoolfactuur heeft geweigerd. Ons principe in een OCMW, bijzonder comité voor de sociale dienst (BCSD), waar alle partijen vertegenwoordigd zijn, is dat, als het over kinderen gaat, we er niet kritisch over gaan zijn, en die schoolfactuur dus ten laste nemen. Als het gaat over boeken, schoolmaaltijden, schoolreizen, zeggen we dat we het niet kunnen maken, dat het over gelijke kansen gaat voor kinderen en we het ten laste nemen.

Ik vind het eigenlijk echt heel pervers dat u dit helemaal wegdenkt, gewoon om – u gebruikt het woord ‘riedeltje’ ook graag – elke keer dat riedeltje van die warme maaltijden op school hier te berde te brengen, terwijl het gaat over het groter geheel van onbetaalde schoolfacturen. Het is ook de taak van het OCMW om, met middelen van bovenaf, die schoolfacturen te betalen. En dat wordt gedaan. *(Applaus bij de N-VA)*

De voorzitter: Mevrouw Groothedde heeft het woord.

Celia Groothedde (Groen): Collega Grosemans, ik heb met aandacht naar u geluisterd. In uw tussenkomst hoor ik dat u ten eerste toegeeft dat er een zeer groot probleem is met armoede in het onderwijs. Ten tweede geeft u zelf aan dat dat wel een taak van het onderwijs is. U laat ook heel goed merken dat de N-VA het niet opneemt, en dus aan de scholen overlaat. Dat is de conclusie van uw ode aan de scholen die dit allemaal opnemen. Ik dacht dat u scholen wilde ontzorgen, minister.

Op welke manier bent u de scholen in godsnaam aan het ontzorgen als u hen aan hun lot overlaat bij een kerntaak?

Dan hoor ik ook nog dat de OCMW's dit wel zullen opvangen: als de scholen het dus niet doen, moeten de OCMW's het doen. U negeert alle onderzoek rond warme maaltijden. Ik geef u even dat er voor een maximumfactuur geen gaarkeukens nodig zijn. U kunt dit vanuit het parlement uitdokteren.

Minister Dalle en minister Weyts, gaat er deze legislatuur eigenlijk structureel nog iets gebeuren om deze grote hoeveelheid gezinnen die snakken naar een oplossing voor kostenbestrijding in het onderwijs, te helpen? Want, minister Weyts, op dit moment is er in de derde graad van het secundair onderwijs gemiddeld – en bij de richtingen in het tso stijgt dat nog behoorlijk – een schoolfactuur van 1480 euro. Dat zet zowel de vrije richtingkeuze als de vrije schoolkeuze onder druk. Wat gaat u doen om die vrijheden te vrijwaren?

De voorzitter: Mevrouw Vandromme heeft het woord.

Loes Vandromme (cd&v): Voorzitter, ik wil ingaan op de vraag of er vanuit de meerderheid een structureel antwoord komt op de armoedeproblematiek in scholen. Ik heb daar al een antwoord op gegeven en ik ben zeker bereid om met allen hier in het parlement na te denken hoe we dat structureel beleid kunnen vormgeven, maar ik vertrek vanuit een vertrouwen in scholen, en ik denk dat ik consequent ben en altijd vertrek vanuit een vertrouwen in scholen. We moeten dat vertrouwen aan scholen geven om dat lokaal vorm te geven. Geef de school de ruimte om dat armoedebeleid vast te pakken. Want ja, armoedebeleid is een

kerntaak van scholen. Het zou absurd zijn om te zeggen dat scholen daar niet mee bezig moeten zijn, maar geef hun het vertrouwen.

Hoe kunnen we dat doen? Door het fundamenteel debat te voeren over het GOK-beleid. Daar ligt de sleutel volgens ons. We geven heel veel middelen aan scholen om gelijke kansen te realiseren, om elk kind, gelijk wie voor welke uitdaging staat, ook het maximaal mooie goede onderwijs te geven. Laat ons daar werk van maken.

Als het gaat over de boeken die er niet zijn, minister Weyts, daar hebben we vanuit onze fractie ook de vraag gesteld om de boekenleverancier bij de kwaliteitsalliantie te betrekken. Ook daar geloven wij dat de zwarte lijsten moeten verdwijnen en dat boekenleveranciers een garantie moeten kunnen geven aan elke leerling om op 1 september de boeken te hebben die ze nodig hebben.

Dat zijn heel wat concrete zaken die we vanuit onze fractie altijd op tafel gelegd hebben. Dus ja, er is een structurele vraag vanuit onze fractie om armoede in onderwijs aan te pakken. (*Applaus van Vera Jans*)

De voorzitter: De heer De Gucht heeft het woord.

Jean-Jacques De Gucht (Open Vld): Dat is een beetje als je zo'n debat hebt: bij elk onderwerp is diegene die het eerst in de rij zit, diegene die het best goed lang kan rechtstaan. (*Opmerkingen*)

Ik wou even op mijn collega uit de meerderheid, zowel in Aalst als in Vlaanderen ... Maar, ze is weg? Zie, u had me direct moeten laten antwoorden. Nu kan ze niet horen wat ik te zeggen heb. Dus ik zal wachten tot ze terug is.

Maar ik heb een algemene opmerking: het is niet omdat het OCMW van Aalst er inderdaad voor zorgt dat we diegenen die in de problemen zitten, maximaal opvangen – ik vind het ook heel belangrijk dat we dat doen –, dat dat overal gebeurt. Dat is juist het hele verhaal. Het is niet omdat bepaalde scholen inderdaad hun uiterste best doen en dat ook kunnen, dat alle scholen die hun best doen daar niet mee in de problemen geraken financieel. Het is niet omdat de ene iets heeft dat de andere het heeft. Het gaat hem over het feit op welke manier we ervoor zorgen dat elk kind gelijke kansen heeft. En daar moeten we vandaag onze oogkleppen voor afdoen en duidelijk zien dat het inderdaad zo is dat heel veel kinderen niet dezelfde kansen hebben. In een maatschappij, in een samenleving als de onze zou dat niet mogen. Ik ga dat riedeltje van warme en gezonde maaltijden op school inderdaad blijven herhalen, want een riedeltje is een herkenningmelodietje volgens Van Dale. Met andere woorden is de redenering als ik het genoeg zing – en ik kan niet zingen, dus ik zeg het –, dan heb je misschien na een tijd door dat het belangrijk is om er eens naar te kijken. Dan zie je het niet gewoon als een herkenningmelodietje, maar als iets dat belangrijk is voor elke school om voor te zorgen.

Ik vind het bijzonder jammer. Ik heb het daarnet al gezegd, maar ik heb een déjà-vugevoel. We hebben hier net dezelfde discussie al eens gehad, en toen was dezelfde argumentatie te horen.

De realiteit is dat het percentage alleen maar stijgt. Dezelfde discussie en dezelfde argumentatie, maar de onderwijskwaliteit gaat achteruit. Dezelfde discussie en dezelfde argumentatie, maar we hebben leerkrachten die vandaag dingen doen die ze niet zouden moeten doen om de eenvoudige reden dat wij er blijkbaar geen weet van hebben dat ze die dingen vandaag doen, omdat wij er vandaag niks aan doen.

De voorzitter: Mevrouw De Vroe heeft het woord.

Gwenny De Vroe (Open Vld): Collega D’Haese, met politieke spelletjes gaan we niet vooruit, met goed beleid wel. Op die manier helpen we de kinderen met honger niet vooruit.

Minister, collega De Gucht was daarnet heel duidelijk in een van zijn vorige tussenkomsten. Volgens een studie besparen ouders het eerst op een gezonde, goede maaltijd en hebben de kinderen honger op school. Minister Weyts, als u dorst hebt, functioneert u dan even goed? Als u honger hebt, functioneert u dan even goed? Is het nu zo moeilijk om een gezonde maaltijd te voorzien? Minstens een gezonde soep voor elk kind voorzien, dat zou toch het minimum minimorum moeten zijn?

Minister Weyts, ik vraag u met aandrang om daar goed over na te denken, want dat is een kwestie van prioriteiten stellen en een goed beleid voeren. *(Applaus)*

De voorzitter: Mevrouw Meuleman heeft het woord.

Elisabeth Meuleman (Groen): Dank u wel, collega’s.

Minister, ik heb u horen dat zeggen dat de onderwijskwaliteit naar omhoog moet, en dat leerkrachten les moeten kunnen geven, omdat dat hun kerntaak is. Laat ik het daar nu eens 100 procent mee eens zijn, wij allemaal denk ik. Maar opdat die leerkrachten die kerntaak van lesgeven zouden kunnen vervullen, hebben zij ondersteuning nodig. Zij kunnen hun ogen niet sluiten voor wat er in de klas gebeurt. Zij kunnen hun ogen niet sluiten voor armoede. Zij hebben geen keuze, en zij moeten daarin ondersteund worden, anders leg je inderdaad de volledige verantwoordelijkheid op de schouders van de leerkrachten, en komen zij niet aan hun kerntaak toe.

Ja, de onderwijskwaliteit moet omhoog, maar niet alleen voor degenen die het kunnen betalen. De onderwijskwaliteit moet voor alle leerlingen omhoog. Wij moeten dus inzetten op gelijke onderwijskansen, dat kan er niet los van staan. We hebben vandaag geleerd dat eigenlijk alle partijen het daarmee eens zijn. Er is maar één partij in dit halfroend die durft te zeggen dat armoedebeleid en gelijke onderwijskansen geen kerntaken zijn van het onderwijs. Er is maar één partij die dat durft te zeggen, en dat is een partij die losstaat van de realiteit. *(Opmerkingen van Karl Vanlouwe)*

Dat is een partij die scholen en lokale besturen, die gigantische inspanningen doen, beledigt en in de steek laat. *(Applaus bij de oppositie)*

De voorzitter: Mevrouw Goeman heeft het woord.

Hannelore Goeman (Vooruit): Het is eigenlijk heel simpel. Heel veel ouders, ook werkende mensen en tweeverdieners, hebben steeds meer moeite om de schoolfacturen te betalen. Dat betekent dat de ongelijkheid in ons onderwijs alleen maar aan het toenemen is, en dat de gelijke kansen op school voor elk kind keihard onder druk staan. Ik heb vandaag in dit debat weer heel veel excuses gehoord. Ik heb goede intenties gehoord. Ik heb een oproep tot grondig debat gehoord bij de meerderheidspartijen. Ik heb verwijzingen gehoord naar het goede werk van anderen, maar om heel eerlijk te zijn, onthouden ouders vandaag maar één ding, en dat is dat het deze Vlaamse Regering gewoon niet boeit. Want onbetaalde schoolfacturen, collega’s, zijn geen natuurwet, daar is een oplossing voor.

En de Vlaamse Regering weigert iets te doen. De maximumfactuur bestaat al in het basisonderwijs. We hebben die met een aantal partijen ingevoerd, en die werkt. Dan hoor ik altijd opnieuw datzelfde verhaal dat men met een kostenbewust beleid wil werken. Dat hoor ik al jaren. Vrienden van cd&v, dat hoor ik al jaren.

Ondertussen zien we in de realiteit dat het aantal ouders die de factuur niet kunnen betalen, alleen maar stijgt. Dan kunnen we toch alleen maar concluderen dat het niet genoeg is, dat het niet werkt? En men beweert dat er altijd iemand is die de factuur moet betalen, dat de factuur wordt doorgeschoven naar de middenklasse. Maar, minister, u schijnt niet te beseffen dat de hardwerkende middenklasse vandaag al de factuur betaalt. Veel mensen die keihard werken, tweeverdieners, komen niet meer rond aan het einde van de maand. Ze zitten nu al in de problemen om de schoolfactuur betaald te krijgen, en dus blijven ze onbetaald.

Naar wie wordt de factuur dan doorgestuurd? Naar de scholen. Zij moeten vandaag een wafelenbak organiseren. Ze kijken naar hun werkingsmiddelen om op een of andere manier een oplossing te vinden. Dat gaat ten koste waarvan? Dat gaat ten koste van de kwaliteit van ons onderwijs, terwijl die kwaliteit van ons sterk onderwijs voor elk kind toch het uitgangspunt moet zijn.

Ik ben echt zo teleurgesteld. Ik vind dit een totaal non-debat. Het was wel te verwachten, we hebben nog maar eens een rondje gekregen van dezelfde verhalen en excuses. Intussen verandert er in de praktijk niets. Er zitten nog altijd kinderen zonder boeken op school. Er zitten nog altijd kinderen zonder eten op school. Er zijn nog altijd ouders die morgen een deurwaarder aan hun deur krijgen. Dit gaat ten koste van kinderen die niet goed kunnen leren op school. Dit gaat ten koste van ouders en van scholen. Dit gaat ten koste van leerkrachten. En eigenlijk – ik kan het niet genoeg herhalen – gaat dit ten koste van ons allemaal. We zijn aan het spelen met ons onderwijs. Jullie zijn aan het spelen met de toekomst van onze kinderen.

Heel eerlijk? Wel, er zijn nachtelijke onderhandelingen gevoerd over het landbouwbeleid. Waar blijven de nachtelijke onderhandelingen over het onderwijsbeleid? (*Applaus bij Vooruit en Groen*)

Ik wil echt zien dat jullie al die mooie woorden hier eindelijk eens hard durven te maken. Wij wachten, collega's van cd&v en Open Vld.

De voorzitter: Mevrouw Grosemans heeft het woord.

Karolien Grosemans (N-VA): Collega Goeman, het is in het secundair onderwijs, zoals u weet, niet mogelijk om één bedrag vast te leggen voor een maximumfactuur omdat er zoveel verschillende opleidingen zijn. Men zou dus heel veel verschillende maximumfacturen krijgen. We weten dat de hoogste bedragen dan liggen in die technische richtingen, omdat dat de duurste opleidingen zijn. Het is daarom – en dat zeggen niet wij, maar dat zegt 60 procent van de schooldirecties – dat zij een maximumfactuur geen goede zaak vinden. In het veld zelf zijn ze niet voor die maximumfactuur te vinden. Ze zeggen dat ze de technische richtingen uit de markt zouden prijzen.

Ik ben ook ongerust dat er een verschraling zou komen van het cultuuraanbod. Het gaat net om kinderen die dankzij het onderwijs in contact komen met cultuur, theater en uitstappen. Waarschijnlijk gaan scholen door de maximumfactuur daar schrappen. Dat is net een heel sociale maatregel die er dan aan gaat. Dat nemen we dan weg van die kinderen.

Mijnheer De Gucht, ik heb nog een opmerking bij het riedeltje van de schoolmaaltijden. Waarom organiseren dan niet alle scholen zelf die warme maaltijden? Als het allemaal zo gemakkelijk is en zo weinig planlast veroorzaakt? Zal ik het u zeggen? Omdat de maatschappij al verschrikkelijk veel van die scholen en leerkrachten verwacht. Omdat de planlast en de werkdruk op de scholen al enorm hoog is. Omdat de onderwijskwaliteit serieus onder druk staat. Omdat we een lerarentekort hebben. En u blijft verdomme maar aan hun mouw trekken.

Laat ze nu in godsnaam eens lesgeven! De kerntaak van een OCMW is armoedebestrijding. Iedereen zijn taak. (*Applaus bij de N-VA*)

De voorzitter: Mevrouw Vandromme heeft het woord.

Loes Vandromme (cd&v): Ik wil graag een nachtelijk debat voeren over ons onderwijs, over hoe we armoede kunnen aanpakken in ons onderwijs, collega. Maar wat ik niet correct vind, is dat u zegt dat de maximumfactuur in het basisonderwijs een deus ex machina is, en dat dat alles oplost. Dat klopt niet. Uit mijn bevraging en uit andere bevragingen weten we dat er ook in het basisonderwijs nog altijd onbetaalde facturen zijn. Met het stellen dat het een oplossing is voor alle problemen, ga ik alvast niet akkoord. Maar daar kunnen we over discussiëren, want ik denk dat we moeten starten met een grondige evaluatie – tot op de draad – van die maximumfactuur in het basisonderwijs.

Ik geef een voorbeeld. Scholen in mijn buurt, ver weg van Brussel, geven aan dat de maximumfactuur hun vrijheid beknot. Waarom? Alleen al met de vervoersonkosten geraken ze aan de maximumfactuur. Eigenlijk moeten ze alleen nog maar op de bus stappen, en ze zijn al gevat door de maximumfactuur. Kinderen kunnen zelfs niet naar een museum gaan, want de factuur van de bus is al te hoog. Dat zorgt ervoor dat scholen echt zeer creatief moeten zijn om alles te kunnen aanbieden. Ik denk dat het belangrijk is om dat mee te geven. Collega, ik maak de vergelijking met de school van mijn broer. Dat is in Gent, en de tram stopt aan de schoolpoort. Zij hebben dus geen grote vervoersonkosten, maar hij geeft aan dat hij andere uitdagingen heeft. Dat is net wat ik constant wil aanduiden: 'de' school bestaat niet. Stop met te doen alsof een Vlaamse oplossing, een Vlaams carcan, voor alle scholen een oplossing kan zijn.

Ik wil echt mee helpen nadenken over hoe we scholen verantwoordelijk kunnen maken voor een armoedebeloid, welke middelen we hen kunnen geven om de zaken op te lossen. Wij stoppen ons niet weg door te zeggen dat er geen armoedeproblemen zijn of dat scholen hun ogen daarvoor sluiten. Dat is absoluut niet waar. Maar stop met te zeggen dat de maximumfactuur een allesomvattende oplossing is voor de problemen die scholen confronteren met armoede. (*Applaus bij cd&v*)

De voorzitter: De heer De Gucht heeft het woord.

Jean-Jacques De Gucht (Open Vld): Ik wil eigenlijk reageren op mevrouw Grosemans. 'Are you kidding me?' Ik bedoel, dat is toch gewoon absurd? U zegt dat scholen het vandaag perfect op een goede manier kunnen organiseren en dat er eigenlijk geen reden is om dat te organiseren vanuit Vlaanderen. Je moet dat eigenlijk om verschillende redenen vanuit Vlaanderen doen.

Eerst en vooral omdat je er op die manier voor zorgt dat leerkrachten en directies zich niet, zoals vandaag, moeten bezighouden om een oplossing te vinden voor kinderen die met een lege brooddoos naar school komen. U zegt dat het lokale bestuur dat allemaal doet, maar dat is niet waar. Dat is niet waar! Dat het stedelijk onderwijs dat in Antwerpen doet, is omdat het Atheneum – dat is een school in Antwerpen – met een grote problematiek van lege brooddozen zit. Dat betekent dat het inderdaad afhangt van op welke school het gebeurt, en op welke manier het wordt aangepakt.

Je zou een draaiboek kunnen maken over hoe dat op een goede manier kan gebeuren. Je kunt de prijs drukken voor alle ouders, op het moment dat je over heel Vlaanderen alle scholen verplicht om een warme gezonde maaltijd te geven aan elk kind. En je kunt het gratis geven aan diegenen die het niet kunnen betalen. Dan kun je werken op een schaal die het interessant maakt om het te

doen. Je kunt ervoor zorgen dat dit op een goede manier verloopt, in alle scholen. Dan heb je dat hogere niveau nodig.

Het feit dat vandaag enkel in bepaalde regio's bepaalde zaken vanuit het lokale niveau worden uitgerold, zegt toch genoeg. Het is zo dat het vandaag in bepaalde scholen nog altijd vrij vlot verloopt, maar in sommige regio's – zeker de grootstedelijke – beginnen bijna alle scholen tegenwoordig af te zien van warme schoolmaaltijden. Sinds corona is dat nog meer het geval. Dat zegt toch genoeg dat je een algemene aanpak moet hanteren. Je kunt carrément je ogen sluiten en doelbewust sluiten, en je kunt daarna nog allemaal handjeklap doen – minister Weyts ook –, maar dat is gewoon een feit. Je kunt niet aan de ene kant zeggen dat je de kwaliteit van het onderwijs verder naar boven wilt halen en dat je ervoor wilt zorgen dat de leerkrachten zich kunnen bezighouden met de kerntaken van het onderwijs. Langs de andere kant weten we dat de leerkrachten en directies zich vandaag juist wel moeten bezighouden met het feit dat er lege brooddozen zijn, en dat dat bijzonder moeilijk is voor hen om daarmee te werken, en dat kinderen niet alleen minder goed kunnen leren, maar ook lastiger zijn als ze niet gegeten hebben in een klas. Dat is door verschillende leerkrachten al naar voren gebracht, onder andere tijdens onze studiereis in Ierland. Als een kind niet gegeten heeft dan is dat een ambetante kleine, en dan is het bijzonder moeilijk om daar les aan te geven. Dat zijn zaken die gewoon naar voren komen.

Ik zeg aan degenen die hier kinderen hebben, dat als je eigen kinderen honger hebben ze niet meteen de gemakkelijkste in huis zijn. Dat is gewoon een feit. Je kunt niet doen alsof dat niet iets is wat tot de kerntaak behoort. Als ze daar zitten heeft dat een nadeel voor het geheel, dus dan moet je ervoor zorgen dat ze inderdaad een gezonde warme maaltijd krijgen.

Dan zwijgen we nog over het feit dat wij anderzijds als Vlaanderen zeggen dat het belangrijk is dat we onze kinderen een gezonde maaltijd geven omdat dat ervoor zorgt dat ze later weten wat gezondheid en gezonde maaltijden zijn omdat dat op de lange termijn een weerslag heeft op je socialezekerheidskosten. Dat heeft ook in andere landen waar het al is uitgerold zijn doel bewezen. Waarom willen we dat niet zien? Wat is daar zo moeilijk aan? (*Applaus bij Groen*)

De voorzitter: Minister Dalle heeft het woord.

Minister Benjamin Dalle: Voorzitter, het is omdat collega De Gucht er keer op keer op terugkomt. Uiteraard zijn gezonde maaltijden voor kinderen en jongeren essentieel. Als je met een lege maag op de schoolbanken zit, dan kun je uiteraard niet goed leren, niet goed studeren, dat spreekt voor zich.

De vraag is natuurlijk hoe je dit op de best mogelijke manier realiseert. Alle scholen verplichten om gratis gezonde maaltijden aan te bieden is niet de goede manier om dat te doen. Er zijn veel betere manieren om dat te doen. We hebben trouwens dat debat vorig jaar in het najaar al eens gehad over de kinderarmoedeproblematiek. Dat is niet de aanpak.

Wat is wel de aanpak? Dat is het stimuleren van lokale netwerken om dat op een goede manier aan te pakken. Dat is het steunen van lokale projecten, dat is op die manier werken. Dat is geen 'one size fits all'-benadering voor alle scholen. Dat is niet zeggen dat er overal verplicht gratis maaltijden moeten komen. De kostprijs daarvan, collega De Gucht, zou trouwens zeer groot zijn.

Ik heb trouwens collega Somers hierover in de regering op geen enkel moment voorstellen horen doen. U spreekt over een riedeltje. Wel nu, een riedeltje is misschien ook nodig om acties te ondernemen.

Ik hoor Alexander De Croo – u niet onbekend – op 1 mei zeggen dat we ook de sociale toelagen, de sociale voordelen tegen het licht moeten durven houden en ook afschaffen. Op die manier krijg je natuurlijk meer kinderen en jongeren die geen gezonde maaltijd hebben op school. Ik ben dit riedeltje eigenlijk een beetje beu, dat heeft geen enkele zin.

Wat kan er wel werken? Dat is het lokaal ondersteunen van sociale projecten. Dat is het ondersteunen van die bondgenotennetwerken. Dat is ook wat we met deze regering gaan doen. We gaan nog voor de zomer een projectoproep lanceren om vooral die goede projecten te ondersteunen en te stimuleren om ervoor te zorgen dat kinderen en jongeren effectief een maaltijd hebben, zodat ze ook effectief vooruit kunnen gaan in het onderwijs.

De voorzitter: De heer De Gucht heeft het woord.

Jean-Jacques De Gucht (Open Vld): Als dat lokale allemaal zo goed werkt, minister Dalle, leg mij dan eens uit waarom er vandaag zoveel kinderen met een lege brooddoos op school zitten. Leg mij dat eens uit. Probeer dat eens.

Maar wacht, ik ga nog iets zeggen, dan kunt u uw antwoord direct in zijn geheel geven. Dat is niet juist wat u zegt. Dat is gewoon niet juist, en u moet dat erkennen. Ga naar de verschillende scholen en dan zult u dat zien. Het is niet juist.

Betekent dat dat er op alle scholen kinderen in de kou blijven staan? Neen, er zijn verschillende scholen. We hebben tegenwoordig zelfs mensen die naar scholen bellen om te vragen of ze hun financieel mogen steunen omdat ze iets op televisie hebben gezien. Is dat het Vlaanderen waar wij voor pleiten? Dat er een tv-uitzending moet zijn voordat er actie wordt ondernomen door mensen in plaats van door de mensen in dit halfrond. Neen, mensen die gewoon naar een school bellen om hun rekeningnummer te vragen om geld te storten zodat kinderen eten hebben. Is dat het Vlaanderen waar wij voor staan?

Betekent dat je geen maatwerk kunt leveren? Neen, je kunt dat perfect samen doen. 'Honestly', maak samenwerkingen. Ik neem aan dat er regelmatig samenwerkingen zijn tussen het Vlaamse en het lokale niveau om iets op een goede manier uit te rollen. Waarom zou dat hier dan niet kunnen? Waarom kan Vlaanderen niet aan tafel zitten met de steden en gemeenten, en daarnaast ook samen met de verschillende onderwijsverstrekkers, om te kijken op welke manier dat op een zo goed mogelijke manier in alle scholen kan worden ondersteund?

Dat is toch niet zo ongelooflijk moeilijk? Wordt er vandaag aan tafel gezeten om überhaupt te erkennen dat er een probleem is? Neen. Vandaag wordt dat niet gedaan. Nee, we vergelijken zindelijkheidstraining met het feit dat kinderen met een lege maag naar school gaan. En leren fietsen, dat was er ook bij. Dat is het niveau waarop we spreken: je moet geen warme maaltijd krijgen, want we vinden het niet belangrijk dat kinderen leren fietsen op school. All right. (*Opmerkingen van Kris Van Dijck*)

Dát zijn zaken waarmee u bezig moet zijn. Minister Dalle, ik begrijp eerlijk gezegd niet wat u aan het zeggen bent.

De voorzitter: De heer De Witte heeft het woord.

Kim De Witte (PVDA): Minister Dalle, ik wil twee punten aanhalen: over de gratis en gezonde maaltijden op school en over de maximumfactuur, waarop mevrouw Grosemans was doorgegaan.

Minister Dalle, als ik u goed begrijp, zegt u dat u voorstander bent van die maaltijden, maar dat het op lokaal niveau moet gebeuren. Dat vind ik tamelijk

absurd. Al u er voorstander van bent, is het toch veel logischer om het gewoon op Vlaams niveau te installeren? Dan helpt de school structureel rond het armoedebeleid.

Kunt u uw duidelijke mening geven over wat ú vindt? Welke maatregelen wilt ú nemen? We hebben minister Weyts gehoord. Er was niets concreets aan wat hij zei. Welke maatregelen wilt ú nemen om de armoede op school aan te pakken? Dat was mijn eerste punt.

Ten tweede, mevrouw Grosemans, wil ik ingaan op wat u zegt over de maximumfactuur. Nú worden de dure richtingen uit de markt geprijsd. Dat is net het punt. Nú, zonder maximumfactuur, is het niet haalbaar om die richtingen te volgen. Dat is het probleem. Met een maximumfactuur kun je die richtingen betaalbaar houden.

En ja, dat gaat uiteraard samen met het terugschroeven van de besparingen op de werkingsmiddelen van het secundair onderwijs. Uiteraard zijn de twee aan elkaar gekoppeld. Volgens de koepels gaat dat over 300 miljoen euro besparingen op de werkingsmiddelen van het secundair onderwijs. Dus ja, de maximumfactuur kan helpen om die kosten terug te schroeven en een zekere solidariteit te installeren tussen de richtingen. *(Applaus bij de PVDA)*

Een andere collega zei dat het geen succes was in het lager onderwijs. Mevrouw Vandromme, het is wél een succes in het lager onderwijs. Het is een succes. Er is een heel onderzoek. Nee, het is niet het walhalla, maar niemand zegt dat het altijd alles oplost. Dat is niet onze stelling. Het is een succes in het lager onderwijs. Een onderzoek uit 2019 van het Steunpunt Onderwijsonderzoek zegt dat 98 procent van de directeurs daarachter staan. Zij zeggen dat ze dat niet meer willen afschaffen. Het heeft keihard geholpen om enerzijds het bewustzijn rond de kosten te verhogen en anderzijds strijd te voeren met de Vlaamse Regering om de werkingsmiddelen niet af te bouwen. Ja, die twee gaan samen. Ik dank u.

De voorzitter: De heer Verbeurgt heeft het woord.

Thijs Verbeurgt (Vooruit): Voorzitter, de tussenkomst van minister Dalle raakt aan de essentie. Ik denk dat sommigen het woord 'gelijke kansen' eens goed moeten analyseren. Want de essentie van dit debat is: geven wij elk kind in Vlaanderen, ongeacht waar de wieg staat, gelijke kansen? Aanvaarden wij in Vlaanderen dat er scholen zijn die duur zijn en scholen die goedkoop zijn? Aanvaarden wij in Vlaanderen dat er opleidingen zijn die duur zijn en opleidingen die goedkoop zijn? Aanvaarden wij in Vlaanderen dat er kinderen zijn die met honger op school zitten en kinderen die zonder honger op school zitten? Aanvaarden wij in Vlaanderen dat verschil? Aanvaarden wij in Vlaanderen dat de centen van je ouders bepalen welke studierichting je kiest, dat de centen van je ouders bepalen welke school je kiest? Aanvaarden we dat in Vlaanderen? Dat is de essentie, ook van het discours van collega De Gucht. En ik bewonder zijn doorzettingsvermogen op dat vlak. Want het wordt hoog tijd dat ook zijn collega's in de meerderheid, de collega's van de N-VA, beseffen hoe ernstig het probleem is.

Laten we dus het debat voeren over de essentie. Aanvaardt u ja of nee dat de centen van ouders bepalen wat kinderen studeren, waar kinderen studeren, of ze wel of niet met honger op school zitten? Dat is de simpele vraag die hier vandaag voorligt.

Collega Grosemans, ik hoop dat u daar nu heel helder een antwoord op geeft. Aanvaardt u dat, ja of nee? *(Applaus bij Vooruit)*

De voorzitter: Minister Dalle heeft het woord.

Minister Benjamin Dalle: De armoedeproblematiek is natuurlijk een thema dat ons allemaal aanbelangt en dat de verantwoordelijkheid is van heel de samenleving en van heel de regering. Dat moet duidelijk zijn. We moeten daar op alle beleidsdomeinen maatregelen voor nemen, zeker ook in het onderwijs.

Wat is een kerntaak van het onderwijs? Dat is natuurlijk de sociale mobiliteit van kinderen en jongeren versterken. Dat is de kerntaak. Als we kijken naar de problematiek van de lege brooddozen waar nu op wordt gefocust – het kinderarmoedebat van eind vorig jaar ging ook uitsluitend daarover –, dan denk ik dat we het er allemaal over eens zijn dat het niet kan dat kinderen en jongeren honger lijden of dat ze geen gezonde maaltijden kunnen hebben. De vraag is hoe je dat op de best mogelijke manier kunt realiseren. Daar, collega's, denk ik dat een aanpak op maat de beste aanpak is. Voor heel het land of voor heel Vlaanderen en Brussel gratis verplicht maaltijden willen aanbieden door de onderwijsinstellingen of scholen, is absoluut niet de goede aanpak.

Collega De Witte, die problematiek toont zich niet overal op dezelfde manier. Een lokaal bestuur en lokale organisaties moeten daar ook een verantwoordelijkheid in kunnen nemen. Er spelen verschillende lokale factoren, en dat is niet in elke stad of in elke gemeente hetzelfde.

Collega De Gucht, het is ook niet voor elk kind of voor elke jongere of elk gezin hetzelfde. Er zijn gezinnen waar het niet nodig is dat er zo'n gezonde warme maaltijd op school wordt aangeboden. Voor u en mijn kinderen is het, denk ik, niet zo belangrijk dat die gezonde en gratis maaltijden op school beschikbaar zijn. *(Opmerkingen van Jean-Jacques De Gucht)*

We kunnen daar ook wel voor betalen.

Kortom, collega's, ik vind het, eerlijk gezegd, als minister van Armoedebestrijding jammer dat het debat altijd over bepaalde symbolen gaat, terwijl het fundamentele vraagstuk is hoe we er in Vlaanderen voor kunnen zorgen dat kinderen en jongeren een sterke toekomst hebben, dat ze versterkt worden door het onderwijs en dat we de armoedeproblematiek structureel kunnen aanpakken. Daarover moet het gaan. In elk geval nemen we vanuit de regering daarvoor onze verantwoordelijkheid. Nog voor de zomer nemen we ook een initiatief om de lokale actoren hun verantwoordelijkheid te laten nemen en hen daarin te versterken. *(Applaus bij cd&v)*

De voorzitter: Mevrouw Meuleman heeft het woord.

Elisabeth Meuleman (Groen): Minister, in alle eerlijkheid, en ik ga graag met u het debat aan, maar ik ben het met u oneens.

Cd&v zegt wel – en daar ben ik blij om – dat armoedebeloid inderdaad een kerntaak is van het onderwijs. Maar dan zegt u dat we maatwerk moeten aanbieden en dat we dat moeten overlaten aan lokale besturen, aan scholen, aan vzw's, aan liefdadigheid, want u vindt het blijkbaar niet verzoenbaar dat het Vlaamse beleid ondersteuning zou bieden en toch ook maatwerk leveren. Ik geloof dat wel.

Ik geloof dat je scholen kunt ondersteunen. Sommige scholen zullen kiezen voor soep en een stuk fruit. Andere scholen zullen kiezen voor warme maaltijden. Nog andere scholen zullen kiezen voor een ontbijt omdat de kinderen lang op de bus hebben gezeten, aankomen en de dag met honger moeten starten. Het is perfect mogelijk om vanuit Vlaanderen beleid te voeren en toch maatwerk te leveren. Ik snap die tegenstelling voor cd&v niet. Het lijkt me een excuus om niets te doen.

Het gaat niet, minister, over wat u symboolmaatregelen noemt. Ik vind dit een belangrijke maatregel. Het gaat over de maaltijden op school.

Er is ook niets, nul, geen euro naar brugfiguren gegaan. Dat is nog zoiets waarvan gezegd wordt dat het iets is voor het lokaal bestuur, dat het dan maar moet doen als het dat wil, zoals in Gent en in Antwerpen. Men zegt dat dat goed is, maar dat men daarvoor geen ondersteuning gaat bieden. Hetzelfde geldt voor brede school. Dat is iets goeds, die brede school. En hoe meer vrije tijd en hoe meer cultuurinitiatieven na school, hoe beter. Maar het is aan de lokale besturen om dat te gaan subsidiëren. Opleidingen en professionaliseren van leerkrachten in armoede, maximumfactuur: dat is te moeilijk en we kunnen dat niet differentiëren. Dus wat gebeurt er, welk beleid voert Vlaanderen uiteindelijk? Niets, minister.

U schuift het allemaal door. Het is uiteindelijk al bijna even erg als minister Weyts, die zegt dat het geen kerntaak is. Het komt op hetzelfde neer. Ik zou graag, ook van u, beleid zien op Vlaams niveau.

De voorzitter: Minister Dalle heeft het woord.

Minister Benjamin Dalle: Collega Meuleman, sorry, maar de realiteit wordt hier echt geweld aan gedaan. U zegt dat er niet wordt geïnvesteerd in die brugfiguren. Sorry, collega Somers heeft een Plan Samenleven, waarmee hij 3,3 miljoen euro investeert in 99 lokale projecten. Er dan wordt er niets geïnvesteerd in brugfiguren! *(Opmerkingen)*

Het is niet enkel Onderwijs, collega Meuleman. Het is een bevoegdheid van heel de regering om de armoedeproblematiek aan te pakken. Zeggen dat er niets gebeurt, klopt gewoon niet.

We investeren in brede scholen, bijvoorbeeld in Brussel, samen met, u wel bekend, collega Van den Brandt, zeer fors, ook vanuit de Vlaamse overheid. *(Opmerkingen)*

Zeggen dat er niets gebeurt, dat slaat gewoon nergens op.

Tot slot, wat u eigenlijk zegt, is dat er beleid op maat moet kunnen komen, dat scholen moeten kunnen kiezen hoe ze de zaken aanpakken. Dat is exact wat we doen. We ondersteunen hen daarin. We gaan hen daarvoor ook extra middelen geven, en we gaan ook organisaties die hen daarin met deskundigheid kunnen bijstaan, extra ondersteunen.

De voorzitter: De heer Laeremans heeft het woord.

Jan Laeremans (Vlaams Belang): Collega's, ik wil toch mijn ergernis uitdrukken omdat alweer een debat hier aan het ontsporen is, omdat we anderhalf uur lang pingpongspelletjes hebben gekregen en oeverloze herhalingen, die tot niks leiden. Het debat over de schoolmaaltijden hebben we vorige week al in de commissie gevoerd. Sommigen eigenen zich met dit systeem veel meer spreektijd toe dan diegenen die zijn ingeschreven. Ik vind dat een totaal verkeerd systeem, en ik vind dat dat echt eens dringend mag worden herzien in het Bureau, want op die manier haakt de kijker af, doen we onszelf ook geen plezier en zullen we niemand helpen. *(Applaus bij het Vlaams Belang en van Karl Vanlouwe)*

De voorzitter: Mij niet gelaten, ik heb al heel veel voorstellen in die richting gedaan, maar uw fractie moet ook meewillen. Alle fracties moeten meewillen.

De heer Veys heeft het woord.

Maxim Veys (Vooruit): Ik hoor van de N-VA-fractie, van mevrouw Grosemans bij alle voorstellen die wij doen vooral allemaal excuses en redenen om niets te doen, om niets meer te doen. Er wordt verwezen naar de middelen die er zijn en gezegd dat men de leerkrachten moet laten doen. Gaat u er dan van uit dat dat allemaal vanzelf in orde komt? Jullie verwijzen naar het lokaal sociaal beleid, maar dezelfde ploeg heeft in de vorige legislatuur de OCMW's afgeschaft. *(Opmerkingen bij de N-VA)*

En dan bent u nu verwonderd. Neen, het argument om dat te doen was dat er meer samenwerking zou komen, dat het sociaal beleid beter zou samenwerken. De minister bevoegd voor het lokaal sociaal beleid zit hier zelfs niet. Een geschiedenisles is dus soms ook eens op zijn plaats.

Mijnheer Weyts, ik heb echter een fundamentele vraag. Volgt u mevrouw Grosemans of erkent u dat er een probleem is in het onderwijs en dat men daar iets aan moet doen, en gaat u iets doen? Ik hoor dat hier immers niet. Ik denk dat geen enkele Vlaming is gerustgesteld door de tussenkomsten vanuit de N-VA-fractie. Minister, misschien kunt u dat dus doen. Wat gaat er nu in godsnaam gebeuren? *(Opmerkingen)*

De voorzitter: Mevrouw Vandromme heeft het woord.

Loes Vandromme (cd&v): Collega De Witte, u schrijft mij woorden toe die ik niet heb gezegd. Ik heb aangegeven dat de maximumfactuur geen zaligmakende oplossing is, dat we die grondig moeten evalueren. U verwijst naar een onderzoek, maar het is goed om alles te vermelden. Er zijn immers een aantal opmerkingen.

Ten eerste, men wil de maximumfactuur invoeren tegen de onbetaalde schoolfacturen, maar ik kan u zeggen dat er nu in het basisonderwijs nog altijd onbetaalde schoolfacturen zijn. Mijn punt is dat we moeten leren uit wat er nu is en dat we moeten bekijken wat we daarmee eventueel kunnen doen in het secundair onderwijs.

Ten tweede, collega Verbeurgt, u stelt de vraag wat gelijke onderwijskansen zijn. Ik hoop dat u mijn pleidooi hier al een paar keren hebt gehoord: we moeten er alles aan doen om te sleutelen aan de mogelijkheden die scholen nu hebben om werk te maken van gelijke onderwijskansen. Dat is de vraag van de Vlor, van de onderwijspartners, die dag in dag uit bezig zijn met onderwijs. Zij vragen dat al sinds 2019. Ik werd niet gesteund, maar die vraag heb ik heel vaak ook gesteld in de commissie en de plenaire vergadering. Wat mij betreft, gaan gelijke kansen veel verder dan enkel maar warme maaltijden. Dat is het punt, denk ik, dat ook minister Dalle wil aangeven: we voorzien in een mogelijkheid om scholen hun eigen beleid te laten voeren. Inderdaad, collega Meuleman, of dat nu een ontbijt is of een warme maaltijd, of fruit of om het even welke mogelijkheid van scholen zelf om kinderen eten te geven, dat moet van onderuit groeien, want niet elke school heeft een eigen keuken of heeft eigen materiaal ter beschikking. Het is absoluut niet zo dat we dan onze ogen sluiten. Integendeel, we kunnen spreken over hoe Vlaanderen lokale besturen en scholen kan ondersteunen om lokaal dingen waar te maken. Dat is hetgeen waarin wij geloven. We hebben hier altijd al gezegd dat we vertrouwen hebben in scholen, op alle vlakken, op het vlak van de kwaliteit van het onderwijs en ook op het vlak van het aanpakken van armoede.

De voorzitter: Mevrouw Vandecasteele heeft het woord.

Lise Vandecasteele (PVDA): Minister, ik vind uw antwoord bijzonder betreurenswaardig. U bent minister van Armoedebestrijding. U zegt dat armoedebestrijding een taak is van de hele Vlaamse Regering. Dat klopt. Van de hele

Vlaamse Regering en ook van de hele Federale Regering. Akkoord. U spreekt over een structureel armoedebelaid. Maar dat gaat nu net over het structureel aanpakken van de armoede, ook op het vlak van onderwijs. Dat gaat over de maximumfactuur. Dat gaat over gratis maaltijden. Dat gaat over het groeipakket. Maar we zien dat dat groeipakket eerder een krimppakket wordt, en dat u geld afneemt van de gezinnen. U doet dus niet aan armoedebelaid.

Daarnaast zegt u dat u het afschuift op de lokale besturen. U vindt het belangrijk, zegt u, dat elk kind met een volle maag op de schoolbanken zit, maar u vindt het niet uw verantwoordelijkheid. Dan vraag ik mij af wat u eigenlijk doet als minister van Armoedebestrijding.

Zult u minister Weyts erop wijzen dat ouders de schoolfactuur moeten kunnen betalen, dat sociale mobiliteit belangrijk is? Hoe zult u dat realiseren? Want inderdaad, armoede aanpakken doen we niet enkel met de OCMW's. Dat moeten we structureel doen. U zegt dat, maar u doet het niet. U zegt dat het onderwijs daar niet voor verantwoordelijk is. Wat gaat u doen om ervoor te zorgen dat elk kind onderwijskansen krijgt in Vlaanderen? (*Applaus bij de PVDA*)

De voorzitter: Mevrouw Goeman heeft het woord.

Hannelore Goeman (Vooruit): Collega's, wat ik hier hoor, is dat enerzijds sommige scholen gezonde maaltijden moeten aanbieden en dat anderzijds niet alle scholen dat moeten doen. Enerzijds is de maximumfactuur een goed idee, anderzijds is het misschien toch niet zo'n goed idee. Collega's, met alle respect, maar daar kopen al die kinderen compleet niets mee. Daar kopen ze niets mee.

Is de maximumfactuur zaligmakend? Neen. Is het een structurele oplossing voor het probleem van onbetaalde schoolfacturen? Ja. Het maakt de situatie vele malen beter. Een structurele oplossing is meer dan wat van deze Vlaamse Regering, met cd&v erin, mevrouw Vandromme, kan worden gezegd.

En als het dan gaat over de maximumfactuur, mevrouw Grosemans: politiek is altijd ook een kwestie van principes. Want wat is die maximumfactuur eigenlijk? De maximumfactuur betekent dat er een prijsplafond is voor de extra's die aan ouders worden aangerekend, maar vooral – en dat is de essentie – dat alle materiaal dat kinderen nodig hebben om hun diploma te behalen, door de school wordt voorzien. Vinden jullie dat niet logisch? Dat zou toch ook een oplossing zijn voor al de technische en beroepsrichtingen? Waarom kiezen kinderen vandaag soms niet voor een slagtersopleiding of voor haartooi? Omdat hun ouders de messenset en de scharensset van soms duizenden euro niet kunnen betalen. Vinden jullie dat normaal, op een moment dat de arbeidsmarkt in brand staat en dat we de technische en beroepsprofielen nodig hebben? Daar is een maximumfactuur een antwoord op.

Natuurlijk moeten we de werkingsmiddelen voor scholen voorzien om dat te kunnen betalen. Dat is de politieke keuze die wij maken. Wij zijn een partij die willen investeren in ons onderwijs, die willen investeren in onze kinderen. Deze Vlaamse Regering, met cd&v, Open Vld en de N-VA, bespaart op kinderen. Dat weten we ook al langer dan vandaag. Elke Vlaming die vandaag hard werkt en die het moeilijk heeft om zijn facturen te betalen, die het moeilijk heeft om zijn schoolfacturen te betalen, weet dat ook. (*Applaus bij Vooruit*)

De voorzitter: Mevrouw Grosemans heeft het woord.

Karolien Grosemans (N-VA): Mevrouw Goeman, de vraag wordt gesteld of ik het normaal vind dat centen de studiekeuze bepalen. Ik heb in het begin van mijn tussenkomst gezegd dat ik vind dat de centen de studiekeuze niet mogen

bepalen. Ik ben daarmee gestart, zo belangrijk vind ik dat. (*Opmerkingen van Kris Van Dijck*)

We hebben een schooltoeslag. Er wordt al gedifferentieerd in die schooltoeslag. In het derde jaar van de derde graad in bso-richtingen, die duurdere richtingen zijn, krijgt men al een hogere schooltoeslag.

En die schooltoeslag kan oplopen tot 1147 euro, dus dat is geen peanuts. Deze Vlaamse Regering ondersteunt wel degelijk kinderen die het niet breed hebben. Ik ga het niet nog eens herhalen, de GOK-middelen van een half miljard euro en het lokaal sociaal beleid, waarvan ik trouwens toch nog iets nieuws heb bijgeleerd, namelijk dat het OCMW is afgeschaft. Ik woon in Limburg. Dat is daar nog niet geagendeerd op de gemeenteraad, dus ze zullen dat daar waarschijnlijk vergeten zijn. Bij mijn medeweten is er wel degelijk nog een OCMW en betaalt dat de schoolfacturen. Het OCMW van Herk-de-Stad, dat is er toch nog, hoor. (*Applaus bij de N-VA*)

De voorzitter: Mevrouw Vandromme heeft het woord.

Loes Vandromme (cd&v): We zijn gestart met de cijfers van het gemeenschapsonderwijs. Ik denk dat ik mag vaststellen dat er hier bereidheid is om voor elk kind goed onderwijs te voorzien en dat au fond iedereen ervan overtuigd is dat we alle kinderen kansen moeten geven. Maar hoe we dat moeten doen, daarover verschillen we van mening, en dat moet kunnen. Wat voor ons het belangrijkste is, is dat we in tijden van budgettaire krapte meer dan anders gaan nadenken over hoe we onze middelen zo doelmatig mogelijk kunnen inzetten.

Het is hier vandaag al over principes gegaan, en ik denk – jullie kunnen mij het niet kwalijk nemen – dat ik zeer consequent ben in het principe van het vrijheid geven aan scholen. Geef hen de vrijheid om na te denken hoe ze zich organiseren en geef hen ook de vrijheid om na te denken hoe ze zich op het vlak van armoedebelief organiseren. Het is zelfs zo dat in het referentiekader onderwijskwaliteit, een kader dat de inspectie gebruikt, verwezen wordt naar het kostenbewust beleid voeren. Als we hier zeggen dat armoedebelief en kostenbewust beleid voeren geen kerntaken zijn, dan denk ik dat we ook iets moeten veranderen aan dat referentiekader. Maar dat is alleszins niet onze vraag.

Wat ik ook wil aangeven, is dat dé school niet bestaat. Ik heb dat al aangeven. Laat ons middelen vanuit Vlaanderen aan lokale besturen of scholen geven om een eigen beleid te voeren. Er wordt verwezen naar Estland en Finland. Ik wil alleen maar meegeven dat daar het gros van de scholen ook georganiseerd wordt door lokale besturen. We kunnen niet zomaar gaan kopiëren uit andere landen, wat werkt in Vlaanderen. En wie zegt dat de maximumfactuur een oplossing is: ik heb al gezegd dat er nog altijd onbetaalde facturen blijven. Het is dus geen walhalla en ik wil aangeven dat we eruit moeten leren. Er zijn studies gebeurd, maar ik merk dat er op het terrein nog een aantal vragen zijn. Laat ons daar werk van maken, dat vastpakken en eruit leren.

Het landschap in het secundair onderwijs is zo divers, zeker in de tweede en derde graad. Het is alvast duidelijk dat de ene opleiding veel duurder is dan de andere. Wat ons betreft, mag het absoluut niet van de portemonnee van de ouders afhangen of kinderen hun dreamopleiding kunnen volgen. We hebben net nood aan kappers, goede loodgieters en koks. Maar ik ga graag het debat aan om te zien hoe we die schooltoeslag nog veel meer kunnen differentiëren om op die manier financiële drempels weg te werken. Misschien moeten we zelfs gaan nadenken om scholen zoals technische en beroepsscholen meer te gaan financieren. Als dat nodig is, dan willen we daarover nadenken. Maar laat ons alsjeblieft het debat daarover op een ernstige manier voeren.

Wat ik hier vandaag nog niet gehoord heb, is hoe we leerkrachten de bril van armoede kunnen laten opzetten. Er bestaat zoiets al de ervaringsdeskundige armoede, daar zijn ook wel wat opmerkingen over gemaakt. Minister Weyts geloofde niet altijd in die ervaringsdeskundigen, maar ik wel. Ik zie dat deLink vzw samen met het volwassenonderwijs bereid is om te sleutelen aan de opleiding. Laat ons daarvan werk maken. Want ook in de lerarenopleiding is die armoededeskundige degene die de leerkrachten en directies doet kijken met de bril van armoede. Minister Weyts, ik herhaal dat ik de vraag heb gesteld om in de Kwaliteitsalliantie de boekleveranciers mee aan tafel te zetten. En laat ons werk maken van het GOK-beleid, laat ons daar onze loop op zetten. Wat ik zeker nog wil meegeven, is dat we niet aan het groeipakket raken.

Wat ons betreft zijn gezinnen slim en goed genoeg om na te denken hoe ze hun kinderen kunnen opvoeden. Minister Weyts, u hebt letterlijk gezegd dat we er dan zeker van zijn dat de middelen goed benut worden. Dit is iets waar wij absoluut niet akkoord mee gaan. Wij vertrouwen de gezinnen en de scholen. (*Applaus bij cd&v*)

De voorzitter: Mevrouw Groothedde heeft het woord.

Celia Groothedde (Groen): Collega Vandromme, ik hoor u al de hele tijd zeggen dat er een debat moet komen, dat er moet worden nagedacht over, enzovoort. U bent hier nu in het vijfde jaar van uw legislatuur met deze meerderheid, hier zijn al actuadebatten over geweest. U hebt hier talloze debatten in de commissie over gevoerd, de posities zijn duidelijk. Hier zijn voorbereidende studies over, zelfs Europa heeft er zich met de Kindgarantie over gebogen, en ik hoop dat u al die studies kent. In het licht van al die studies ben ik wel verbaasd over wat u zegt, want zowel politiek als inhoudelijk zijn de kennis en de posities duidelijk. Het enige wat er vandaag in dit parlement eigenlijk zou moeten worden uitgeklaard, is wie er beleid wil, waarover en wie niet. Waarover het gaat, is duidelijk: maaltijden op school, maximumfactuur, de ontmanteling van het groeipakket en de ervaringsdeskundigen als brugfiguren. Over de ervaringsdeskundigen zegt u dat u daar voor bent, maar tegelijkertijd hebt u de afschaffing van de subsidies wel laten gebeuren.

Ik heb u daarnet al gezegd dat het goed is dat u de ontmanteling van het groeipakket niet steunt, maar de maximumfactuur, daar hebt u allerlei twijfels bij. U zegt dat er geen gedragenheid is, maar ik ben een beetje gaan kijken: de Vlaamse Jeugdraad, de Vlaamse Scholierenkoepel, het gemeenschapsonderwijs, Decenniumdoelen, het Kinderrechtencommissariaat, Gezinsbond, het Netwerk tegen Armoede, vzw Krijt, er is onderzoek van het Steunpunt Onderwijsonderzoek (SONO) dat het ondersteunt én in de Europese Kindgarantie komt het ook terug. Ik denk dat er nog wel voorstanders te vinden zijn, maar ik weet niet hoeveel draagvlak u eigenlijk nog nodig hebt. Al die noodlijdende gezinnen zullen er ook voorstander van zijn, dat is één. Er is zelfs al uitgedokterd op welke manier het kan gebeuren, omdat u met uw meerderheid geen actie neemt. Hetzelfde met die maaltijden op school. Het enige wat u vandaag eigenlijk moet beslissen, onder elkaar, is of wij voor beleid zijn dat onderbouwd is en waar het middenveld zelfs al alle voorbereidend werk heeft gedaan, omdat ze het zo beu zijn. Of gaan wij voor 'thoughts and prayers'? Op deze vier punten, mevrouw Vandromme, zou ik wel eindelijk eens een antwoord willen krijgen. (*Applaus van Elisabeth Meuleman*)

De voorzitter: Mevrouw Vandromme heeft het woord.

Loes Vandromme (cd&v): Ik wil zeker een antwoord geven. Ik wil zelfs starten met de maximumfactuur, want u mag alles nalezen: ik heb niet gesproken over gedragenheid. De woorden 'gedragenheid' en 'maximumfactuur' heb ik vandaag

zelfs nog niet samen uitgesproken. Misschien verwacht u mij met iemand anders, maar ik heb die niet uitgesproken. Laat ons de neveneffecten van die maximumfactuur ook meenemen in de discussie, daar heb ik het over, en die zijn hier niet benoemd. Ik geef aan dat er nog altijd onbetaalde facturen zijn in het basisonderwijs, ook al is er een maximumfactuur. Ik geef aan daar toch een aantal zaken zijn die we moeten meenemen. U legt mij een aantal woorden in de mond die ik absoluut niet heb gezegd. Als u het hebt over gedragenheid, verwijs ik bovendien graag naar het Netwerk tegen Armoede dat vandaag een notie heeft uitgebracht die aangeeft een fundamenteel debat te voeren over het GOK-beleid. Dat is wat ik hier al vijf jaar zeg en om debat te voeren, moet je inderdaad met een aantal partners durven aan tafel te gaan zitten en kunnen aan tafel zitten. Wij zijn niet de uitvoerende macht, dacht ik, vandaar dat ik de minister van Onderwijs appelleer, want gelijke onderwijskansen, dat is 11 miljoen euro vanuit het budget van Onderwijs. Ik appelleer de minister daar al heel vaak aan; door te vragen om daar werk van te maken en mensen aan tafel te zetten.

Het is niet aan mij als parlementslid om die mensen aan tafel te zetten, maar om adviezen te geven om daar werk van te maken. En dat wil ik meegeven. *(Opmerkingen van Celia Groothedde)*

De voorzitter: Kan collega De Witte zijn betoog beginnen?

De heer De Witte heeft het woord.

Kim De Witte (PVDA): Minister Dalle, u zegt dat armoedebelief niet over symbolen mag gaan. Welnu, de maximumfactuur is volgens mij geen symbool. Volgens mij is dat een structurele maatregel die ervoor zorgt dat we ook structurele stappen nemen rond het probleem van armoede in ons onderwijs, meer bepaald rond de stijgende onderwijsfacturen.

Mevrouw Vandromme, het doel van de maximumfactuur is helemaal niet om geen onbetaalde schoolfacturen meer te hebben. Dat is helemaal het doel niet, dat is helemaal het onderwerp niet. *(Opmerkingen van Loes Vandromme en de voorzitter)*

Ik mag hopen dat de doelstelling toch is dat het er niet louter over gaat dat die facturen betaald worden, maar dat we iets willen doen aan die kosten die stijgen voor de gezinnen. We willen dat de kosten dalen. We willen niet gewoon dat de facturen niet onbetaald zijn. Dus uiteraard zijn er nog onbetaalde schoolfacturen met een maximumfactuur. Uiteraard, want het is nog altijd een factuur. Maar je drukt de kosten voor de gezinnen. Dat is de kern, je drukt de kosten. En dat is wat blijkt uit de ervaringen in het lager onderwijs, dat dat wel een effect heeft. Mevrouw Groothedde heeft ze allemaal opgesomd. Dat is wat alle middenveldorganisaties zeggen, dat is wat het gemeenschapsonderwijs zegt. Ik snap dus niet wat het grote verzet is tegen de maximumfactuur, omdat die maatregel zo efficiënt is. *(Applaus van Jos D'Haese)*

En u, minister van Onderwijs, zegt dat de hardwerkende Vlaming dan de rekening gepresenteerd krijgt. Wel, hij krijgt ze nu gepresenteerd via het onderwijs. En u knipt in de werkingsmiddelen – want dat is een beetje de olifant in de kamer – van het secundair onderwijs. De scholen sturen de factuur door naar de gezinnen, en die betalen die factuur. En dat moet stoppen. Door de maximumfactuur in te voeren, zet u een stop daarop, creëert u ook een zekere solidariteit tussen de richtingen. Want dat is wat we kunnen doen: we geven meer steun aan de dure richtingen, en bij de goedkopere richtingen kunt u zeggen wat de maximumfactuur is. Dat is dus het eerste: de maximumfactuur is wel een oplossing voor die stijgende schoolkosten. En dat is wat we willen aanpakken.

Ten tweede: stop met de zwartepiet door te schuiven naar de OCMW's, minister Dalle. U bent minister van Armoedebestrijding. Dat kinderen die in armoede opgroeien, vijf keer minder kans hebben op een diploma, is supererg voor heel onze samenleving. Dat overschrijdt het onderwijs. Dat is een probleem van het onderwijs, dat is een probleem van de samenleving. Ik vraag u om te investeren in die goedkope – of gratis – warme maaltijden op school. Het is wel een stap vooruit. En ja, er gaat geld naar brugfiguren, vertrouwenspersonen, maar er is ook geknipt in die middelen. En heel het middenveld zegt dat dat cruciaal is om kwetsbare kinderen verder te helpen.

Ten derde snap ik niet wat u wilt bereiken met die hervormingen op het groeipakket, minister Weyts. Wat los je op als je een deel van het groeipakket aan de scholen geeft? De gezinnen gaan nog altijd hun huur moeten betalen. Ze gaan nog altijd hun verwarming en eten moeten betalen. Je lost niets op. Daar is een structureel probleem van armoede, dat je helemaal niet oplost door een deel van het groeipakket te verschuiven. Als dat kindergeld voor jullie zo belangrijk zou zijn, waarom heb je dan in godsnaam bespaard op het kindergeld in die laatste ronde? Het is de absurditeit zelve.

Wat u doet, is gewoon de zwartepiet doorschuiven naar de mensen, ballonnetjes oplaten en zelf eigenlijk geen enkele concrete oplossing geven. En dat is een rode lijn in het hele debat, en in elk debat dat gaat over armoede in het onderwijs. Structurele oplossingen komen er niet.

En het is zoals collega Verbeurgt zei, collega's, het gaat over gelijke kansen op onderwijs. Gaan we de gelijke kansen op onderwijs bewaren of niet? Ze zijn nu al niet gelijk. Nu is ons onderwijs al niet democratisch. Er is al een grote ongelijkheid op het vlak van geld, de portefeuille van papa en mama die de kansen bepaalt voor je secundair en hoger onderwijs, en die ongelijkheid groeit.

Voorzitter, ik rond af. Die ongelijkheid groeit, en ik hoop dus dat er na dit debat concrete maatregelen komen: de maximumfactuur, gratis maaltijden op school, meer investeren in begeleiding van kwetsbare gezinnen, met brugfiguren, vertrouwenspersonen en dergelijke meer. *(Applaus bij de PVDA)*

De voorzitter: De heer De Gucht heeft het woord.

Jean-Jacques De Gucht (Open Vld): De basisgedachte van dit debat is, of zou toch moeten zijn, op welke manier je ervoor zorgt dat elk kind dat in Vlaanderen opgroeit, wat ook zijn afkomst is, gelijke kansen heeft in het onderwijs, dat het gelijke kansen heeft om inderdaad op alle mogelijke manieren zijn of haar dromen waar te maken. De kansenmachine bij uitstek is het onderwijs. Dat is dé factor om ervoor te zorgen dat iedereen later dezelfde kansen kan hebben om zich verder te ontplooiën.

Wat we vandaag zien, is dat kinderen die opgroeien in armoede een veel grotere kans hebben om daar ook later in verzeild te geraken, dat kinderen die opgroeien in armoede geconfronteerd worden met het probleem van hun boeken, met het probleem dat men geen volwaardige gezonde maaltijd heeft. Dan moeten we inderdaad als maatschappij ingrijpen. Dan moeten we er ten eerste voor zorgen dat de thuissituatie verbetert. Die thuissituatie verbeteren we door ervoor te zorgen dat de ouders een stabiel inkomen hebben. Dan zorgen we ervoor dat mensen die werken, meer overhouden op het einde van de maand. En dan zorgen we ervoor dat mensen geactiveerd worden die vandaag niet werken. Er zijn vandaag genoeg vacatures. VDAB draait vandaag wat vierkant, laat ons eerlijk zijn. Die zaken zijn heel belangrijke zaken: op welke manieren zorgen we ervoor dat eenieder die kan bijdragen aan deze samenleving ook zijn bijdrage levert? De realiteit is dat solidariteit pas kan bestaan op voorwaarde dat iedereen meewerkt om die solidariteit mogelijk te maken.

Daarnaast moeten we inderdaad ook op de school ingrijpen. Dan gaat het bijvoorbeeld over het probleem van de invulboeken – dat is daarjuist al aangehaald. Ten eerste gaat dat over digitalisering: op welke manier kunnen we verder digitaliseren en daarop inzetten, zodat we ervoor zorgen dat we van die invulboeken af zijn en dat elk kind daartoe toegang heeft? Op welke manier zorgen we ervoor dat die brede school vorm krijgt? Op welke manier zorgen we ervoor dat we een oplossing hebben voor meisjes die geconfronteerd worden met menstruatiermoede? En laat ons alstublieft niet beginnen over het OCMW. Op welke manier zorgen we ervoor dat elk kind op zijn minst een gezonde warme maaltijd heeft? Ik weet dat het elke keer hetzelfde is, maar ik probeer gewoon ons bewustzijn daarover aan te wakkeren. Dat is belangrijk. Je kunt niet leren op een lege maag.

Is dat het lokale beleid? Zijn dat de schoolkoepels of -netwerken of wat dan ook? Laat ons dan een rondetafel organiseren met eenieder, maar laat ons het alstublieft niet opnieuw op de lange baan schuiven en laat ons er wel degelijk in de komende weken, maanden voor zorgen dat kinderen in elke school toegang hebben tot een gezonde warme maaltijd.

Minister Dalle, ik pleit ervoor om dat voor elk kind te verplichten, maar het enkel gratis te maken voor diegenen die uit een sociaal-economisch moeilijker thuis-situatie komen.

U verwees daarnet naar uzelf en naar mij, maar ik vind niet dat de maatschappij moet betalen om mijn kinderen een warme schoolmaaltijd te geven. Ik wil er alleen voor zorgen dat elk kind een gezonde warme schoolmaaltijd heeft. Dat is de basis, dat de overheid voor degenen die dat niet kunnen betalen een oplossing biedt.

Dat riedeltje zal ik waarschijnlijk nog verschillende keren moeten herhalen, maar, minister Weyts, ik heb nog één vraag om mee af te sluiten. U bent nogal stil geweest tijdens dit debat. Bent u bereid om samen aan tafel te gaan zitten met de verschillende organisaties om een dergelijk beleid mogelijk te maken, dat te ondersteunen, en ervoor te zorgen dat elk kind dezelfde kansen krijgt op school? De realiteit is dat dat vandaag jammer genoeg niet het geval is. (*Applaus van Willem-Frederik Schiltz*)

De voorzitter: Mevrouw Grosemans heeft het woord.

Karolien Grosemans (N-VA): Collega's, ik ga niet meer over de warme maaltijden beginnen. Dat is een debat dat we inderdaad al twee keer hebben gevoerd.

Ik ga het nog eens hebben over de invoering van de maximumfactuur in het secundair onderwijs, omdat dat iedere keer opnieuw – ook in de commissie – terugkomt als de oplossing voor het armoedeprobleem. Nochtans blijkt uit onderzoek bij directeurs dat er heel weinig steun is voor het systeem van die maximumfactuur in het secundair onderwijs. 60 procent van de directies geeft aan hier niet mee akkoord te gaan. Zij vrezen, en wij ook met hen, dat de invoering van een maximumfactuur tot een vershraling van het cultuuraanbod op school zal leiden, waardoor kansarme kinderen niet meer in contact komen met theater, toneel en uitstappen.

Het is ook niet mogelijk om één bedrag vast te leggen in het secundair onderwijs voor alle opleidingen, omdat er een grote verscheidenheid is aan studierichtingen die worden aangeboden. De hoogste bedragen zullen in technische richtingen liggen, omdat dit de duurste opleidingen zijn. Denk dan bijvoorbeeld aan koks, slaggers of lassers. Net in de technische richtingen zitten ook de meeste leerlingen met betalingsmoeilijkheden. Het probleem zal dus waarschijnlijk nog erger worden. Ik ben ongerust dat we die richtingen door die maximumfactuur onaantrekkelijk

zullen maken. Scholen zullen vervolgens op zoek moeten gaan naar andere inkomsten, en zullen nog vaker een beroep moeten doen op vrijwilligers.

Uit onderzoek blijkt dat vooral de vervoerskosten gestegen zijn, en dat los je ook niet op met een maximumfactuur. Laat ons niet vergeten dat de maximumfactuur een factuur blijft die moet worden betaald, zoals minister Weyts ook zei, dus ook laattijdige betalingen zullen daar niet mee opgelost worden.

Hoe lossen we het dan wel op? Door scholen omzichtig en verstandig te laten omspringen met de keuzes die ze maken, en zo werk te maken van een transparant kostenbeheersend beleid, en duidelijke tijdige communicatie naar de ouders te voeren over de kosten. We kunnen het ook oplossen door gespreide betalingen of hulp via het lokaal sociaal beleid. Leerlingen mogen nooit hinder ondervinden van onbetaalde schoolfacturen. Veel scholen gaan al op een zeer bedachtzame manier om met de keuzes die de ouders geld kosten. We kunnen schooltoelagen afhankelijk maken van de kost van de opleiding. Gezinnen met schoolgaande kinderen en een laag inkomen kunnen rekenen op een financiële tegemoetkoming uit het groeipakket. Deze schooltoeslag kan ouders helpen om de schoolkosten te betalen. Onze fractie waardeert het trouwens dat leerlingen in het derde leerjaar van de derde graad voltijds technisch secundair of beroepssecundair onderwijs meer ontvangen dan bijvoorbeeld aso-leerlingen, vermits het vaak gaat om duurdere richtingen.

Het zou interessant zijn, collega's, om na te gaan en te onderzoeken wat we kunnen doen om de toelagen te laten variëren op basis van de reële kosten van de studierichting.

De voorzitter: De heer De Witte heeft het woord.

Kim De Witte (PVDA): Mevrouw Grosemans, u zegt dat men tso- en bso-richtingen uit de markt zou prijzen, maar dat begrijp ik niet. Nu betalen de ouders toch de kosten voor die richtingen? Nu wordt dat toch doorgererekend? Met een maximumfactuur is het net de logica dat men die scholen gaat ondersteunen en zorgen dat ze die richtingen kunnen behouden. We gaan die richtingen toch niet schrappen? We kunnen een maximumfactuur invoeren waardoor die richtingen net goedkoper worden voor de ouders. Ik snap uw argument niet.

U zegt dat er in het secundair onderwijs veel directeurs tegen zijn. De vraag is gesteld of ze gewoon een maximumfactuur willen. U weet dat de vraag moet worden gesteld naar een compensatie van de daling van de inkomsten door een stopzetting van de besparingen op de werkingsmiddelen. Dat zou een heel ander resultaat opleveren. De scholen vinden het niet erg als er meer geld komt van de Vlaamse Regering, ze willen gewoon hun facturen kunnen betalen.

Wat is uw reactie op deze twee punten?

De voorzitter: Mevrouw Grosemans heeft het woord.

Karolien Grosemans (N-VA): Mijnheer De Witte, u gaat ervan uit dat we in het secundair onderwijs één maximumfactuur zouden invoeren. Dat doen we niet, dat is onmogelijk omdat er zoveel verschillende richtingen zijn. Dat wordt een heel moeilijk kluwen van allemaal verschillende bedragen die allemaal moeten worden vastgeklikt. Een kat zal er haar jongen niet meer in vinden. Daarom zeggen wij niet alleen dat dat geen goed idee is, 60 procent van de directies vinden dat geen goed idee. U zult zien dat die technische en beroepsrichtingen dan veel duurder worden. Het zou kunnen dat scholen dan afhaken, terwijl nu leerlingen op voorhand in de meeste scholen – niet allemaal – weten waar ze aan toe zijn. Daarom vinden we dat geen goed idee.

Wat was uw tweede vraag?

Kim De Witte (PVDA): De twee vragen zijn aan elkaar gekoppeld.

Karolien Grosemans (N-VA): Ja, ik weet het weer. Meer investeren, meer geld, dat is altijd het antwoord van de PVDA. Ik heb daarstraks nog eens de vraag gesteld aan de Groenfractie. Noem mij eens één regio waar er meer wordt geïnvesteerd in Onderwijs per kind. Noem mij eens één regio. U gaat er geen vinden.

U hebt daar niet op geantwoord. *(Opmerkingen van Elisabeth Meuleman)*

De voorzitter: Niet met drie door elkaar, alstublieft.

De heer De Witte heeft het woord.

Kim De Witte (PVDA): Mevrouw Grosemans, noem me eens één regio waar zoveel kinderen in het publiek onderwijs zitten. We hebben bijna alle leerlingen in het publiek onderwijs.

Bovendien gaat vanaf 2,5 jaar 98 procent van de leerlingen naar school. Er zijn heel veel regio's waar veel minder kinderen naar school gaan, en veel minder naar het publiek onderwijs. In de statistieken die u altijd vermeldt, zit een deel dat naar het privaat onderwijs gaat, niet bij gerekend. In die zin geven wij meer geld. Dat is de verklaring.

Verder zitten we met een zeer vroege schoolkeuze. Vanaf 12 jaar moeten kinderen al beslissen wat ze gaan doen. Er is een enorme versnippering. Wij zijn voor het verlaten van die schoolkeuze, een brede eerste graad, in de originele betekenis van het woord. Dan kun je besparen. We hebben drie koepels in Vlaanderen. Er zijn veel redenen waarom het Vlaamse onderwijs duurder is.

Het gaat niet over extra geld, het gaat over het terugschroeven van besparingen. Het budget van de Vlaamse Regering wordt volledig geïndexeerd. Dat van de scholen wordt niet volledig geïndexeerd. In tijden van inflatie van 10 procent heeft dat een enorme impact. Dus ja, de maximumfactuur is uiteraard gekoppeld aan een stop van de besparingen op de werkmiddelen.

Wat u zegt over de maximumfactuur voor het tso, houdt geen steek. Nu betalen ouders de volle pot voor die richtingen. Met een maximumfactuur kan men die prijs drukken. Daar kun je dan een zekere solidariteit inbouwen en de prijs drukken voor die dure richtingen zodat kinderen kunnen kiezen op basis van hun interesses en talenten, terwijl dat nu gebeurt op basis van de portefeuille van mama en papa. Dat is net het punt.

De voorzitter: De heer Verbeurgt heeft het woord.

Thijs Verbeurgt (Vooruit): Ik vind het toch belangrijk om nog even op dit punt door te gaan. Ik begrijp dat het politieke debat misschien al gevoerd is, maar ik vind de redenering van mevrouw Grosemans toch bijzonder vreemd. Ze zegt dat de maximumfactuur het beroeps- en technisch onderwijs uit de markt zal prijzen. Maar, mevrouw Grosemans, een maximumfactuur zal de kosten voor hen net verlagen. Beroepsopleidingen zijn vandaag bij de duurste opleidingen in ons onderwijs. Er zijn vandaag jongeren die graag voor kok willen studeren maar die dat niet doen omdat het een dure opleiding is.

Misschien ben ik niet slim genoeg, maar kunt u mij eens uitleggen hoe een maximumfactuur tot een hogere factuur zal leiden voor het beroeps- en technisch onderwijs? U spreekt over een veelheid van facturen, maar die is er vandaag. Elke school in het secundair onderwijs beslist vandaag individueel. Die veelheid is

er dus. Hoe zal de maximumfactuur het beroeps- en technisch onderwijs uit de markt prijzen? Ik zal het zelfs heel concreet maken. Het provinciaal onderwijs in Antwerpen heeft een gedifferentieerde maximumfactuur. Zij onderzoeken wat de impact is. Er is geen daling van het aantal leerlingen in die opleidingen. Er is wel een daling in het aantal onbetaalde schoolfacturen. Er is dus een systeem van gedifferentieerde maximumfactuur. We kunnen erover discussiëren of dat het beste systeem is. Daar wil ik gerust een debat over voeren. Maar leg me alstublieft eens uit waarom u er oprecht van overtuigd bent dat een maximumfactuur voor het bso en het tso die richtingen onaantrekkelijker zou maken, als u weet dat ze vandaag al 1000 tot 2000 euro kosten. Ik wil me graag laten overtuigen. Leg mij uit wat u daarmee bedoelt, want ik snap het eerlijk gezegd niet.

De voorzitter: Mevrouw Meuleman heeft het woord.

Elisabeth Meuleman (Groen): Ik wil antwoorden op de vraag van mevrouw Grosemans. Mevrouw Grosemans, geeft u mij eens één regio waar men onderwijs zo inefficiënt organiseert. Wij geven hier in Vlaanderen inderdaad het meeste geld per leerling uit, of toch bijna. We staan aan de top qua investeringen per leerling. Maar onze kwaliteit daalt, we vinden geen leerkrachten, en we voeren geen welzijnsbeleid.

We zijn naar Estland geweest. Daar geven ze minder uit per leerling, maar ze staan aan de top qua prestaties, qua onderwijskwaliteit, en ze voeren een welzijnsbeleid om u tegen te zeggen, met gratis schoolmaaltijden voor elk kind.

Kunt u mij eens uitleggen waarom onderwijs zo inefficiënt wordt georganiseerd in Vlaanderen? Ik denk dat dat de hamvraag is.

De voorzitter: Mevrouw Grosemans heeft het woord.

Karolien Grosemans (N-VA): Mijnheer De Witte, u hebt het altijd over de besparingen in het onderwijs. "Er gaat veel te weinig geld naar het onderwijs." We zitten aan een budget van 17 miljard euro, met ons onderwijs. Deze Vlaamse Regering heeft aan ons onderwijs een financiële injectie gegeven. Wij besteden enorm veel geld aan ons onderwijs, veel meer in verhouding tot de buurlanden.

Ten tweede betalen ouders niet de volle pot. Ik denk dat het de heer Verbeurgt was die zei dat leerlingen niet zullen kiezen voor technische beroepen, technische opleidingen, omdat ze dan de volle pot moeten betalen. Maar het klopt niet, wat u zegt, mijnheer Verbeurgt. *(Opmerkingen van Thijs Verbeurgt)*

Neen, ik zeg dat helemaal niet. Zij moeten helemaal niet de volle pot betalen, want er is de schooltoelage, die ook al gedifferentieerd is. Ik heb gezegd dat je die maximumfactuur niet moet doen omdat er heel veel diversiteit is in de schoolrichtingen. Je zult aan het systeem niet meer uit raken. Laat het zo, er zijn redenen genoeg om het niet te doen.

Vervolgens kom ik terug op mevrouw Meuleman. U zegt dat ons onderwijs niet efficiënt georganiseerd is. We zijn nu naar Ierland en naar Estland geweest, en we hebben daar eigenlijk moeten vaststellen dat we goed bezig zijn. Dat is gewoonweg zo.

Nu zegt u ... *(Opmerkingen)*

Luister, ik ga een voorbeeld geven, namelijk de schoolmaaltijden in Estland. Mevrouw Goeman, ik ga u zeggen hoe die georganiseerd zijn.

Dat zijn warme maaltijden, maar ik durf ze niet gezond te noemen. Want op het moment dat we daar waren, waren ze pizza aan het eten. De bedrijven die die

warme schoolmaaltijden leveren aan de school waren verplicht om een kraam met ongezonde producten te installeren in de refter van de school: chips, frisco's, frisdrank. Dat moesten die scholen doen. Dus kom toch niet met dat het daar zoveel beter zou zijn, en dat ze daar warme gezonde maaltijden zouden hebben, want het is niet waar, het is gewoonweg niet waar. Het waren ongezonde maaltijden.

En ze doen daar ook heel veel niet. We gaan dat debat nu niet opentrekken, maar wij geven bijvoorbeeld anciënniteit aan zijinstromers. Daar hebben ze ook zijinstromers. Weet je hoeveel anciënniteit zij krijgen? Zij krijgen nul, nul jaren anciënniteit, niets. Als je daar zes maanden werkloos bent, krijg je nog 150 euro per maand. Voilà, dat is Estland. Dus kom hier niet vertellen dat we het niet zouden doen, dat we niet efficiënt zouden zijn, dat we het niet goed zouden organiseren. Komaan zeg, bullshit. *(Applaus bij de N-VA)*

De voorzitter: De heer Verbeurgt heeft het woord.

Thijs Verbeurgt (Vooruit): *(Gelach van Marius Meremans)*

Sorry, voorzitter, door het gelach van bepaalde N-VA-collega's tijdens zo'n ernstig debat kon ik u niet verstaan. *(Opmerkingen)*

Ja, collega Meremans, het mag worden gezegd, het mag worden benoemd dat u de hele tijd zit te lachen.

Mevrouw Grosemans, u moet het mij vergeven, maar ik heb uw antwoord nog altijd niet begrepen. U zegt dat de maximumfactuur zorgt voor een veelheid aan facturen, een veelheid aan bedragen. *(Opmerkingen van Karolien Grosemans)*

Maar dat is vandaag toch zo, vandaag zijn er veel meer. Elke school kiest andere bedragen, elke richting heeft andere bedragen, dus die veelheid is er vandaag. Dat is dus toch de realiteit vandaag. *(Opmerkingen van Karolien Grosemans)*

Maar, mevrouw Grosemans, ik ga proberen om het u uit te leggen. Een maximumfactuur is een systeem waarbij wij als overheid zeggen welke school, welke opleiding hoeveel mag vragen. Vandaag mag elke school vrij kiezen, dus is er veel meer diversiteit aan schoolfacturen. *(Opmerkingen van Karolien Grosemans)*

En daardoor, mevrouw Grosemans, zijn er vandaag scholen die voor een opleiding, een beroepsopleiding, 2000 euro vragen. Dat is voor een opleiding die we vandaag zo hard nodig hebben. U zegt dan dat een maximumfactuur dat alleen maar gaat verergeren. Neen, een maximumfactuur gaat dat probleem vermindere, gaat de factuur naar beneden halen. Een maximumfactuur gaat ervoor zorgen dat leerlingen die het talent hebben om beenhouwer te worden niet van hun ouders zullen horen dat ze dat niet kunnen betalen, en dat die moet kiezen voor een opleiding die iets goedkoper is waar je ook een uurtje kunt koken. Dat is de realiteit, mevrouw Grosemans, en ik maak me er heel grote zorgen over dat u dat niet begrijpt.

Als u als voorzitter van de Commissie voor Onderwijs – na een jaar, twee jaar, drie jaar, vier jaar in de Commissie voor Onderwijs, waar telkens opnieuw het debat over de maximumfactuur komt – niet begrijpt dat een maximumfactuur de huidige situatie vereenvoudigt, de factuur verlaagt, dan snap ik inderdaad dat we er niet uit geraken. Want dat is wel de essentie, mevrouw Grosemans.

Dus, leg me nog eens uit hoe een maximumfactuur voor een veelheid van facturen zou zorgen die er vandaag niet is. Leg me dat nu eens uit. U snapt toch dat dat een vereenvoudiging van het systeem is, die de factuur verlaagt. Ik wacht

echt op uw uitleg want ik vind dat een zeer boeiend debat, maar ik denk wel dat het belangrijk is dat we het op basis van feiten voeren.

De voorzitter: Mevrouw Goeman heeft het woord.

Hannelore Goeman (Vooruit): Ik hou het heel kort hoor. Want het debat is al gevoerd, en ik denk dat het wel duidelijk is dat de N-VA inderdaad vindt dat scholen en kinderen hun plan maar moeten trekken als ze iets willen eten op school, en dat dat geen verantwoordelijkheid is van de Vlaamse overheid om daarin tussen te komen.

Bon, dat is natuurlijk jullie goed recht om dat als standpunt te hebben. Wij hebben een ander standpunt, maar kunnen we alstublieft het debat niet voeren op basis van persoonlijke anekdotiek. Sorry, maar ik vind dat dit debat wel beter verdient dan dat.

De voorzitter: Inderdaad, maar het is al van het begin zo.

Mevrouw Grosemans heeft het woord.

Karolien Grosemans (N-VA): Persoonlijke anekdotiek? Ik ben niet begonnen over de schoolmaaltijden in Estland. Daar ben ik niet over begonnen. Maar ik neem aan dat ik dan wel mag reageren, aangezien dat er met de haren is bij gesleept, want zo ging het er wel niet aan toe in Estland. *(Applaus bij de N-VA)*

Kijk, die maximumfactuur zal de zaken zeker niet vereenvoudigen. Niet alleen ik zeg dat, ook 60 procent van de schooldirecteuren zegt dat het geen goed idee is, dat we daarvan moeten afblijven. Maar kijk, ik zal u niet kunnen overtuigen en u zult mij niet kunnen overtuigen. Ik stel voor dat we het daarbij laten, voorzitter. *(Gelach bij Vooruit. Opmerkingen)*

De voorzitter: Collega's, iedereen houdt zijn mond, alleen de heer Laeremans heeft het woord.

De heer Laeremans heeft het woord.

Jan Laeremans (Vlaams Belang): Voorzitter, dank u wel. Collega's, ik kondigde daarnet aan ... *(Opmerkingen. Opmerkingen van de voorzitter)*

Ik denk dat we nu toch stilaan mogen afronden. Het duurt allemaal veel te lang. *(Applaus van de NV-A)*

Ik kondigde dus aan – ik wilde 'daarnet' zeggen, maar dat is ondertussen twee uren geleden – dat wij alternatieve pistes naar voren willen schuiven.

Ten eerste, de regering moet eindelijk eens werk maken van de verlaging van de middagtoezichtfactuur door het middagtoezicht op school juridisch uit te klaren. Zo wordt duidelijk wie daarvoor verantwoordelijk is en kan het onderhevig worden aan de maximumfactuur.

Ten tweede, zorg ervoor dat de schooltoeslag effectief wordt gebruikt waarvoor die dient, namelijk om schoolkosten mee te betalen. Je zou een systeem met fysieke cheques kunnen uitwerken, maar de kosten daarvoor zullen waarschijnlijk de baten overschaduwen.

Met de huidige digitale technologie en het feit dat we allemaal op onze identiteitskaart een chip hebben die heel wat informatie bevat, zoals de medische voorschriften bij de dokter, lijkt het mij gemakkelijk om hier bij ouders die daar recht op hebben ook een schooltoeslagkrediet aan toe te voegen waarmee je de

school kunt betalen of kantoorgerief kunt kopen in winkels. Dat zou dus enkel te gebruiken zijn voor schoolgerelateerde kosten.

Collega's, het is al een paar keer aan bod gekomen: in Estland zou zo'n systeem vandaag of morgen kunnen worden uitgerold, want zij zijn veel verder gevorderd op digitaal vlak.

Ten derde, in september 2020 deed belastingexpert Michel Maus een interessant voorstel over de invoering van een tijdelijke btw-verlaging op schoolgerief bij het begin van het nieuwe schooljaar. Hij verwees daarvoor naar de Verenigde Staten waar ze al twintig jaar de zogenaamde 'tax holidays' kennen die altijd plaatsvinden aan de vooravond van een nieuw schooljaar. Hierbij zijn er tijdelijke kortingen op de verkooptaks op schoolmateriaal, een soort van fiscale solden. Dat systeem zou ook hier kunnen worden geïmplementeerd, want de Europese wetgeving laat toe dat lidstaten bepaalde diensten en producten al dan niet tijdelijk aan een lager btw-tarief onderwerpen. Helaas staat schoolmateriaal niet standaard in deze lijst, maar daar kan verandering in komen.

Ik herinner eraan dat de regering-Michel – u zat daar natuurlijk niet in – destijds aan de andere lidstaten de vraag heeft gesteld om een verlaagd btw-tarief in te voeren voor fietsen en zelfs voor de sterilisatie van katten. Als dat kan, moet het ook kunnen voor schoolgerief. Minister, wij hopen dat u die pistes op zijn minst eens wilt bekijken.

Ten slotte wil ik het een laatste keer hebben over die gedifferentieerde maximumfactuur. Ja, het klopt dat je daarbij een deel van de kosten naar de school verschuift. Zo kun je bijvoorbeeld zeggen dat elke leerling 200 euro moet betalen en dat de school moet bekostigen wat daarboven ligt. Maar ja, het is hier al een paar keer aangehaald door de collega's, scholen moeten voldoende werkingsmiddelen hebben om hun kernopdracht te volbrengen. De besparing van de Vlaamse Regering op de werkingsmiddelen – 40 procent uit het financieringsmodel – zorgt voor een beperking in het budget dat een school per leerling krijgt als het leerlingenaantal stijgt.

Twee, de indexering van de werkingsmiddelen is beperkt tot 60 procent. Ook daar kan, als daarvoor wat extra zou worden gedaan, al een heel deel van de maximumfactuur worden opgevangen. En dan is het voor de goede redenen, denk ik.

Wij dagen de Vlaamse overheid uit om over de besparingen nog eens na te denken. Ik weet wel, er wordt veel geld aan andere zaken uitgegeven, maar onderwijs mag en moet ook geld kosten. Dat is een investering in de toekomst.

Als u mij vraagt waar het extra geld vandaan moet komen, dan is de meest voor de hand liggende weg die om met de luizenkam door de subsidies van Vlaanderen te gaan. Uw collega Diependaele heeft al zeer goed voorbereidend werk gedaan. Daar zit nog heel wat vet op de soep. *(Applaus bij het Vlaams Belang)*

De voorzitter: Vraagt nog iemand het woord? *(Nee)*

Wenst iemand tot besluit van dit actualiteitsdebat een motie of een motie van wantrouwen in te dienen?

– *Groen, Vooruit en het Vlaams Belang kondigen aan een motie te zullen indienen.*

De moties moeten uiterlijk om 17.05 uur zijn ingediend.

Het parlement zal zich daarover straks uitspreken.

Het debat is gesloten.

– *Joke Schauvliege, ondervoorzitter, treedt als voorzitter op.*

ACTUELE VRAAG van Jos D'Haese aan Lydia Peeters, Vlaams minister van Mobiliteit en Openbare Werken, over de aankoop van tweedehands bussen door De Lijn

ACTUELE VRAAG van Karin Brouwers aan Lydia Peeters, Vlaams minister van Mobiliteit en Openbare Werken, over de aankoop van tweedehands dieselbussen door De Lijn

ACTUELE VRAAG van Wim Verheyden aan Lydia Peeters, Vlaams minister van Mobiliteit en Openbare Werken, over de aankoop van tweedehandsbussen door De Lijn

ACTUELE VRAAG van Els Robeyns aan Lydia Peeters, Vlaams minister van Mobiliteit en Openbare Werken, over de plannen van De Lijn om tweedehands dieselbussen aan te kopen

De voorzitter: De heer D'Haese heeft het woord.

Jos D'Haese (PVDA): Minister, al heel lang wordt, als reizigers en vakbonden aankondigen dat De Lijn kapot bespaard is en dat de besparingen van de afgelopen jaren veel te zwaar hebben doorgewogen, door de meerderheid in dit halfrond gezegd dat dat allemaal niet waar is. Er wordt gezegd dat er niet is bespaard maar dat er meer moet worden gedaan met minder en dat er wordt geïnvesteerd, enzoverder, enzoverder.

Vandaag hebben we eindelijk de cijfers zwart-op-wit. De afgelopen vijftien jaar is er zo hard bespaard dat De Lijn 435 bussen te weinig heeft kunnen aankopen. Dat zijn bussen die niet konden worden vervangen. Dit jaar moeten er 309 bussen vervangen worden en we hebben niet voldoende bussen om in de plaats te laten rijden. Eindelijk hebben we een antwoord op al die vragen. Hoe komt het toch dat onze bussempark er zo bijligt? Dat is gewoon omdat wij rondrijden met versleten materiaal als gevolg van de jarenlange besparingen van de Vlaamse Regering.

Minister, ik weet niet of u onlangs nog een bus hebt genomen, maar die dingen zitten overvol, die hangen met ducttape aan elkaar, en steeds vaker komen ze niet omdat er gewoon te weinig bussen zijn. We betalen steeds meer voor ons ticket en we krijgen er steeds minder voor terug.

De oplossing voor dat probleem ligt voor de hand. We hebben twee grote busbouwers in ons land, die honderden moderne, hoogtechnologische, emissievrije bussen kunnen maken. Maar wat doet u? U gaat tweedehandsbussen kopen in Polen en Estland en nog wat minder bussen laten rijden. Ik vraag mij echt af wanneer deze regering eindelijk eens gaat investeren in beter openbaar vervoer. Minister, bij die busbouwers staat men immers klaar. U weet dat wij ons hier regelmatig druk maken en een lans breken voor de lokale tewerkstelling bij busbouwers als Van Hool en VDL. Die staan klaar. Zij hebben de technologie in huis, ze hebben de werkkrachten in huis. Ze kunnen honderden bussen maken als ze de orders krijgen. Er was afgesproken om zestig bussen te produceren. Dat is bezig. Normaal gezien zou er een vervolgorde van tweehonderd bussen komen. Daar heeft niemand nog iets van gehoord.

Minister, mijn vraag aan u is dus: gaat u nu eindelijk investeren in bussen die we hier kunnen produceren, in plaats van tweedehandsrommel in het buitenland te halen? *(Applaus bij de PVDA)*

De voorzitter: Mevrouw Brouwers heeft het woord.

Karin Brouwers (cd&v): Minister, het Vlaams regeerakkoord is heel duidelijk. Daarin staat dat we vanaf 2025 onze stadskernen op een emissievrije manier met openbaar vervoer moeten bedienen, en in 2035 zelfs heel Vlaanderen, dus ook het platteland. Ondertussen is echter al duidelijk gebleken, ook in de commissie nog een paar weken geleden, dat De Lijn vertraging oploopt inzake de aankoop van die emissievrije voertuigen en dat er hen in 2026 zelfs heel hoge boetes boven het hoofd hangen omdat ze met bussen met een verbrandingsmotor niet meer zullen kunnen rijden in lage-emissiezones zoals die van Gent en Antwerpen. De Lijn moet daarmee aan de slag.

Blijkbaar is er vorige week een bestuursnota gelekt naar Het Laatste Nieuws waarvan een van de elementen de aankoop van tweedehands dieselbussen zou zijn om het probleem op te lossen. Ik zie dat niet, vooral omdat we in hetzelfde regeerakkoord ook het volgende hebben afgesproken: "We laten in de nieuwe aankoopprocedures enkel zero-emissiebussen toe." Ik denk niet dat het veel duidelijker kan. Landelijke Gilden heeft onmiddellijk gereageerd. Ze zeggen dat het onbegrijpelijk is dat De Lijn ervoor zou kiezen om voor het platteland tweedehands dieselbussen in te zetten, terwijl men voor de stadsbewoners voluit de elektrische kaart trekt. Ik versta dat de volledige vloot van De Lijn niet van de ene op de andere dag kan worden geëlektrificeerd, maar de aankoop van nieuwe bussen mag er natuurlijk niet toe leiden dat die nieuwe zero-emissiebussen enkel in grootsteden rondrijden en de oude, vervuilende bussen dan maar naar de rest van Vlaanderen, naar het platteland moeten worden gestuurd. Onder 'platteland' versta ik deze keer zelfs andere centrumsteden: Leuven, Aalst, Kortrijk, Genk – om in uw gebied te blijven. Daar zouden dan ook allemaal vervuilende bussen moeten blijven rondrijden. Dat kan natuurlijk niet.

Minister, wat is daar nu van aan, van die bestuursnota die vorige week met veel aplomb in Het Laatste Nieuws werd uiteengezet? Klopt dat allemaal? Is die door de raad van bestuur goedgekeurd? Ik kan het eigenlijk nauwelijks geloven.

De voorzitter: De heer Verheyden heeft het woord.

Wim Verheyden (Vlaams Belang): Minister, het is hier al gezegd: de Vlaamse Regering wil dat tegen 2025 het hele openbaar vervoer in onze steden emissievrij is. Dat bekt wel lekker, geen vervuilende CO₂ meer in onze steden door onze lijnbussen, althans in theorie, want in de praktijk is het een ander verhaal en dreigt dat niet te zullen lukken. Collega's, er is immers – oeps – een rekenfoutje gemaakt. Men heeft toch wel 435 bussen te weinig besteld, zeker. Ik hoor u dan denken dat een rekenfoutje kan gebeuren, maar wat dan met die vergroening? Die vergroening verloopt ook een beetje trager dan was voorzien. Van de 2200 bussen die rondrijden, zijn er amper zestien volledig elektrisch en zijn er vijf die op waterstof rondrijden. De overige 70 procent rijdt nog altijd op diesel en 29 procent zijn hybride bussen.

Dat alles dreigt toch wel een serieus probleem te worden voor de portemonnee van De Lijn en dus ook voor de Vlaamse belastingbetaler.

In de steden Antwerpen, Brussel en Gent werden de voorbije jaren met de toestemming van de Vlaamse Regering diverse lage-emissiezones ingevoerd, lage-emissiezones waarvan de normen ook altijd strenger worden. Niet alleen de automobilist heeft een probleem, de regelgever dreigt nu ook tot een serieus financieel plaatje te leiden voor De Lijn. Want door die strengere normen zal men vanaf 2026 zomaar eventjes 30 miljoen euro aan lage-emissiezoneboetes moeten betalen.

Maar niet getreurd, er is natuurlijk een oplossing. Men gaat nu toch wel vervuilende dieselbussen in het buitenland aankopen, zeker, zelfs tot in Polen toe!

De belastingbetaler is de dupe. Hij zal niet alleen die boetes in de lage-emissiezones moeten betalen, hij krijgt voor zijn zuurbetaalde belastinggeld nu ook nog eens vervuilende oude dieselbussen in de plaats. En dat alles doordat er blijkbaar de voorbije vijftien jaar een ondermaats investeringsbeleid is gevoerd.

Minister, hoe wilt u dat ondermaatse investeringsbeleid in 2025 alsnog recht-trekken? (*Applaus bij het Vlaams Belang*)

De voorzitter: Mevrouw Robeyns heeft het woord.

Els Robeyns (Vooruit): Minister, het is erg gesteld met uw beleid. Tegen 2025 zouden in de centrumsteden de bussen volledig elektrisch moeten rijden, en tegen 2035 in heel Vlaanderen. Vandaag, in 2023, zijn er welgeteld 16 elektrische bussen en 5 op waterstof. 21 voertuigen op een totaal van 2200, dat zijn barslechte cijfers. Laten we eerlijk zijn, minister: van uw ambitie om onze bussen te vergroenen schiet vandaag niets meer over.

Maar het wordt nog erger en straffer. Want, inderdaad, vorige week heeft De Lijn zwart-op-wit op papier gezet wat we allemaal al lang weten: dat het wagenpark van De Lijn structureel ondergefinancierd is, dat er jarenlang structureel te weinig bussen zijn aangekocht, zodanig dat vandaag de oude bussen niet kunnen worden vervangen en dat er een tekort aan bussen is. Hoe zult u dat oplossen? U zult vervuilende tweedehands dieselbussen aankopen en u zult het aanbod nog verder afbouwen. Ik viel bijna van mijn stoel toen ik het las.

De Vlaamse Regering, die van ons allemaal massaal verwacht dat we emissievrij zullen rijden en die mensen op kosten jaagt om duurdere propere voertuigen aan te kopen zodat ze nog in steden kunnen, diezelfde Vlaamse Regering gaat op de tweedehandsmarkt oude dieselbussen kopen om haar eigen wanbeleid en haar totaal gebrek aan investeringen te verdoezelen. Minister, dat is hypocriet. Ik ben echt beschaamd in uw plaats.

Ik heb maar één vraag: hoe kunt u dit verantwoorden? Hoe kunt u zonder blozen de aankoop van tweedehands dieselbussen ondertekenen, terwijl u tegelijkertijd de gewone man op kosten jaagt om propere wagens te kopen om boetes te vermijden. (*Applaus bij Vooruit*)

De voorzitter: Minister Peeters heeft het woord.

Minister Lydia Peeters: Voorzitter, het is frappant hoe sommige vraagstellers hier de werkelijkheid geweld aandoen. Dan heb ik het zeker over de laatste vraagsteller. Mevrouw Robeyns, u wordt vermeld in het krantenartikel. Ik denk dat u maar al te goed weet dat dit een kwakkel van jewelste is, door u naar de pers gestuurd. (*Applaus bij Open Vld*)

Collega's, waar gaat het om in dezen? Wel, klaarblijkelijk heeft Het Laatste Nieuws een nota kunnen inkijken die geagendeerd was op de raad van bestuur van De Lijn en die gelukkig onmiddellijk is afgevoerd. Laat mij duidelijk zijn: ik zal nooit de opdracht geven aan De Lijn om tweedehands dieselbussen te kopen. Dat zal ik nooit doen. Dat De Lijn dat zelf overweegt, of dat mensen bij De Lijn dat overwegen, en dat bepaalde vakorganisaties dat onmiddellijk naar buiten sturen, laat ik voor hun rekening.

Collega's, we hebben in juli 2022 een dienstencontract gesloten met De Lijn. Daarin staat dat we volop kiezen voor duurzaamheid, dat we volop inzetten op

zero emissie, en dat deze Vlaamse Regering daarvoor extra middelen op tafel legt. Dat doen wij ook. Dat doen wij continu opnieuw. (*Applaus bij Open Vld*)

Wij hebben extra middelen uitgetrokken om de vergroening van De Lijn door te zetten.

En men ziet het niet. Men wil het niet zien. Een aantal van de vraagstellers die daar staan, willen gewoon niet zien wat er tot nu toe is gebeurd. De Lijn heeft van 2021 tot en met maart 2023 meerdere bestekken in de markt geplaatst. Dat waren bestekken voor standaardbussen, bestekken voor citybussen, bestekken voor gelede bussen en bestekken voor hoogwaardig openbaar vervoer (HOV). Dat zijn allemaal bestekken die in de markt worden geplaatst en waarmee we de vergroening van De Lijn willen inzetten. We gaan ook meer voertuigkilometers laten rijden door de pachters. We ondersteunen die pachters in hun contracten, om zodoende meer duurzame bussen te laten rijden. Hier beweren dat ik opdracht zou gegeven hebben om fossiele bussen te gaan kopen in Polen of Estland, vind ik dus je reinste onzin, net zoals jullie een dergelijke kwakkel zomaar klakkeloos overnemen, terwijl dat nergens op gestaafd is.

Naar aanleiding van het krantenartikel in Het Laatste Nieuws, heb ik zelf contact opgenomen met De Lijn. Nee, het is helemaal niet de minister, mijnheer D'Haese. Het blijkt dat iemand binnen de organisatie eraan dacht om specifiek voor de rijkschool van De Lijn, waar ze veertig bussen nodig hebben, een aantal tweedehandsbussen te kopen. Op het moment dat ik die vraag krijg, zeg ik ook nee. We hebben opnieuw contracten waarbij we duidelijk kiezen voor zero emissie en elektrische bussen, en dus niet voor tweedehands fossiele bussen. Laat me heel duidelijk zijn dat we daarop blijven inzetten. 'Pacta sunt servanda.' We hebben een openbaredienstencontract en we hebben extra middelen aan De Lijn gegeven. Jullie weten allemaal heel goed dat het normale investeringsbudget bij De Lijn op om en bij de 140 miljoen euro ligt. Wel, we hebben daar nog een bedrag van 120 miljoen euro bovenop gedaan, specifiek voor die vergroening, en daar zetten wij op in.

U hebt ook kennisgenomen van het investeringsplan voor dit jaar. Daar staat in – en alle collega's hebben dat kunnen inzien, maar het is te veel werk en dat lezen ze allemaal niet – dat er 113 miljoen euro is, louter en alleen voor de vergroening van de bussen van De Lijn. Dus stop alsjeblieft met van die kwakkel de wereld in te sturen. We hebben in juli 2022 een openbaredienstencontract afgesloten, en De Lijn zal volop werk maken van die vergroening. Op het einde van dit contract, in 2027, zal 80 procent van de vloot zero emissie zijn. Dat is de gemaakte afspraak, en daar houden we eenieder aan. (*Applaus bij Open Vld*)

De voorzitter: De heer D'Haese heeft het woord.

Jos D'Haese (PVDA): Minister, u maakt zich hier kwaad, maar ik vraag mij af, als dat voorstel onmiddellijk van tafel is geveegd, waarom het dan een week duurt voor u dat zegt? Want u hebt zelf vorige week in de pers, in Het Laatste Nieuws, gereageerd. Daar zegt u dat De Lijn inderdaad een aantal pistes onderzoekt. U hebt toen helemaal niet gezegd dat het voorstel al van tafel was geveegd en dat dat allemaal niet mocht.

Maar goed, het is van tafel geveegd, en dan is de grote vraag wat er dan gaat gebeuren. Want in die nota van De Lijn staan heel duidelijk een aantal pistes opgesomd. Er staat ook dat we al die verschillende pistes moeten bewandelen, omdat we anders met een probleem zitten. U spreekt over grote investeringen, en ik ben blij dat er eindelijk een beetje investeringen komen, na tien jaar op droog zaad. Maar u weet heel goed minister – neem de cijfers erbij: hoeveel bussen gaan er uit dienst en hoeveel komen er in de plaats bij? Het gat wordt dit jaar groter, het wordt niet toegereden en er wordt geen inhaalbeweging gedaan,

maar het wordt groter. Mijn vraag is dus hoe u dat gaat oplossen. Want een andere optie die in die bundel stond, en die mij mogelijk nog meer zorgen baart, is het afbouwen van het aanbod bij gebrek aan bussen. Mijn vraag is of u garandeert dat er vanwege van het tekort aan bussen geen afbouw van het aanbod van De Lijn zal zijn.

De voorzitter: Mevrouw Brouwers heeft het woord.

Karin Brouwers (cd&v): Minister, bedankt voor uw antwoord. Het is goed dat u de kwakkel kon rechtzetten. Het nieuws dateert ook maar van net voor het weekend en er is daartussen ook een vrije dag geweest, dus ik verwijt u zeker niet dat dat niet onmiddellijk werd rechtgezet. U hebt dat hier heel duidelijk rechtgezet. Elke fossiele bus is er een te veel, ook al zou het voor de rijschool zijn. Dat is de samenvatting, en ik ben eigenlijk heel tevreden dat het ideeetje van die tweedehands dieselbussen bij een ideeetje is gebleven.

Maar ik heb nog een bijkomende vraag, minister. In de commissie Mobiliteit van 20 april ging het over die LEZ-zones (lage-emissiezone) in Gent en Antwerpen, waar dat kader toch wel heel streng is en waar zowel de Mobiliteitsraad van Vlaanderen (MORA), De Lijn als de autobus- en autocarondernemers problemen mee hebben. Ze zien het niet zitten zoals het nu op tafel ligt; het is niet haalbaar en zou een enorme financiële impact hebben. U hebt toen zelf ook gezegd dat u dit met uw collega Demir verder zou bespreken. Ik stel mij gewoon de vraag wat daar de stand van zaken is.

– *Liesbeth Homans, voorzitter, treedt als voorzitter op.*

De voorzitter: De heer Verheyden heeft het woord.

Wim Verheyden (Vlaams Belang): Dank u wel voor uw antwoord, minister, maar ik zou zeggen waar rook is, is vuur. Dat De Lijn in dergelijke nota's zulke absurde denkpistes durft te lanceren, zegt genoeg, denk ik. We zouden er toch van mogen uitgaan dat men in een ontwikkelde regio zoals Vlaanderen overal nieuwe, propere bussen kan inzetten. Het is dan ook onbegrijpelijk dat men in zo'n nota halsoverkop dergelijke opmerkingen plaatst over de denkpiste om occasiebussen te gaan kopen in het buitenland. Het is nogmaals het grootste bewijs dat zelfs De Lijn uw beleid niet helemaal kan ondersteunen, dat men twijfelt aan uw beleid. Het is nogmaals het bewijs dat ook vroegere ministers van Mobiliteit zijn tekortgeschoten in hun beleid. Mevrouw Van Brempt, mevrouw Crevits, de heer Weyts. Het is duidelijk dat De Lijn nu de gevolgen draagt van dat beleid en dat ze dan dergelijke denkpistes de wereld in durven te sturen.

Vindt u het gerechtvaardigd dat men er bij De Lijn zelfs nog maar over zou nadenken om vervuilende bussen in te zetten op het platteland? Schone lucht is blijkbaar alleen een privilege voor onze steden. Blijkbaar heeft men bij De Lijn twee versnellingen, een voor de steden en een voor ons platteland. Vindt u het geoorloofd dat men dergelijke denkpistes in nota's durft te formuleren?

De voorzitter: Mevrouw Robeyns heeft het woord.

Els Robeyns (Vooruit): Minister, wat een triest schouwspel. Wat een triest schouwspel. U spreekt van mij over kwakkels. Hier staat zwart-op-wit op papier dat De Lijn de afgelopen jaren kapot bespaard is en dat er geen middelen meer zijn om de oude voertuigen te vervangen. Dat er een tekort is aan bussen en dat er gekeken wordt naar de aankoop van tweedehands dieselbussen en een afbouw van het aanbod, dat is wat hier letterlijk op papier staat. Een week later komt u het ontkrachten en niet op het moment dat het hier op de vergadering wel degelijk voorlag. Het is altijd hetzelfde bij u: u komt altijd aandragen met mooie doelstellingen en mooie cijfers en mooie theorieën, maar de praktijk is dat er in

werkelijkheid geen enkele bus op het terrein gekocht is. 21, 21, je hebt nog meer kans om de lotto te winnen in Vlaanderen dan op een propere bus van De Lijn te kunnen stappen, zo triestig is het gesteld. Uw voorganger minister Weyts heeft vijf jaar geleden, in 2018, in het lang en het breed in alle kranten aangekondigd dat het de laatste aankoop was van dieselloertuigen. Vijf jaar later wordt er hier overwogen om vervuilende diesellussen tweedehands te gaan aankopen op de markt. Hoe wilt u nu nog dat de mensen u, uw beleid geloven? Dat kan gewoon totaal niet meer. De realiteit, minister, is dat er alsmaar minder mensen de bus nemen, dat er alsmaar meer files zijn en dat wij zouden willen dat u eindelijk investeert in meer en beter openbaar vervoer dat effectief een alternatief is voor de wagen. *(Applaus)*

De voorzitter: De heer Bex heeft het woord.

Stijn Bex (Groen): Minister, wij zijn met Groen heel blij dat u hier vandaag zegt dat u die tweedehands diesellussen nooit zult aankopen. Wat wij wel vragen – en wat we al heel de legislatuur vragen – is wat u wel zult doen. Als je met het Vlaamse klimaatbeleid in 2023 zelfs maar zulke ideeën durft te denken, om die diesellussen aan te kopen, moeten we toch erkennen dat dat echt een teken is dat er jarenlang de kop in het zand is gestoken. Intussen zegt uw collega, minister Demir, dat we niet te ambitieus mogen zijn, maar tegelijkertijd kunt u binnen de Vlaamse Regering toch wel middelen vragen voor extra bussen. Wij willen graag uw plan zien om tegen 2027 inderdaad 80 procent van de vloot zero emissie te maken. Vandaag zijn er nog steeds 70 procent diesellussen. Toon ons dat plan, zodat u effectief die doelstelling kunt handhaven die de Vlaamse Regering heeft gesteld om tegen 2025 de stadskernen emissievrij te bedienen. U ondergraaft uw eigen lage-emissiezone door uitzonderingen te vragen, terwijl gewone burgers wel boetes moeten betalen wanneer ze zich niet aan de regels houden.

De voorzitter: De heer Keulen heeft het woord.

Marino Keulen (Open Vld): Minister, collega's: al is de leugen nog zo snel, de waarheid achterhaalt ze wel.

Het gaat hier inderdaad over een grove leugen, zowel wat betreft de vermeende aanschaf van die fossiele tweedehandsbussen, als wat betreft de stand van de investeringsbudgetten, want die zijn net fors gestegen. Meten is weten, u hebt daarvoor de cijfers om het te bewijzen. Er is maar één optie, minister, en we zitten daar helemaal op dezelfde lijn. Dat is in de toekomst de aanschaf van e-bussen. Iets anders is dus niet bespreekbaar, net zomin als afbouw van het bestaande aanbod ter sprake kan komen.

De voorzitter: De heer Maertens heeft het woord.

Bert Maertens (N-VA): Collega's, wat betreft de vergroening van de bussen van De Lijn heeft deze regering de lat bijzonder hoog gelegd voor zichzelf. Dat moeten we beseffen. Er hangen heel veel middelen aan vast, die ook moeten stijgen, vanwege de prijsindexatie en dergelijke meer. De doelstelling is dus groot, en de ambitie is hoog. Het is niet evident, maar ik merk wel dat de middelen stijgen en we dus meer kunnen investeren in vergroening van die bussen.

Daarnaast moeten we niet alleen naar onszelf kijken, maar ook naar de onderaannemers, en hun belang groeit. Ik vind dat een goede zaak. Als je een bus neemt, besef je niet of je op een bus van De Lijn zelf zit, of op een bus van een pachter, een onderaannemer die met dezelfde merknaam, dezelfde kwaliteit rondrijdt. Dat verschil merk je niet. Ook bij de vergroening van de bussen zullen we dat verschil niet merken.

Die pachters hebben een groeiend aandeel in het aantal ritten, een groeiend belang in het aantal gereden kilometers.

Mijn vraag is dan, minister: hebt u zicht op het plan van aanpak bij die pachters, bij die onderaannemers? Hoever staan zij met de vergroening van hun wagenpark? Want ook voor hen is dat natuurlijk geen evidente zaak.

De voorzitter: Minister Peeters heeft het woord.

Minister Lydia Peeters: Dank u wel, collega's, voor de bijkomende vragen.

Sta me toe om eerst heel duidelijk te stellen – en ik blijf het herhalen – dat ik als voogdijminister niet zal toestaan dat De Lijn overgaat tot de aankoop van tweedehands fossiele bussen. Dat wil ik nog eens heel duidelijk stellen.

De aankoop van bussen – en jullie weten dat, collega's – gebeurt via bestekken op de raad van bestuur van De Lijn. Zelf zit ik niet in die raad van bestuur van De Lijn. Het klopt dat er vorige week op de raad van bestuur, klaarblijkelijk een nota op de agenda werd toegevoegd met de vraag of men geen tweedehands fossiele bussen kon kopen, voor de rijkschool van De Lijn. Dat is onmiddellijk van tafel geveegd, en daar ben ik blij om. Ik vind het triestig dat iemand binnen de raad van bestuur het dan toch nodig vindt om dat naar de pers te sturen, en te zeggen dat men overweegt om tweedehands fossiele bussen aan te kopen.

De realiteit is de volgende, collega's, en ik blijf ze herhalen. De Lijn heeft in het openbaredienstencontract heel duidelijk het engagement op zich genomen om volop in te zetten op de vergroening van de vloot. En dat doen we op twee manieren. Enerzijds is er de vergroening van de vloot bij de pachters. En ik ben blij dat de pachters, de private busmaatschappijen, vandaag volop de kaart trekken van een vergroening van hun vloot. Het gaat klaarblijkelijk heel snel, en daar ben ik heel blij om.

We hebben niet alleen een ondersteuning in de lopende contracten naar die pachters toe voor de vergroening van de vloot, maar we hebben ook het engagement genomen om meer voertuigkilometers te laten rijden door pachters. En daar zal De Lijn nu werk van moeten maken.

En wat doet De Lijn met haar eigen vloot? Het uitfaseren van de fossiele verbrandingsbussen. Die moeten zo snel mogelijk weg. Daarvoor heeft ze een heel traject. Jullie weten dat allemaal, collega's. Dat is meermaals in onze commissie uiteengezet. De Lijn neemt daar de vlucht vooruit en gaat over tot de aankoop van elektrische bussen. Wat heeft ze daartoe gedaan? In november 2021 was er een raamcontract voor vijfhonderd elektrische bussen, waarvan de eerste zestig eind 2022 besteld zijn, bij Van Hool en VDL Bus & Coach.

Er zijn vertragingen in de leveringen, dat klopt. We hopen dat die bussen zo snel mogelijk geleverd worden.

Wat is er nadien nog gebeurd? In maart 2022 was er opnieuw een raamcontract voor de levering van vijfhonderd standaardbussen, van vijfhonderd elektrische citybussen en van vijfhonderd gelede bussen. Kortom: van heel wat extra bussen waren raamcontracten in de markt geplaatst. Van die raamcontracten heeft men ook al bestellingen geplaatst. Je plaatst een bestelling en ruim een jaar later kun je dan ook de levering zien. Men heeft 65 gelede bussen, zeventien HOV-bussen en zeven citybussen besteld. En nu, recent, in maart 2023, heeft men nog maar eens een raamcontract in de markt geplaatst voor nieuwe standaardbussen, opnieuw voor vijfhonderd standaardbussen. Daar kan men nu ook van afnemen. De Lijn is dus wel volop bezig met die vergroening. Opnieuw, het engagement is er om tegen 2027 80 procent van heel de vloot vergroend te hebben.

Wat staat in ons regeerakkoord? Ook daar zeg ik opnieuw: *pacta sunt servanda*. In het regeerakkoord staat dat we tegen 2035 ervoor willen zorgen dat heel Vlaanderen emissieloos rijdt. Als we tegen 2027 80 procent van de fossiele verbrandingsmotoren uitgefaseerd hebben, dan ben ik er ook gerust in dat we tegen 2035 overal zero emissie zullen kunnen rijden. Maar natuurlijk, moet men de bussen kunnen bestellen. Men moet ze geleverd zien. Dan kunnen ze ook effectief gaan rijden.

Opnieuw: ik blijf erbij dat er geen fossiele bussen besteld gaan worden bij De Lijn, zeker geen tweedehandsbussen. Dat gaan we absoluut niet toestaan.

Mevrouw Robeyns, ik heb het al gezegd: ik zit zelf niet in de raad van bestuur van De Lijn. Klaarblijkelijk hebt u goede connecties en wil men documenten die afgevoerd worden van de agenda van de raad van bestuur en die u via een gunstige wind bekomt dan toch nog snel in de pers lanceren. *(Opmerkingen van Marino Keulen)*

Ik laat dat voor uw rekening. Als u graag fossiele bussen koopt, dan doet u dat maar. *(Opmerkingen)*

Nu, alleszins ook over de lage-emissiezones hebben we het vorige week in de commissie nog uitgebreid gehad. Op dit ogenblik ligt er inderdaad een voorstel op tafel om tegen 2026 een verstrenging door te voeren inzake het toelaten van collectief vervoer in de respectievelijke zones. Op dit ogenblik is dit in Antwerpen, Gent en Brussel waar een lage-emissiezone geldt. Dat wil men gaan verstrengen. U weet dat we daarover sowieso in overleg zijn met het kabinet Demir. U weet ook dat zowel de Mobiliteitsraad van Vlaanderen (MORA), de Federatie van de Belgische Autobus- en Autocarondernemingen en van Reisorganisatoren (FBAA) als De Lijn zelf al duidelijk hun bekommernissen geuit hebben dat dit absoluut niet wenselijk is.

Ik blijf erbij dat we zo snel mogelijk die versnelling hoger moeten schakelen inzake zero emissie. Daarom is opnieuw de opdracht aan De Lijn om zo snel mogelijk de bestellingen te plaatsen op de raamcontracten die zij in de markt geplaatst hebben. Dat is de boodschap: zo snel mogelijk wegens alle klimaatuitdagingen inzetten op de vergroening, op dat duurzaamheidslabel. Dat is en blijft een van de drie kernwoorden van het openbaredienstencontract: klantvriendelijkheid, efficiëntie en duurzaamheid. Daar zal ik de raad van bestuur van De Lijn aan houden, dat ze daar onmiddellijk werk van maken. Dat is mijn beleid. Dat is een beleid dat door iedereen gedragen kan worden en waar De Lijn zo snel mogelijk als medecontractant gevold aan moet geven.

De voorzitter: De heer D'Haese heeft het woord.

Jos D'Haese (PVDA): Minister, u gaat met een grote boog rond de kern van het probleem: vijftien jaar besparingen bij De Lijn dankzij onder meer Open Vld in de Vlaamse Regering en vandaag zitten we met een historische achterstand en bussen die vervangen moeten worden terwijl er geen nieuwe klaarstaan. Tel al uw bestellingen die u zonet gezegd hebt op: u komt niet aan de 435 die al weg moesten zijn. *(Opmerkingen van minister Lydia Peeters)*

Nee, dat zijn de bestekken. *(Opmerkingen)*

Minister, met wat u daarnet opgesomd hebt, komt u niet aan 780. Minister, kijk naar uw eigen cijfers en vergelijk hoeveel bussen er dit jaar met pensioen moeten en hoeveel er nieuw zullen gaan rijden en u zult zien dat het gat groter wordt. Mijn oproep is heel duidelijk: wij hebben busbouwers in het land die bussen kunnen maken, die meer bussen kunnen maken dan ze op dit moment doen.

U moet ze dan bestellen, minister. Die mensen staan klaar om ze te maken. Zorg ervoor dat we vooruitgaan, anders gaat u het aanbod moeten afbouwen. U hebt niet geantwoord op die vraag, minister. U hebt niet geantwoord op de vraag of u garandeert dat er geen afbouw komt vanwege een tekort aan bussen. Is dat een 'ja' die ik in het verslag mag laten opnemen? Want u hebt het daarnet niet willen zeggen.

Minister Lydia Peeters: De OV-plannen zijn goedgekeurd, en die zullen gerespecteerd worden.

Jos D'Haese (PVDA): Wij gaan u daaraan houden, minister. *(Applaus bij de PVDA)*

De voorzitter: Mevrouw Brouwers heeft het woord.

Karin Brouwers (cd&v): Minister, bedankt voor uw bijkomende antwoorden. Voor mij is het heel duidelijk. Het is overtuigend dat De Lijn nu al zoveel raamcontracten in de markt heeft gezet. Het gaat hier echt wel over veel meer dan de collega net liet uitschijnen. U hebt alle cijfers vermeld. Volgens mij is dat een heel goede zaak. We moeten daarop doorzetten.

Het feit dat het andere punt over die tweedehands dieselbussen is afgevoerd, bewijst dat er verstandige mensen in de raad van bestuur van De Lijn zitten. Voor de rest overlegt u verder met uw collega-minister Zuhail Demir over het hele verhaal met de LEZ. Dat hebt u net beantwoord. Het is wel belangrijk dat we in 2026 geen grotere kloof krijgen tussen de drie grootsteden en de rest van Vlaanderen, en heel specifiek dan met het platteland.

Bedankt voor de hele uitleg. Ik denk dat het een heel nuttig debat was. *(Applaus)*

De voorzitter: De heer Verheyden heeft het woord.

Wim Verheyden (Vlaams Belang): Minister, ik zou bijna zeggen dat het een goede Vlamingenmop zou zijn, mocht het niet zo beschamend zijn dat dergelijke nota's circuleren. Ik dacht daarbij aan die tv-programma's waarbij we vroeger wel eens een oud afdankertje van De Lijn in een of ander Oost-Europees land of zelfs in Afrika voorbij zagen tuffen.

Het is beschamend dat men bij De Lijn de denkpiste lanceert om de omgekeerde beweging te maken, en eventuele occasiebussen in gaat voeren om de gaten te dichten. Gaten dichten die niet alleen door een ondermaats investeringsbeleid zijn ontstaan, maar ook door het groene dogma. Want zonder die lage-emissiezones zouden we hier vandaag deze discussie helemaal niet voeren. Zonder die groene regelgeving zouden we er zelfs bijna niet aan denken om het belastinggeld van de mensen te gebruiken om in te zetten op occasiebussen. Men zou dan in nieuw materiaal investeren.

Voor echte investeringen in ons openbaar vervoer, voor veiligheid voor de passagiers en chauffeurs, voor een comfortabel en efficiënt openbaar vervoer, moet men het geld bij elkaar schrapen, en blijft men in de marge morrelen. Maar om het groene dogma te realiseren, gooit men het geld wel over de balk. Minister, ik noem uw beleid geen beleid. Ik noem het een wanbeleid op de kap van de Vlaming. U bent er mee voor verantwoordelijk dat dat wanbeleid in de praktijk wordt omgezet. *(Applaus bij het Vlaams Belang)*

De voorzitter: Mevrouw Robeyns heeft het woord.

Els Robeyns (Vooruit): Minister, u zit niet in de raad van bestuur, maar u bent natuurlijk wel de bevoegde minister. Er is wel degelijk een reëel probleem. Er zijn

de afgelopen jaren 435 bussen te weinig aangekocht, en dit jaar moeten er 309 bussen uit dienst genomen worden. Volgend jaar worden er 136 nieuwe bussen geleverd. Dat volstaat niet. Dat er een probleem is, is de reden waarom die slides in die raad van bestuur gepresenteerd zijn. Dat is de reden waarom die verschillende mogelijke voorstellen van oplossingen – die inderdaad waanzinnig zijn – voorgesteld zijn. Dat is ook de reden waarom er gezegd is dat er een combinatie van al die voorstellen nodig zal zijn om het op te lossen.

Er is dus een probleem, en gelukkig zegt u hier terecht dat u geen verouderde dieselbussen gaat aankopen. Maar de vraag is hoe u het probleem dan wel zult oplossen, want een ander voorstel is de afbouw van het aanbod. Ik mag hopen dat dat ook niet de oplossing is.

Minister, ik hoop dat u een oplossing vindt, want er zijn heel veel reizigers die vandaag in de kou staan, en tevergeefs iedere dag wachten op een bus die niet komt, of aan een halte staan die is afgeschaft. Wij blijven aandringen dat u zou investeren in meer en beter openbaar vervoer.

De voorzitter: De actuele vragen zijn afgehandeld.

ACTUELE VRAAG van Imade Annouri aan Jo Brouns, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de nood aan niet-Europese werknemers voor de Vlaamse economie

ACTUELE VRAAG van Maaïke De Vreese aan Jo Brouns, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de toename van de economische migratie

De voorzitter: De heer Annouri heeft het woord.

Imade Annouri (Groen): Voorzitter, minister, het is een feit: er is geen onderwerp dat zo verhit is of zo vaak wordt gebruikt of misbruikt als politiek wapen als het onderwerp migratie. Een ander feit is dat België en Vlaanderen in het verleden hebben moeten rekenen op arbeidsmigratie, op buitenlandse werkkrachten, om het economisch potentieel te benutten. Men heeft mensen van her en der naar hier moeten halen uit het Zuiden om te bouwen aan de welvarende maatschappij die we vandaag kennen. Ik ben er zelf een vrucht van, letterlijk en figuurlijk. Mijn vader en grootvader zijn hiernaartoe gekomen om te werken. Mijn vader heeft 42 jaar lang in shiften gewerkt om zijn steen bij te dragen aan de maatschappij, en aan mij, zodat ik hier vrij de keuzes kan maken die ik wil en om hier te kunnen staan en u te ondervragen.

Een ander feit is dat Vlaanderen en België nog steeds nood hebben aan buitenlandse krachten om het potentieel van onze economie volledig te benutten. Er is een rapport van de Vlaamse Dienst Economische Migratie. Dat spreekt van jaarlijks 150.000 buitenlandse werkkrachten die nodig zijn. Die komen uit EU-landen. Maar in 2019 is het aantal buitenlandse werkkrachten uit niet-EU-landen gestegen met 90 procent, naar bijna 16.000 mensen. Toch trekken heel wat werkgevers uit heel verschillende sectoren aan de alarmbel: de transportsector, de vleesindustrie, de zorg. Ze hebben allemaal nog veel meer mensen nodig. In de vleesindustrie alleen al zoekt men nog 10.000 man. Ze vinden de procedure te moeilijk, te omslachtig. Het loopt niet gemakkelijk. Ze hebben moeite om de mensen te vinden en aan te trekken. Ze willen dat er iets aan gebeurt.

Minister, wat vindt u van die oproep om de procedure makkelijker te maken? Wat is uw reactie?

De voorzitter: Mevrouw De Vreese heeft het woord.

Maaïke De Vreese (N-VA): Minister, collega Annouri verwees al naar het jaarverslag van de Dienst Economische Migratie. Daarin zien we dit jaar een verdubbeling van het aantal mensen uit niet-EU-landen die hier in Vlaanderen vacatures komen invullen. Die toename zit niet bij de hoogopgeleide innovatieve talenten, maar voornamelijk bij mensen die knelpuntvacatures komen invullen. Een derde daarvan gaat over vrachtwagenchauffeurs. Mensen komen ook naar hier om in de zorg te werken. Denk maar aan de Indiërs, dat is een project dat loopt.

We horen allemaal heel goed de noodkreten van de werkgevers. Er is zo'n krapte op de arbeidsmarkt dat ze uw hulp inroepen om goede arbeidskrachten te vinden. Ze willen goed opgeleide arbeidskrachten om hen te helpen en onze economie te versterken. Maar de laatste maanden en jaren blijkt de procedure van arbeidsmigratie heel fraudegevoelig of misbruikgevoelig te zijn. We hadden de Borealisaffaire en de toestand met de Turkse arbeidsvergunningen die volledig geblokkeerd zaten en nog altijd worden onderzocht.

We hebben met het parlement, over de partijgrenzen heen, een doorlichting van de volledige procedure gevraagd aan het Rekenhof. Dat is iets op lange termijn, dat zal er morgen niet zijn. Ook op korte termijn is er een visie nodig. U gaat naar een interministerieel overleg. Wat is uw visie aan de hand van de resultaten van de Dienst Economische Migratie? Op welke manier zult u ervoor zorgen dat de procedure voor knelpuntberoepen minder misbruik- en fraudegevoelig is?

De voorzitter: Minister Brouns heeft het woord.

Minister Jo Brouns: Dank u, collega's, voor de twee belangrijke vragen over een belangrijk thema.

Ik kan vandaag als minister van Werk geen bedrijf of organisatie bezoeken zonder steevast dezelfde vraag te krijgen: geef ons volk, geef ons handen. We hebben elke Vlaming nodig om de vele vacatures in te vullen. In verhouding hebben we nog altijd veel meer vacatures dan Vlaamse arbeidskrachten om die vacatures in te vullen. Activeren, activeren, activeren, blijft het sleutelwoord ten aanzien van werkzoekenden, maar ook ten aanzien van de vele niet-beroepsactieve Vlamingen. Ook dan moeten we durven te concluderen dat het nodig is om over het muurtje te kijken, samen te werken met onze bureaus, Brussel en Wallonië. We moeten de werklozen daar durven te verleiden naar de vele Vlaamse vacatures.

Maar ook dan zullen we zien dat we op korte termijn die grote behoefte aan handen in Vlaanderen niet ingevuld krijgen. Een belangrijk flexibel en kwaliteitsvol instrument van economische migratie is dan noodzakelijk. Het is een sluitstuk van ons werkgelegenheidsbeleid, dat we ook samen met de sociale partners hebben afgesproken in het laatste werkgelegenheidsakkoord.

Collega's, ik denk dat u er allebei naar verwezen hebt dat het snel moet gaan, want de werkgevers vragen ernaar, maar dat er daarnaast bindende spelregels moeten zijn, met respect voor de werknemers. Het moet correct gebeuren. Dat evenwicht moeten we goed bewaken.

De voorbije jaren heeft deze Vlaamse Regering, en ook de vorige, werk gemaakt van kwaliteitsvolle migratiekanalen voor die economische migratie. De doorlooptijd werd versneld, en er werd ook een apart migratiekanaal voorzien voor de knelpuntvacatures. Het zal u niet verbazen dat ik bijzonder veel aandacht schenk aan de bescherming van de werknemers die naar hier komen.

Ik denk dat ik nog maar een paar weken was aangesteld toen ik geconfronteerd werd met de Borealis-case en het debacle bij Antwerp Container Transport International (ACT). Dat maakt dat ik daar van meet af aan, ook met veel steun in de

commissie, een lijn heb getrokken. Bij sociale dumping, illegale tewerkstelling en moderne slavernij trekken we een rode lijn. Dat kan niet. Zowel ter bescherming van die mensen, maar tegelijk ook wegens oneerlijke concurrentie bij ons, kunnen wij dat niet goedkeuren.

We hebben toen een aantal maatregelen genomen, zoals het verhogen van de boetes en zoals een controlekamer die veel specifiekere en meer in de diepte de financiële gezondheid van een bedrijf kan nagaan. Ik denk ook aan de ketenaansprakelijkheid, waarbij we ook hoofdaannemers mee betrekken in het afsluiten van contracten. Zij moeten mee bekijken of dat correct gebeurt. Zo gaan we louche constructies tegen. Ik denk ook aan het nieuwe project dat we recent met collega Demir en collega Diependaele in de steigers hebben gezet, en waarbij we artificiële intelligentie inzetten. Ik geloof daar heel sterk in, om op die manier sneller knipperlichten te laten afgaan. We koppelen daarbij bedrijfsgegevens aan de gegevens van de sociale inspectie. Er is ook al verwezen naar de interministeriële conferentie (IMC) waar we de hele procedure met de verschillende niveaus nog eens gaan evalueren. Ik wil ook bijkomend nog verstrengen. We zien immers dat we in de knelpuntberoepen steeds meer lagere profielen nodig hebben, en we moeten ook die mensen beter beschermen en hen wijzen op de rechten die ze hier hebben. Het is niet normaal dat je in Vlaanderen cash betaald wordt. Het is niet normaal dat een vrachtwagenchauffeur woont in zijn vrachtwagen. Ik denk dat we daar nog wat stappen te zetten hebben. Op dat vlak wil ik dus bijkomend nog initiatieven nemen ter bescherming van die werknemers.

We hebben in Vlaanderen dus nood aan bijkomende arbeidskrachten, aan een kwaliteitsvol instrument voor de economische migratie, dat respect heeft voor de arbeidsomstandigheden waarin die mensen moeten werken.

De voorzitter: De heer Annouri heeft het woord.

Imade Annouri (Groen): Dank u wel voor uw antwoord, minister. Er is enerzijds de vraag van werkgevers naar arbeidskrachten, en anderzijds de kwetsbaarheid van die werknemers. U hebt zelf al aangehaald dat de Borealissite daarbij zeer confronterend was.

Ik wil trouwens even onderstrepen, collega's, dat een van de grootste schandalen qua mensenhandel en uitbuiting op de Borealissite, niet aan het licht is gekomen door uitstekend controlewerk van de overheid, maar door een rechter die op rust was, en die een persoonlijke tip heeft gekregen. Dat zou voor iedere beleidsmaker en voor elke politicus zeer alarmerend moeten zijn.

U hebt gelijk minister, dat heel wat werknemers die naar hier komen kwetsbare profielen zijn. Je zag al in het rapport dat FAIRWORK aanhaalde dat ze weten dat ze zeer afhankelijk zijn van hun werkgever, maar dat ze voor de rest geen flauw idee hebben van wat hun rechten juist zijn. Als u dus aangeeft dat u daar meer op wilt inzetten, dan zou ik graag van u willen weten op welke manier u er concreet voor gaat zorgen dat de mensen die naar hier komen voldoende informatie hebben over hun rechten, waar ze kunnen gaan aankloppen als ze hulp nodig hebben. Hoe zullen hun rechten gegarandeerd worden, gezien de discrepantie tussen hun afhankelijkheid van de werkgever en de kennis van hun rechten.

De voorzitter: Mevrouw De Vreese heeft het woord.

Maaike De Vreese (N-VA): Eerst en vooral, minister, denk ik dat we alles wat met die knelpuntberoepen en dat migratiekanaal te maken heeft, moeten durven te herbekijken. We werken nu ook met die structurele knelpuntberoepenlijst, dat moeten we toch ook in vraag durven stellen. Inderdaad, er zijn modellen, nieuwe realisaties, bijvoorbeeld vanuit de zorg, sectoren die zelf de handen uit de

mouwen steken. Die zoeken in het buitenland. Hier is dat een project in India waar ze de mensen opleiden, Nederlandse lessen geven.

Ik heb onder andere aan u en minister Somers gevraagd om daar ook een cursus maatschappelijke oriëntatie aan toe te voegen, zodat de mensen daar al weten wat hun rechten en plichten zijn, zodat ze daar al weten in welke samenleving ze terechtkomen, zodat ze daar al weten bij wie ze terechtkunnen als het helemaal fout loopt. Dus, ik zou u willen vragen, minister, of u bereid bent om dat model, als we veel mensen nodig hebben, ook uit te rollen in andere sectoren.

De voorzitter: Mevrouw Malfroot heeft het woord.

Ilse Malfroot (Vlaams Belang): Collega's, minister, ik heb daar toch een aantal bedenkingen bij, hoor, want we weten al uit het verleden dat de baten van die niet-Europese arbeidsmigratie vooral voor de werkgever zijn, maar de lasten nog altijd voor de maatschappij. Ik denk daarbij aan kosten die ze hebben inzake onderwijs, kinderopvang, taallessen, en vooral ook de problemen naar integratie toe die we nu als samenleving dagelijks ondervinden. Ik vraag me af wat we eigenlijk hebben geleerd uit de fouten van de gastarbeid. Want het standpunt van het Vlaams Belang is daarin heel duidelijk: niet-Europese migratie moet uitzonderlijk blijven.

U verwees er ook al naar: we hebben hier in Vlaanderen, België, Wallonië werkkrachten genoeg. Er zijn mensen die maar niet aan de slag geraken, dus het is niet nodig dat we eerst zoeken in Europa, of nog verder dan Europa. Laat ons eerst hier zien wat we nog kunnen verwezenlijken, binnen Vlaanderen en binnen de rest van België.

U verwees ook naar de aanvragen die nu al massaal komen van Marokkaanse en Turkse allochtonen, wat toch een belletje zou moeten laten rinkelen, want collega's verwezen ook vooral naar de gevoeligheid van dat dossier.

Mijn vraag is dus heel kort. Minister, het is heel duidelijk dat uw beleid faalt om mensen aan het werk te krijgen, dat werken niet loont. Welke initiatieven gaat u ter zake nemen om de mensen die hier nu zijn, toe te leiden naar die knelpuntberoepen?

De voorzitter: De heer Verbeurgt heeft het woord.

Thijs Verbeurgt (Vooruit): Voorzitter, collega's, de arbeidsmarkt staat inderdaad in brand, en werknemers smeken om personeel, dus dan is activering inderdaad essentieel. Wat het aantrekken van buitenlandse arbeidskrachten betreft: die zijn nodig, maar we moeten daar toch zeer voorzichtig in zijn. Ik denk dat de lessen van een recent verleden ons inderdaad leren dat we te allen tijde waakzaam moeten zijn voor misbruiken, en dat de rechten van werknemers te allen tijde gegarandeerd moeten zijn.

Minister, ik zou toch ook willen aanraden dat zolang de procedure niet uitgeklaard is, we daar toch zeer voorzichtig zijn en dat we dus geen voluntaristische beslissingen nemen, ook al vragen werkgevers daar misschien om, en dat we zeer voorzichtig blijven in de procedure en die ook grondig doorlichten. Ten tweede zou ik willen aanraden om te controleren of de rechten van werknemers wel degelijk gerespecteerd worden. We hebben in de hoorzitting van de mensen van de federale diensten zeer duidelijk gehoord dat controle voor migratie essentieel is en dat controle na migratie vaak te laat komt.

Ik heb bij u cijfers opgevraagd. Daaruit bleek dat in 2021 het percentage aan controles vooraf het laagste percentage ooit was. Zult u ook de controles voor

migratie vanuit de sociale inspectie opdrijven zodat we zeker zijn dat iedereen die naar hier komt over alle rechten kan beschikken?

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (cd&v): Voorzitter, ik denk inderdaad dat alle fracties het erover eens zijn dat de arbeidsmarkt nog steeds in brand staat. Van de afgelopen vijftien jaar is er maar één jaar waarin er meer vacatures werden aangemeld bij de VDAB dan dit jaar, en dat is vorig jaar. De crisis op onze arbeidsmarkt zet zich door. Dat is ook logisch: het is voor het eerst dat er meer mensen uit de arbeidsmarkt treden, met pensioen gaan, dan dat er in Vlaanderen jonge mensen zijn die erbij komen. En tegelijk draait onze economie op volle toeren. Ere wie ere toekomt: het was de vorige regering, minister Muyters, die samen met toenmalig staatssecretaris Francken deze procedure heeft uitgewerkt om ervoor te zorgen, als sluitstuk van ons arbeidsmarktbeleid, dat we een beroep kunnen doen op economische migratie om knelpuntberoepen in te vullen.

En ik zou die procedure niet zomaar weggooien, zoals collega De Vreese hier net komt voor te stellen. We zouden het kind het best niet met het badwater weggooien, collega's.

Minister, u hebt al een actieplan aangekondigd om de procedures verder te verfijnen. Ik zou durven te suggereren of vragen om daar ook heel actief de sectoren bij te betrekken. Want zij kennen hun bedrijven, zij kennen de bonafide werkgevers, zij kennen de noden van bedrijven. Op die manier kunnen we fraude voorkomen en tegelijk sneller knelpuntvacatures invullen.

De voorzitter: De heer Ongena heeft het woord.

Tom Ongena (Open Vld): Voorzitter, het aantal werknemers buiten de Europese Unie dat in Vlaanderen komt werken, is sterk gestegen. Dat hoeft natuurlijk niet te verbazen, gelet op de enorme krapte die we op onze arbeidsmarkt kennen. En of je dat nu graag hebt of niet, we weten dat we migratie ook nodig zullen hebben. Maar voor onze fractie is het wel heel duidelijk dat dit de laatste stap moet zijn.

Het aantal werkzoekenden in Vlaanderen is nu weer voor de zesde maand op rij gestegen en gaat richting de 200.000. Ik wil er meteen bij zeggen dat dat ook te maken heeft met het feit dat we veel meer mensen inschrijven, zoals Oekraïense vluchtelingen, en dat is een goede zaak. Maar dan vind ik dat we ons eerst vooral moeten concentreren op het activeren van die mensen. We moeten ervoor zorgen dat VDAB, die daarin een heel belangrijke rol speelt, er effectief voor zorgt dat hij meer van de mensen die hier vandaag al zijn en werkzoekend zijn, aan een job helpt.

Minister, ik herhaal mijn vraag regelmatig: hoe zult u ervoor zorgen dat VDAB betere resultaten kan voorleggen inzake het activeren van mensen die hier vandaag al zijn?

De voorzitter: Minister Brouns heeft het woord.

Minister Jo Brouns: Collega's, ik dank jullie voor de bijkomende vragen.

Collega Annouri, collega De Vreese, ik vind het heel belangrijk. Ik heb een hele reeks maatregelen opgesomd. Als laatste heb ik gezegd dat ik het belangrijk vind om de mensen, en zeker de kwetsbare profielen in de knelpuntberoepen – aanvankelijk ging het over hooggeschoolden, dan middengeschoolden en nu ook steeds meer mensen met een lager profiel – op hun rechten te wijzen. Cursussen, zoals u suggereerde, vind ik een goed idee. Ik vind het ook echt nodig. In functie daarvan zullen we indien nodig wetgevende initiatieven nemen. Ook heb

ik oren naar de suggestie van trajecten om de mensen in hun land van herkomst voor te bereiden op een leven in Vlaanderen, werken in Vlaanderen, hun rechten en plichten in Vlaanderen.

Collega Malfroot, collega Ongena, ik heb het al gezegd en ik vind het belangrijk: dit gaat niet over het verdringen van Vlaamse arbeidskrachten, helemaal niet. Natuurlijk krijgen zij eerst alle voorrang. En uiteraard moeten we vandaag meer dan ooit inzetten op het activeren van niet-beroepsactieve mensen.

Collega Ongena, we zien inderdaad dat, als de cijfers vandaag stijgen bij VDAB, dat in grote mate te wijten is aan het aantal niet-beroepsactieven, via de sociale huurwetgeving die gewijzigd is, via de Oekraïners die we daar aangereikt krijgen. We hebben het vorige week nog gezegd: VDAB krijgt die mensen als het ware op een dienblaadje aangereikt en moet met hen aan de slag gaan. Onze eigen werkzoekenden en de niet-beroepsactieven krijgen alle voorrang, maar op korte termijn merken we dat we daarmee niet alle noden op onze Vlaamse markt ingelost krijgen. Dit instrument moet flexibel kunnen worden ingezet.

En ja, collega Verbeurgt, voorzichtigheid is geboden. Dat maakt dat we vandaag checks en dubbelchecks doen. Dat is nog altijd belangrijker dan mensen aan hun lot over te laten of ten prooi te geven aan de moderne slavernij. Als dat betekent dat het op dit ogenblik af en toe wat langer duurt, dan moeten we dat erbij nemen. We kunnen ons op dat vlak geen risico's permitteren. Daarom zetten we in op die controlekamer in de voorfase, die maakt dat we veel dieper kunnen graven in de financiële huishouding, die gatekeeper, het project waarbij we veel sneller knipperlichten kunnen inzetten. Dat zijn belangrijke poorten die voorafgaan aan de tewerkstelling en die ik hier graag onderstreep.

De voorzitter: De heer Annouri heeft het woord.

Imade Annouri (Groen): Dank, minister, voor uw antwoord. Collega's, tot spijt van wie het benijdt en los van alle politieke overtuigingen en slogans, arbeidsmigratie zal nodig zijn voor onze economie. Net zoals dat in het verleden nodig was om buitenlandse werkkrachten aan de slag te krijgen, ook van buiten de EU, om de Vlaamse welvaart van vandaag te bouwen, hebben we vandaag opnieuw die buitenlandse krachten nodig om de Vlaamse welvaart van morgen te garanderen.

Dan moet je ervoor zorgen, minister, dat enerzijds de mensen goed worden begeleid, dat ze goed hun weg vinden binnen de maatschappij, dat ze goed hun rol kunnen spelen, hun steentje kunnen bijdragen en mee kunnen bouwen. Dat zeg ik als zoon van een gastarbeider. Maar dan moet u er anderzijds ook voor zorgen dat die mensen niet in kwetsbare posities terechtkomen waardoor ze de maatschappij veel meer gaan kosten, waardoor je zorgt dat ze in malafide handen terechtkomen, dat ze in krotten terechtkomen, dat ze moeilijk aan de bak komen, dat ze in armoede terechtkomen, terwijl ze door hun steentje bij te dragen aan de arbeidsmarkt, bijdragen aan de maatschappij.

Dat is de verantwoordelijkheid die u hebt. Ik hoop dat we snel concrete maatregelen te zien krijgen en dat we kunnen discussiëren hoe we dat met deze Vlaamse Regering kunnen aanpakken. 'To be continued'. (*Applaus*)

De voorzitter: Mevrouw De Vreese heeft het woord.

Maaïke De Vreese (N-VA): Minister, u hebt opnieuw niet op mijn vraag geantwoord of u dat model in de zorg zult uitrollen in andere sectoren.

Collega Bothuyne, ik ben de eerste die de procedure rond arbeidsmigratie van binnen en vanbuiten kent. Als er misbruik van wordt gemaakt, durf ik te vragen

om die procedure volledig door te lichten om die misbruiken eruit te krijgen zodat Vlaanderen op dat vlak geloofwaardigheid heeft. Ik denk dat we dat moeten durven in dit parlement.

Er is een procedure. De arbeidsmarkt staat in lichterlaaie. We moeten inderdaad, als laatste redmiddel, naar arbeidsmigratie kijken. Ik heb dat ook altijd verdedigd. Ik heb zelfs aan u gevraagd om die procedures veel sneller te doen. Ik vraag u ook, minister, om een onderscheid te maken tussen de hoogopgeleiden en niet alles op één stapel te leggen, zodat die procedure snel en efficiënt verloopt.

Waar het mij vooral om te doen is, is dat je mensen hier activeert: Oekraïners, mensen die hier komen inburgeren, werklozen. Als dat niet lukt, moet u het concentrisch model heel strikt toepassen. En dat mis ik nog op dit moment.

De voorzitter: De actuele vragen zijn afgehandeld.

ACTUELE VRAAG van Brecht Warnez aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de beïnvloeding van verkiezingen door buitenlandse mogendheden

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (cd&v): Collega's, volgens Wim Robberecht, de viceadmiraal van de Algemene Dienst Inlichtingen en Veiligheid van het Belgische leger (ADIV), is er bij hen een groeiende bezorgdheid over inmenging van buitenlandse mogendheden in ons verkiezingsproces. Dat kan op verschillende manieren gebeuren. Dat kan gaan over desinformatie, men spreekt over complottheorieën, extreme verhalen die verspreid worden via de sociale media. Dit zou het verkiezingsproces volgend jaar, we hebben er twee, in de war kunnen sturen.

Volgens de viceadmiraal is het niveau van spionage en buitenlandse inmenging bereikt dat sinds de Koude Oorlog niet meer is bereikt. Daarom heeft het ADIV zijn jaarverslag openbaar gemaakt om mensen op die manier beter te informeren. Maar we weten natuurlijk ook allemaal dat dat jaarverslag door de meeste mensen eerder niet dan wel zal worden gelezen.

De dienst zal in elk geval extra waakzaam zijn, maar Vlaanderen is ook zelf bevoegd voor de organisatie en de regelgeving in het kader van de lokale en de provinciale verkiezingen.

Welke maatregelen zult u nemen, minister, om de buitenlandse inmenging zoveel mogelijk of volledig te beperken?

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Collega Warnez, dank u wel. Ik denk inderdaad dat verkiezingen een fundament van een democratische samenleving zijn en dat het goed verlopen en het niet beïnvloeden ervan een fundamenteel gegeven is, waarvoor we waakzaam moeten zijn. Dit bevat verschillende aspecten. Ik wil eerst duidelijk maken dat ik als minister bevoegd ben voor de lokale verkiezingen, dus de provinciale en gemeentelijke verkiezingen, en dat collega Verlinden de verantwoordelijkheid voor de andere verkiezingen draagt.

Er zijn twee aspecten. Eerst en vooral is er een technisch aspect: zijn onze computers voldoende beveiligd? Ik denk het wel. Ze zijn niet verbonden met het internet. De stemcomputers bevatten geen harde schijf. Er is ook regelmatig een externe controle op, via een softwarebedrijf. Ik denk dus dat we wat dat betreft

echt wel heel waakzaam zijn en ook kunnen garanderen dat met die computers de zaken goed verlopen.

Een tweede aspect is natuurlijk de beïnvloeding, de desinformatie. Voor alle duidelijkheid, ik ben geen voorstander van een Ministerie van Waarheid. We moeten opletten voor het verdacht maken van elke mening die niet de onze is als manipulatief en dergelijke meer, maar we moeten inderdaad waakzaam zijn ter zake. Ik denk dat Europa daar een belangrijke rol in speelt. Europa heeft ook al ingegrepen bij een aantal nieuwszenders en zal op 1 januari ook komen met een Digital Services Act, waarmee ten overstaan van sociale media veel actiever zal worden opgetreden tegen bijvoorbeeld Russische interventies bij verkiezingscampagnes. Ook zijn in de schoot van de Vlaamse Regering een aantal collega's – ik denk aan collega Dalle – bevoegd om op te treden als het gaat over mediawijsheid en desinformatie. Ik denk dus dat de Vlaamse Regering waakzaam is en doet wat ze moet doen. Het is evident dat we dat moeten doen binnen een groter geheel, Europees en ook in goede samenwerking met onze federale collega's.

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (cd&v): Minister, dank u wel. Ik ben ervan overtuigd dat u gelijk hebt, uiteraard. Wat het regelgevend aspect betreft, voor alle duidelijkheid, rekent u eigenlijk volledig op Europa, in die zin dat men meteen de werking zou zien van de verordening – de 'act' die komt – en dat Vlaanderen zijn regelgeving daar niet aan moet aanpassen? Iedereen mag op sociale media de informatie verspreiden die hij wil verspreiden, toch tot op bepaalde hoogte, maar als dat systematisch gebeurt, met ik-weet-niet-welke middelen, door China of Rusland om onze verkiezingsproces te beïnvloeden, dan mag dat natuurlijk niet. Dat vind ik wel belangrijk. Daarover moeten we transparantie hebben. Daarover zegt u dat we daar straks Europese regelgeving voor hebben en dat we ter zake zelf niks meer moeten regelen, als ik het goed heb begrepen.

Wat de desinformatie betreft, uiteraard is er mediawijsheid, maar hebt u bijvoorbeeld al contact gehad met de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VMSG)? We zien in andere landen dat daar bijvoorbeeld lespakketten worden ontwikkeld, samen met de steden en gemeenten. Dat is misschien een voorbeeld dat we zouden kunnen overnemen en aan de scholen aanbieden.

De voorzitter: De heer Ongena heeft het woord.

Tom Ongena (Open Vld): Collega Warnez, ik deel uw bekommernis volledig. Dit is ook niet nieuw. We weten dat Rusland in het verleden diverse fakenieuws-fabrieken had en nog altijd heeft, om vooral via sociale media fake news de wereld in te sturen en te proberen onze publieke opinie te beïnvloeden en vooral tegen elkaar op te zetten, om op die manier het vertrouwen in democratie te ondergraven en ons eigenlijk te destabiliseren. Voor een deel is dat gelukt. Sommigen zeggen dat bijvoorbeeld de Brexit ook het gevolg is van zulke desinformatiecampagnes die door Rusland zijn opgezet. We moeten daar dus zeker waakzaam voor zijn. We hebben daar in de Senaat een zeer uitgebreid informatieverlag over gemaakt, met 55 aanbevelingen, want dat is natuurlijk een opdracht voor Europa en voor de federale overheid, maar ook een opdracht voor Vlaanderen.

Dan komen we heel snel bij mediawijsheid, bij het onderwijs. Ik wil de mensen van Onderwijs niet opnieuw wakker maken, maar ik denk dat voor die bevoegdheden heel veel taken zijn weggelegd. Ik begrijp dat men de vraag stelt aan minister Somers, maar ik denk dat dit eigenlijk een opdracht is voor de hele Vlaamse Regering, toch zeker voor Onderwijs en Media, die een belangrijke rol

hebben inzake het vooral weerbaar maken van mensen, ervoor zorgen dat ze zich bewust zijn van het gevaar en daar ook mee kunnen omgaan.

De voorzitter: De heer Aerts heeft het woord.

Staf Aerts (Groen): Collega Warnez, bedankt voor de vraag. De democratie moet worden beschermd. Het is een open deur intrappen dat zij meer dan ooit onder vuur ligt. We zijn met de commissie Buitenland in Polen, Estland en Litouwen geweest. Als we daar een boodschap hebben meegekregen, dan was het vooral dat we niet naïef mochten zijn. We hebben met militairen gesproken van een divisie die zich specifiek bezighield met de oorlog tegen cyberaanvallen vanuit Rusland, maar ook met mensen van een ngo, die hun adres niet durfden bekendmaken. Ze hebben ons naar een zaaltje gesmokkeld omdat ze bang waren hun locatie prijs te geven. En waarom? Omdat ze elke dag strijden tegen fake news. Dat toont meteen aan dat we niet naïef mogen zijn en dat we heel veel kunnen leren van de landen die vlak naast Rusland gelegen zijn. Zij zijn al een aantal keren getroffen.

Minister, u bent zelf net in Estland geweest, een land dat bekendstaat voor zijn digitale beleid. Hebt u daar contacten kunnen leggen? Is dat daar ter sprake gekomen? Of is het misschien een piste om samen met hen de strijd aan te gaan, om te kunnen leren van elkaar en om te kunnen leren van hun ervaringen?

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Collega's, hartelijk dank voor de vraagstelling. Ik stel vast dat we daar eigenlijk allemaal hetzelfde over denken. We weten dat dit een opkomend gevaar is, dat destabiliserend kan zijn. Er zijn spijtig genoeg heel duidelijke voorbeelden van geweest in het buitenland, hoe men vanuit Rusland verkiezingscampagnes heeft proberen te manipuleren. We moeten daar heel waakzaam over zijn.

Voor mij is de eerste lijn Europa. Europa heeft de mogelijkheden, de kracht, de middelen om op een globale schaal een antwoord te bieden, of om te proberen om zoveel mogelijk die desinformatie te stoppen. Ik denk dat we het daarover eens zijn.

Collega Warnez, uw suggestie om met de VVSG aan tafel te zitten en te bekijken of we nog meer kunnen doen vind ik goed en neem ik ter harte. Ik verwees daar net naar collega-minister Dalle – en dat is de insteek van collega Ongena. Er zijn nogal wat ministers die iets kunnen doen, zeker op het vlak van empowerment, mediawijsheid en mensen het onderscheid leren maken tussen manipulatieve en correcte informatie, mensen daar wat sterker in maken ... Dat is een taak van ons allemaal. Collega-minister Dalle neemt daarvoor een aantal mooie initiatieven. Ik had het al over het project rond desinformatie. Er is ook het Kenniscentrum Mediawijsheid waar hij 3,5 miljoen euro aan geeft. In Onderwijs neemt collega Weyts de nodige initiatieven. Er moet bij iedereen waakzaamheid zijn.

Ik zal zeker ook met collega-minister Verlinden contact opnemen om te bekijken of we samen nog extra dingen kunnen doen en vooral om ons ook voor te bereiden op de lessen die we eventueel kunnen trekken uit de federale verkiezingen. Die komen in juni, pas daarna zijn er de lokale verkiezingen. Laat ons daar eerlijk over zijn: het gevaar dat Rusland of sommige anderen zich zullen bezighouden met het proberen te destabiliseren van een federale verkiezing is iets groter dan bij een lokale verkiezing. Ik kan begrijpen dat Mechelen misschien nog een grote inzet zou kunnen zijn voor Rusland, maar in veel andere gemeenten is de kans een stukje kleiner. Ik denk dan bijvoorbeeld aan de stad iets ten noorden van Mechelen. Maar bon, dat is een ander debat. *(Gelach van Johan Deckmyn en opmerkingen van Kris Van Dijck)*

Wij kunnen daar uit leren. Ik wil dat absoluut doen.

Collega Aerts, we zijn inderdaad met de Kamer van Koophandel naar Estland gegaan om te bekijken hoe de digitalisering daar loopt. We hebben daar onder andere een kenniscentrum van de NAVO bezocht, dat zich ook bezighoudt met de mogelijkheden van digitale aanvallen op de samenleving. Dat was een heel interessante sessie. Ik denk nu niet dat we rechtstreeks contact moeten opnemen met Estland of met andere landen. Ik zou dat graag binnen de Europese context doen omdat ik denk dat de EU rekening houdt met de lessen van die grensstaten en op basis daarvan de regelgeving maakt. We moeten goed dat contact onderhouden.

Samengevat: er is wat werk aan de winkel. We zijn zeker niet aan het slapen. Een goed contact met de VVSG en met federaal minister Verlinden en een goede samenwerking blijven onderhouden met de collega's Dalle en Weyts, vooral met het oog op het versterken, het empoweren van mensen in Vlaanderen, is volgens mij de weg die we moeten bewandelen. (*Applaus*)

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (cd&v): Bedankt minister, ook om de suggestie mee te nemen. Ik denk dat collega Ongena terecht heeft verwezen naar de Brexit, in die zin dat het een aanleiding was om een aantal handelingen te stellen en een aantal maatregelen te nemen. Als je die maatregelen transposeert naar België, dan zijn dat maatregelen die op federaal, Vlaams en lokaal niveau moeten gebeuren. Zelfs op Vlaams niveau moeten we die uitsplitsen over een aantal ministers, van minister Somers tot minister Weyts en minister Dalle. Dat is ook niet erg. Ik ben ervan overtuigd dat een Vlaamse Regering dat allemaal samen in harmonie zal aanpakken. Ik wil ook wel wijzen op het feit dat we volgend jaar een speciaal jaar hebben. Die verkiezingen zijn er, maar die zijn niet alleen een moment voor ons hier aanwezig, maar ook voor de burger. Het is een kans om de democratie opnieuw onder de aandacht te brengen, net zoals hoe belangrijk juiste en correcte informatie is. Ik denk dat, als we met alle niveaus en alle ministers samen die kans grijpen, we er zeker komen.

De voorzitter: De actuele vraag is afgehandeld.

ACTUELE VRAAG van Sam Van Rooy aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de grootschalige organisatie in Vlaanderen van de Turkse verkiezingen

De voorzitter: De heer Van Rooy heeft het woord.

Sam Van Rooy (Vlaams Belang): Voorzitter, ambtsgenoten, lieve collega's van het Vlaams Belang, minister Somers, op dit moment kunnen zo'n 135.000 Turken in België, waarvan 75.000 in Vlaanderen, hun stem gaan uitbrengen voor de Turkse verkiezingen. Dagenlang worden daarvoor grote evenementhallen gebruikt: de Trixio Arena in Hasselt, Brussels Expo en Antwerp Expo. In Antwerpen gingen reeds verschillende Turken met elkaar op de vuist. Turkse verkiezingen, Turkse mores, nietwaar? Bij de laatste Turkse presidentsverkiezingen in 2017 stemde maar liefst 75 procent van de Turken in België op de Islamitische tiran Erdogan. In mijn eigen stad Antwerpen was dat zelfs 79 procent. In geen enkel Europees land kreeg Erdogan meer stemmen dan bij ons.

Erdogan is een neo-ottomanist die Turkije islamiseert, die lak heeft aan de vrijheid van meningsuiting en die niet-islamitische minderheden, waaronder christenen, onderdrukt. Van Erdogan zijn ook de woorden: "De moskeeën zijn onze kazernes, hun koepels onze helmen, de minaretten onze bajonetten en de moslims

zijn onze soldaten.” Ook stelde Erdogan, ik citeer opnieuw: ‘Gematigde islam is een westers concept om de islam te verzwakken. De islam kan niet gematigd zijn. Islam is islam.” Wel zo eerlijk, nietwaar? Erdogan minacht ons, de ongelovigen, Erdogan minacht het niet-islamitische Europa. Erdogan wil Europa islamiseren en hij spoort Turken aan om niet te integreren. Toen deze Erdogan in 2015 naar de Hasseltse Ethias Arena kwam, werd hij enthousiast verwelkomd door duizenden Turken met Turkse vlaggen.

Minister Somers, de massale opkomst voor de Turkse verkiezingen op ons grondgebied legt een fundamenteel integratieprobleem bloot. Zelfs na drie generaties voelen de meeste Turken zich nog altijd veel meer Turks dan Vlaams. Wat is uw reactie hierop, minister Somers, en hoe wilt u dit proberen te veranderen?

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Bedankt voor uw vraagstelling, mijnheer van Rooy. Eerst en vooral: dat mensen, zelfs na twee of drie generaties, een interesse hebben in het land van herkomst en de politiek die daar bestaat, is, denk ik, niet erg ongewoon. Ik heb daar begrip voor. Als mensen de kans krijgen om te stemmen in het land van herkomst en een deel daar gebruik van maakt, is dat op zich niet te veroordelen. Het probleem is natuurlijk – en u hebt het zelf aangehaald – dat regime in Turkije, dat eigenlijk een beleid voert dat erop gericht is om de band van mensen die geëmigreerd zijn, met het land van herkomst zo sterk mogelijk te houden en in te zetten op segregatie, en dat ook al heel lang doet. Dat is natuurlijk een probleem, want op die manier is Erdogan geen facilitator van integratie in Vlaanderen, maar eerder een rem, omdat hij dat wil blokkeren. Hij doet er alles aan om een proces dat normaal gezien natuurlijk zou moeten verlopen, te stoppen. Op die manier probeert hij mensen zoveel mogelijk op te sluiten in gesloten gemeenschappen, waar heel hard benadrukt wordt dat de taal van het land van herkomst gekend moet blijven, en waarbij men vraagt om zoveel mogelijk contact te houden met dat land van herkomst. Dat is natuurlijk een beetje een crazy situatie.

Gelukkig zitten niet alle partijen in Turkije op die lijn. Er zijn ook heel veel partijen die zeggen dat de stem van de mensen die geëmigreerd zijn, die misschien twee weken per jaar komen, toch moeilijk hetzelfde gewicht kan hebben als de stem van mensen die daar dag in dag uit leven. Ter zake is het beleid van de Vlaamse Regering dus een heel duidelijk beleid. Wij proberen, met de middelen die we hebben, die segregatie te doorbreken en zo veel mogelijk een antwoord te bieden op de instrumenten die ingezet worden om de integratie af te remmen. Gisteren hebben we er nog over gepraat met betrekking tot het beleid rond de moskeeën van Diyanet.

De voorzitter: De heer Van Rooy heeft het woord.

Sam Van Rooy (Vlaams Belang): Minister Somers, u zegt segregatie doorbreken? Mag ik toch enkele cijfers noemen? Sinds 2008 ging 1 miljoen euro van ons belastinggeld naar moskeeën van de Turkse moslimfundamentalisten van Milli Görüs. Sinds 2008 ging maar liefst 6 miljoen euro naar Diyanetmoskeeën van Erdogan. Sinds 2016 ging er 6,3 miljoen Vlaams geld naar de Unie van Turkse Verenigingen en naar de Turkse Unie van België. Dat is geen segregatie doorbreken, dat is segregatie stimuleren, en het is mede daardoor dat de meeste Turken in Vlaanderen vandaag inderdaad niet geïntegreerd zijn en nooit meer zullen integreren. Stop dus met het subsidiëren van Turkse moskeeën – sterker nog, sluit die moskeeën – en stop met het uitdelen van belastinggeld aan allerlei Turkse organisaties die de integratie belemmeren. *(Applaus bij het Vlaams Belang)*

De voorzitter: Mevrouw Sminate heeft het woord.

Nadia Sminate (N-VA): Dank u wel voor uw antwoord, minister. Voor mij is één zaak belangrijk in heel dit verhaal, en dat is dat iedereen – gelijk wat hun afkomst is – zijn of haar stem in alle vrijheid moet kunnen uitbrengen. We kunnen nooit aanvaarden dat mensen onder druk worden gezet om voor een bepaalde kandidaat te stemmen. Maar laten we ook een kat een kat noemen: er is wel degelijk sprake van een bepaalde beïnvloeding, wat u ook bevestigd hebt.

Gisteren hebben we in de commissie Binnenlands Bestuur ook wel gezien dat dat een taak is van de Staatsveiligheid. Ze hebben ook bevestigd dat ze die taak ter harte nemen, en ik denk dat we daar ook op moeten vertrouwen. Eén duidelijke boodschap die ik nog wil geven, is dat we in Vlaanderen nooit kunnen aanvaarden dat er een duidelijke link is met steden zoals Ankara, Rabat of Moskou op dit vlak. We kunnen dat nooit of nooit aanvaarden. Wie in Vlaanderen woont, moet vrij zijn om zijn of haar keuzes te maken, maar of dat een opdracht is voor u, dat durf ik te betwijfelen. U zult dat misschien wel willen, maar ik denk dat dat niet het geval is.

De voorzitter: De heer Aerts heeft het woord.

Staf Aerts (Groen): Zeer kort, mijnheer Van Rooy. Ik weet niet of u gisteren goed hebt opgelet in de hoorzitting, maar ook in de eerdere besprekingen is dat aan bod gekomen: de beste manier om die afhankelijkheid van het buitenland te doorbreken, is namelijk erkennen. Dat zijn niet mijn woorden, dat zijn de woorden van de experts. De beste manier om die afhankelijkheid te doorbreken, is erkennen en financieren. Je moet die afhankelijkheidsrelatie net doorbreken. Betekent dat dan dat je automatisch eender wat moet toelaten? Neen, dat betekent dat, als je de banden doorknipt met Turkije, als je die banden doorknipt met het regime van Erdogan, dan kun je financieren. Als je dat niet doet, dan duw je die groepen gewoon opnieuw in die handen en dat levert ons geen sikkepit op voor een verdraagzame samenleving – maar ik denk niet dat dat uw ambitie was.

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Dank u wel voor de verschillende interventies. Eerst en vooral denk ik dat we vaststellen – en daar kun je niet omheen – dat wanneer je bij onderzoek kijkt welke gemeenschap of welke mensen met een buitenlandse afkomst zich het sterkst verbonden voelen met het land van herkomst, dat dat bij de Turkse gemeenschap is. Dat valt uit alle onderzoek op en dat bewijst nu net dat het beleid dat in het land van herkomst wordt gevoerd, wel degelijk een verschil maakt in de manier waarop mensen snel of traag integreren in een nieuw land waar ze deel van moeten zijn.

Dat is een vaststelling. Het beleid van Erdogan verhindert dat dus. Dat is onmiskenbaar zo. Die blokkeert die snelle integratie in de samenleving. Dat is een eerste vaststelling die ik maak.

Een tweede vaststelling die ik wil maken, is dat mensen fier moeten kunnen zijn op al hun identiteiten, en die moeten kunnen omarmen. Mensen kunnen voor mij tegelijkertijd een Turkse en een Vlaamse identiteit hebben. Maar als ze in Vlaanderen leven en wonen, is de identiteit die ons verbindt, de Vlaamse identiteit, en moet daarop worden ingezet. Dat betekent heel concreet voor lokale geloofsgemeenschappen dat die niet in de greep kunnen zijn van een buitenlandse mogendheid. Dat kan niet voor kerken, dat kan niet voor moskeeën. Als je dus vaststelt – zoals we gisteren hebben vastgesteld – dat historisch gegroeid, vandaag de dag de greep van een buitenlandse ambassade en een ministerie van Religieuze Zaken van Turkije, een te grote ingreep heeft op onze moskeeën, dan moeten we het proces van het emanciperen en het integreren van die moskeeën

in Vlaanderen, versterken. En we hebben daar gisteren duidelijke signalen over gezonden, en volgen dat verder op.

Daarnaast is mijn overtuiging dat Vlaanderen niet gebouwd kan worden als een verzameling van gemeenschappen. Wij zijn burgers met veel identiteiten, die met elkaar en niet naast elkaar kunnen leven. Een gesegregeerd Vlaanderen, is een Vlaanderen waar er problemen komen. Wat doen wij dus, onder meer met het Plan Samenleven? Zoveel mogelijk die segregatie doorbreken. We doen dat ook met ons inburgeringsbeleid. We hebben ervoor gekozen – want u verwijst naar een uitgave die niet onder mijn bevoegdheid valt – dat, hoewel mensen zich mogen organiseren zoals ze willen, ook op etnisch-culturele basis, ons geld in de eerste plaats moet gaan naar die verenigingen en die organisaties die mensen, wat hun achtergrond ook is, met elkaar laten sporten, spelen, cultuur beleven en zo verder. Want dat is het fundament van een gedeelde samenleving in al zijn diversiteit.

Fundamenteel ben ik het er dus mee eens dat we niet mogen aanvaarden dat buitenlandse mogendheden strategieën, technieken en middelen gebruiken om mensen te isoleren, af te zonderen van onze samenleving en eigenlijk te blijven binden aan het land van herkomst. Wij moeten daar een tegenstrategie inzetten. Maar voor mij is dat vooral een positieve strategie. Je doet dat niet door mensen in de hoek te duwen. Je doet dat net door de mensen de hand te reiken, en duidelijk te maken dat de gedeelde Vlaamse identiteit, de gedeelde lokale identiteit, de gedeelde Europese identiteit, de hefbomen zijn om te komen tot een succesvol samenleven.

Dus ja, ik betreur die strategie van Erdogan. En ja, vanuit de Vlaamse Regering zetten we, in ons inburgeringsbeleid, in het Plan Samenleven, en in het beleid naar de lokale geloofsgemeenschappen toe, erop in om die segregatie te doorbreken en duidelijk te maken dat men zich hier in Vlaanderen in de eerste plaats zou moeten oriënteren op die Vlaamse Gemeenschap, zijn nieuwe thuis, zonder dat men zijn verleden of afkomst moet verloochenen. (*Applaus bij Open Vld*)

De voorzitter: De heer Van Rooy heeft het woord.

Sam Van Rooy (Vlaams Belang): Het probleem zit natuurlijk veel dieper. Ik citeer een Turkse kiezer aan een van die stembureaus in Vlaanderen: "Turken hebben allemaal een schotelantenne. We kijken Turkse tv, volgen het Turkse nieuws. Het is pas wanneer we op straat komen dat we beseffen dat we in België zijn." En dat laatste is natuurlijk relatief, afhankelijk van de wijk, nietwaar? 74 procent van de Turken in Vlaanderen voedt de kinderen vandaag eentalig in het Turks op. Slechts een minderheid van de Turken – vier op de tien – vindt dat de Belgische wetten altijd voorrang hebben op de regels van de islam. Een minderheid!

Onder uw beleid is de integratie van tienduizenden Turken compleet mislukt. Tienduizenden Turken willen of kunnen, minister Somers, niet integreren in Vlaanderen. En voor ons is het duidelijk: men kan niet én Vlaming én Turk zijn. Dus: geen dubbele nationaliteit, geen moskeeën, en geen Turkse verkiezingen op ons grondgebied. (*Applaus bij het Vlaams Belang*)

De voorzitter: De actuele vraag is afgehandeld.

**ONTWERP VAN DECREET over de kwaliteit van zorg in het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
– 1602 (2022-2023) – Nrs. 1 en 2**

Algemene bespreking

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is het ontwerp van decreet over de kwaliteit van zorg in het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

De algemene bespreking is geopend.

Vraagt er iemand het woord? *(Neen)*

De algemene bespreking is gesloten.

Artikelsgewijze bespreking

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de artikelsgewijze bespreking. (Zie *Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 1602/1)

– *Artikel 1 tot en met 20 worden zonder opmerkingen aangenomen.*

De artikelsgewijze bespreking is gesloten.

We zullen straks de hoofdelijke stemming over het ontwerp van decreet houden.

**ONTWERP VAN DECREET over leersteun
– 1634 (2022-2023) – Nrs. 1 tot en met 4**

Algemene bespreking

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is het ontwerp van decreet over leersteun.

De algemene bespreking is geopend.

De heer Vandenberghe heeft het woord.

Steve Vandenberghe (Vooruit): Collega's, laat er geen twijfel over bestaan: dit is een erg belangrijk ontwerp van decreet. Dit gaat over hoe wij als onderwijs zorg bieden aan leerlingen met extra zorgnoden. Dit ontwerp van decreet is cruciaal voor hen en hun ouders, maar ook voor de leerkrachten en ondersteuners die dit decreet elke dag op school in de praktijk omzetten en moeten omzetten.

Is dit ontwerp van decreet een stap vooruit? Ja, er zijn zaken die verbeterd worden. Die heb ik uitgebreid toegelicht in de vergadering van de commissie Onderwijs van 30 maart, maar ik wil ze hier toch heel kort herhalen: het feit dat de klassenraad de autonomie krijgt om zijn leerlingen die een individueel traject volgden toch een getuigschrift basisonderwijs uit te reiken als de daarvoor vereiste doelen behaald zijn, het feit dat leerlingen uit het buitengewoon onderwijs die de lessen bijwonen in het gewoon onderwijs hun tolkondersteuning kunnen meenemen, de opdrachten die de onderwijsinspectie krijgt om kwaliteitsvolle leersteun en leerlingenbegeleiding te garanderen en de aandacht voor kwaliteitsvolle verslaggeving door de centra voor leerlingenbegeleiding (CLB's), het feit dat scholen voor het buitengewoon onderwijs systematisch werken aan een mogelijkheid tot terugkeer van leerlingen naar het gewoon onderwijs en dat dit niet beperkt is tot het type basisaanbod en het feit dat er een ambt van leerondersteuner komt, net als zelfstandige, onafhankelijke leersteuncentra en een duidelijk aanspreekpunt voor scholen, ouders en leerlingen.

Is dit ontwerp van decreet een gemiste kans? Absoluut, we zijn hier uitgebreid op ingegaan tijdens de besprekingen in de commissie, maar we willen vanuit onze fractie toch nog enkele grotere bekommernissen aan jullie toelichten.

De voorzitter: Collega Vandenberghe, sorry dat ik u stoort, maar gelet op het belang van het ontwerp van decreet – waarmee ik niet gezegd wil hebben dat de andere niet belangrijk zijn –: de minister is er niet.

Collega Verbeurgt is zo vriendelijk geweest om te gaan kijken, maar daar is hij niet. Weet iemand waar minister Weyts is? Of de heer Koen Daniëls is ook goed. *(Gelach)*

Maar hij moet hier toch zijn.

Ik ga de vergadering even schorsen tot wanneer minister Weyts aanwezig is.

– De vergadering wordt geschorst om 18 uur.

– De vergadering wordt hervat om 18.02 uur.

De voorzitter: Collega's, de vergadering wordt bij dezen hervat. De minister zat hier gewoon in het gebouw te vergaderen met een aantal parlementsleden.

De heer Vandenberghe heeft het woord.

Steve Vandenberghe (Vooruit): Collega's, ik zal mijn eerste stuk even hernemen aangezien de minister nu aanwezig is.

Dit is een erg belangrijk ontwerp van decreet. Dit gaat over hoe wij in het onderwijs zorg bieden aan leerlingen met extra zorgnoden. Dit ontwerp van decreet is cruciaal voor leerlingen en hun ouders, maar ook voor de leerkrachten en ondersteuners die dit ontwerp van decreet elke dag op school in de praktijk omzetten. Dit ontwerp van decreet is een stap vooruit. Er zijn zaken die verbeterd worden. We hebben het uitgebreid toegelicht in de commissie van 30 maart laatstleden, maar ik wil hier toch nog de belangrijkste punten herhalen.

Het feit dat de klassenraad de autonomie krijgt om aan een leerling die een individueel traject volgde toch een getuigschrift basisonderwijs te laten uitreiken als de daarvoor vereiste doelen behaald zijn, is positief. Het feit dat leerlingen uit het buitengewoon onderwijs die de lessen bijwonen in het gewoon onderwijs hun tolkondersteuning kunnen meenemen is ook positief. Ook een meerwaarde, is de opdracht die de onderwijsinspectie krijgt om kwaliteitsvolle leersteun en leerlingenbegeleiding te ondersteunen, en de aandacht voor kwaliteitsvolle verslaggeving door de CLB's. Het feit dat de scholen voor buitengewoon onderwijs systematisch werken aan de mogelijkheid tot een terugkeer van leerlingen naar het gewoon onderwijs, en dat dit niet beperkt is tot het type basisaanbod, juichen wij ook toe. Ten slotte zijn wij ook tevreden met het feit dat er een ambt van leerondersteuner komt, zelfstandige onafhankelijke leersteuncentra en een duidelijk aanspreekpunt voor scholen, ouders en uiteraard ook voor de leerlingen.

Is dit ontwerp van decreet een gemiste kans? Absoluut. We zijn hier uitgebreid op ingegaan tijdens de bespreking in de commissie. Voor onze fractie zijn er toch een aantal grote bekommernissen waar het ontwerp van decreet echt onvoldoende aan tegemoetkomt. Wat de ondersteuning betreft, worden kinderen in het buitengewoon onderwijs voor bepaalde types nog altijd beter omkaderd. Het is absoluut onlogisch dat, wanneer een leerling een verslag basisaanbod type 3 of 9 kiest voor het buitengewoon onderwijs, de Vlaamse overheid de portefeuille opentrekt, en daar – terecht – de nodige omkadering, zowel onderwijskundig,

paramedisch, orthopedagogisch, sociaal personeel en werkingsmiddelen voor voorziet, nieuwe scholen laat bouwen, busvervoer voor voorziet, en zo verder.

Maar, collega's, als diezelfde leerling met hetzelfde verslag kiest om naar dezelfde school van zijn broer of zus te willen gaan, die dan een inclusietraject uitwerkt, dan zegt diezelfde overheid dat dat kan, maar dan zal die leerling het met veel minder moeten doen. Dan wordt de knip op de beurs gehouden. Kan mij hier iemand in het halfroond uitleggen waarom het principe van gelijke omkadering wel geldt voor types 2, 4, 6 en 7, maar niet voor basisaanbod type 3 en 9? Dit is een ongelijke behandeling, punt.

Tijdens mijn bezoeken aan scholen in het bijzonder onderwijs heb ik dat gemerkt. Daar komen jongeren terecht die al drie tot vier gewone, reguliere scholen zijn afgegaan, en overal buiten worden gegooid, om dan met veel tijdsverlies in het bijzonder onderwijs terecht te komen. Het omgekeerde komt ook voor: jongeren die in het bijzonder onderwijs zitten en in de derde graad naar het regulier onderwijs proberen te gaan, zijn heel erg rap opnieuw in het bijzonder onderwijs, omdat zij in het reguliere onderwijs onvoldoende ondersteuning krijgen.

Zolang er meer ondersteuning is als je kiest voor het buitengewoon onderwijs, in plaats van het gewone onderwijs, verwijst je inclusief onderwijs eigenlijk al bij voorbaat naar de prullenbak. Dan zegt u als minister "gewoon onderwijs als het kan, buitengewoon onderwijs als het nodig is". Dat is eigenlijk niet correct. Dat zijn wel woorden, maar ook een gebrek aan daden. Zij moeten met meer kinderen in de klas en met minder ondersteuning proberen inclusie waar te maken. Als ze dan met veel pijn in hun hart aangeven dat dat moeilijk is, zegt u dat ze bedankt zijn voor hun inzet, maar dat er ook buitengewoon onderwijs is, en dat de overheid daar wel genoeg middelen voorziet voor kinderen met extra zorgnoden.

Maar de waarheid is: gewoon onderwijs als het kan, dat is vaak maar niet altijd, maar vaak kan het wel als er voldoende ondersteuning zou zijn in de reguliere scholen. Dat is wat leerkrachten ook vragen. Zij staan achter het inclusief gebeuren, meer dan ooit. Maar dan wel met meer ondersteuning op de klasvloer, dan wel met voldoende ondersteuning. Vraagt dat om extra middelen? Ja en neen. De wachtlijsten voor het buitengewoon onderwijs zijn gigantisch lang. Daar trekt u de beurs open. Dat is absoluut onlogisch, er zou net meer ondersteuning moeten zijn, aangezien een aangepast curriculum realiseren in het gewoon onderwijs net voor meer uitdagingen zorgt en er dan minder busvervoer nodig is. Inzetten op inclusief onderwijs is de absolute boodschap maar met voldoende ondersteuning.

Artikel 22 van de Grondwet stelt: "Ieder persoon met een handicap heeft recht op volledige inclusie in de samenleving, met inbegrip van het recht op redelijke aanpassingen." Inclusie is dus een recht, maar is maar mogelijk wanneer scholen daar voldoende sterk in staan, en hier de nodige tijd voor overleg, professionalisering en ondersteuning voor krijgen. Het adagium 'gewoon als het kan, buitengewoon als het nodig is' lijkt logisch, maar zou alleen mogen worden gebruikt als de randvoorwaarden tijd, middelen en ondersteuning zijn gewaarborgd, en dat is niet zo vandaag.

Wat zien we in de praktijk? Inclusietrajecten worden vaak mee mogelijk gemaakt door vrijwilligers, door ouders die een breed netwerk rond zich kunnen verzamelen en op die manier het recht op inclusief onderwijs hebben kunnen waarmaken. Allemaal zelf meegemaakt tijdens mijn bezoeken aan diverse scholen. Dit toont dat als er genoeg ondersteuning is, inclusie vaak wel lukt. Maar een grondrecht zou toch niet mogen afhangen van vrijwilligers? En van de kracht van ouders om een netwerk rond zich uit te bouwen, want die hebben het al moeilijk

genoeg? Blijkbaar is dat in Vlaanderen anno 2023 wel nog en te veel het geval. Het zou niet mogen, maar het is zo.

Wat is de visie op inclusief onderwijs? Het mag dan ook niet verbazen, een visie op inclusief onderwijs ontbreekt volledig in dit ontwerp van decreet. Ik heb het niet teruggevonden. Dat zeggen ook het Kinderrechtencommissariaat en de Vlaamse Onderwijsraad, minister. Dat kan niet worden ontkend. Die visieontwikkeling wordt immers uitbesteed aan een onafhankelijke commissie die uiterlijk in juni 2024 met conclusies moet komen. In uw beleidsnota stond dat u ging komen met een begeleidingsdecreet. Stap één is dan toch de vraag waar u naartoe wilt. Wat is uw visie op korte, middellange en lange termijn? In 2019, in het begin van de legislatuur had u zich die vraag moeten stellen. We zijn nu bijna aan het eind van deze legislatuur, we zijn halfweg 2023.

Heel belangrijk is het versterken van de brede basiszorg en vooral de verhoogde zorg. Dat is in de scholen cruciaal. Daar hangen alle volgende stappen aan vast. Het is nog onduidelijk hoe dat precies zal worden versterkt. Het leerpunt zal 6 miljoen euro krijgen, maar wat zal daarmee gebeuren? Hoe komt dat concreet de klasvloer ten goede? Want het is daar dat het moet gebeuren. Concrete doelstellingen ontbreken in dit ontwerp van decreet. Scholen vragen duidelijk om een referentiekader voor het aftoetsen van de redelijkheid van aanpassingen, iets wat ook het Kinderrechtencommissariaat terecht heeft aangegeven.

Er wordt veel gesproken over professionalisering, ook terecht. Expertiseopbouw en -uitwisseling zijn heel positieve zaken. Dat is ook een van onze stokpaardjes. Maar het is niet duidelijk hoeveel middelen en tijd hier tegenover staan. Vandaag zijn het professionaliseringsbudget en -tijd in scholen bijzonder beperkt. De tijd is nog beperkter dan de financiële middelen. Willen we dit serieus nemen, dan is het belangrijk om hier voldoende ruimte, tijd en middelen voor te voorzien. Ook voor leersteuncentra blijft professionalisering vaag. Het leersteuncentrum bouwt samenwerkingsrelaties uit voor het voorzien van leersteun en voor expertiseontwikkeling en -verdeling.

Netoverschrijdend samenwerken is ook belangrijk. De vereenvoudiging naar ondersteuning via één spoor is positief, maar het mag er niet toe leiden dat er minder netoverstijgend zal worden samengewerkt. We zien al in het veld dat netten zich terugplooiën op zichzelf. Dat is niet goed. Dat is niet altijd in het voordeel van de leerlingen. Als om historische redenen de expertise in een bepaalde regio bij een bepaald net zit, so be it, maar de kwaliteit van de ondersteuning moet voor ons altijd en overal vooropstaan.

We missen ook een aantal elementen die wel aangehaald werden in de conceptnota Leersteun, maar waarover in het ontwerp van decreet niets is opgenomen. Het feit dat zeer makkelijk lerenden, hoogbegaafden en uitzonderlijk hoogbegaafden meegenomen zijn in de conceptnota over dit ontwerp van decreet is bijzonder positief. Jammer genoeg moeten we vaststellen dat dit niet mee opgenomen is in het ontwerp van decreet zelf. Betekent dit dat voor deze doelgroep brede basiszorg en verhoogde zorg moet volstaan? In de praktijk weten we dat er, zeker voor uitzonderlijk hoogbegaafden, meer nodig is en dat uitbreiding van zorg er ook voor hen zou moeten kunnen zijn.

Wat met het project 'Voorbeeldscholen voor cognitief sterk functionerende leerlingen', dat eind oktober afloopt? Wat zal er met die 500.000 euro gebeuren, minister?

Wat betreft leerlingen met een ernstige meervoudige beperking staat er in de conceptnota – ik citeer –: “we bekijken tijdens deze legislatuur in welke mate het huidige regelgevend kader voldoet om een volwaardig onderwijs- en zorgaanbod op maat te kunnen realiseren voor leerlingen met een ernstige meervoudige

beperking, en passen regelgeving aan waar nodig". Maar onze concrete vraag, minister, is wat er voor hen gebeurt.

Scholen voor gewoon onderwijs die achterblijven op het vlak van inclusie gingen worden versterkt. Dat gaat over scholen die meermaals besluiten dat de aanpassingen die nodig zijn om een leerling bij hen een individueel aangepast curriculum (IAC) te laten volgen, voor hen disproportioneel zijn. (*Opmerkingen van Koen Daniëls*)

Die scholen – zo luidde het in de conceptnota – zullen een engagement moeten aangaan om hun competentie in het organiseren van inclusief onderwijs te verhogen. Dat juichten wij toe, maar vinden wij niet terug in het ontwerp van decreet. Waarom is ook dat niet in het ontwerp van decreet uitgewerkt, minister?

Onze fractie heeft de positieve zaken aangehaald, maar ook de tekortkomingen in het ontwerp van decreet. Wij gaan ons dan ook onthouden. Niettemin heb ik duidelijk aangegeven dat er ook positieve zaken in zitten. Maar, minister, collega's, wij betreuren de gemiste kansen en de kansen die wij hier laten liggen. Het was een unieke kans om daar dieper op in te gaan. Het was een unieke kans om dit naar de scholen te brengen. Dat is niet gebeurd.

In de commissie hebben wij een artikelsgewijze stemming gevraagd voor de 194 artikelen. We hebben toen voor sommige artikelen voor gestemd, er waren artikelen waarbij we ons onthouden hebben, en ook artikelen waar we hebben tegengestemd. Grotendeels – ik besluit – kwam het hier op neer: we zijn voor de artikelen over de opdrachtkenmerking voor de leersteuncentra en het statuut voor leerondersteuners. De verduidelijking in terminologie, van gemotiveerd verslag en verslag naar GC-verslag (gemeenschappelijk curriculum), IAC-verslag en OV4-verslag (opleidingsvorm), ondersteunen we ook. De verfijningen van de artikelen uit het M-decreet, ingeschreven in het decreet Basisonderwijs en de Codex Secundair Onderwijs ook.

We onthouden ons echter op de organisatie van het Leersteundecreet. De vereenvoudiging naar ondersteuning via één spoor is positief, maar dat mag er niet toe leiden dat er minder netoverstijgend zal worden samengewerkt. Dat heb ik daarnet uitvoerig toegelicht. We zien al in het veld dat netten zich terugplooiën op zichzelf en wij vinden dat geen goede zaak en het is vooral niet in het voordeel van de leerlingen. De kwaliteit van de ondersteuning moet voor ons vooropstaan. Ook over de timing onthouden we ons. Die is volgens ons veel te laat. Alweer zal dit pas net voor de zomervakantie definitief worden goedgekeurd en moet het al in voege zijn op 1 september. We hebben het daarnet nog gehad over de werkdruk op de scholen, op het team, op de directies. Ook dit is iets wat voor extra en onnodige werkdruk en stress zal zorgen. We hadden daar eerder op kunnen anticiperen.

We zullen tegenstemmen op de artikelen met betrekking tot de omkadering en de werking van de leersteuncentra. Leerkrachten vragen meer ondersteuning op de klasvloer en dat krijgen ze met dit ontwerp van decreet onvoldoende. Dat is een gemiste kans, heel jammer.

Wat ondersteuning betreft, worden kinderen in het buitengewoon onderwijs voor bepaalde types nog altijd beter omkaderd dan als ze kiezen voor het gewoon onderwijs. Ook het werkingsbudget is voor het type 2, type 4, type 6 en type 7 volgens onze fractie te laag.

De nascholingsmiddelen zijn ontoereikend, bovendien hadden we het niet alleen over middelen, maar ook vooral over tijd. Daarom zullen we op dat artikel tegenstemmen.

Wat betreft de amendementen ging het in de commissie allemaal over technische correcties, en die hebben we ook voorgestaan.

In totaliteit, beste collega's, minister, voorzitter, zullen we ons bij de stemming van dit ontwerp van decreet onthouden.

De voorzitter: De heer Laeremans heeft het woord.

Jan Laeremans (Vlaams Belang): Dank u wel, voorzitter.

Minister, geachte collega's, we hadden hierover al een uitgebreide bespreking in de commissie, zo kan ik me beperken tot de essentie van ons standpunt. Het Vlaams Belang is tevreden dat het onzalige M-decreet nu tot de geschiedenis behoort, en dat er een pragmatischer Leersteundecreet voor in de plaats komt.

Maar we zijn nog niet helemaal tevreden, want dit nieuwe ontwerp van decreet lijkt voor ons nog te veel op een M-decreet light als gevolg van een onvermijdelijk compromis tussen drie partijen, die toch een behoorlijk verschillende kijk hebben op de inclusiekwestie. We hebben de indruk dat het wat geëvolueerd is qua premisse. Zoveel mogelijk leerlingen uit het buitengewoon naar het gewoon onderwijs, en enkel naar het buitengewoon onderwijs als dat nodig is. Bovendien schuift men de visie op inclusie voor zich uit, een onafhankelijke commissie moet hierover tegen volgende zomer een advies formuleren. En de hamvraag wat voor Vlaanderen nu de concrete bindende gevolgen zijn van het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap had wat ons betreft toch al uitgeklaard moeten zijn.

Dan zoom ik wat nader in op het ontwerp van decreet. Ten eerste is er de hervorming naar een eenvoudigere en duidelijkere structuur met veertig leersteuncentra, die de spil zullen vormen in het zorgbeleid. Dat is zeker een stap voorwaarts. Ook het feit dat er kwaliteitscontrole en doorlichting worden voorzien en dat ouders rechtstreeks naar een meldpunt kunnen stappen juichen wij toe.

Inzake financiering heeft u ons heel veel cijfers gegeven, maar het is moeilijk om door de bomen het bos te zien. Er komt inderdaad een hoop geld bij op een aantal vlakken, maar hoeveel elk leersteuncentrum precies zal krijgen en of dat zal volstaan voor alle taken die moeten worden uitgevoerd, dat is toch nog de vraag.

Wanneer het gewoon onderwijs en buitengewoon onderwijs dichter bij elkaar worden gebracht, dan is dat zeker te waarderen. Maar als men op regelmatige basis leerlingen in het andere systeem les laat volgen, denken we toch dat daar ook een budget tegenover zou moeten staan.

Ten derde spreken jullie over meer autonomie voor de klassenraad en duidelijke criteria betreffende de redelijke aanpassingen, maar daartegenover staat dan weer dat een school die meermaals – dat kan al twee of drie keer zijn – kinderen weigert, verplicht zal worden om een verbetertraject op te starten om inclusiever te worden. Dat lijkt me toch niet zo veel meer autonomie.

Ten vierde missen we ook nog een duidelijk traject om het aantal attesteringen terug te dringen, en zouden we concreter willen zien hoe jullie de basiszorg en verhoogde zorg zullen opkrikken. Daar lijkt ons nog wel wat werk aan de winkel.

Ten vijfde maken we ons ook nog zorgen, net zoals bij het Transitiedecreet, over een aantal personeelskwesties. Zo blijven mensen met een masterdiploma toch nog in onzekerheid zitten over of de leersteuncentra hen wel gaan aannemen, aangezien zij zwaarder zullen doorwegen in het budget. Verder is er geen mogelijkheid ingebouwd om eens een jaartje uit te proberen in een leersteuncentrum,

en om daarna eventueel terug te keren met de vaste benoeming naar het gewoon onderwijs, mocht die overstap toch tegenvallen.

We missen in dit decreet ook de gepaste aandacht voor de start van leersteun van in de kleuterklas. Tot hiertoe zagen we vaak dat kleuterleidsters veel te lang met hun probleemkinderen bleven zitten. Directie en het CLB waren niet altijd geneigd om doortastend op te treden bij zware gevallen en de diagnostisering in een centrum voor ontwikkelingsstoornissen (COS) laat vaak vele maanden, soms zelfs jaren, op zich wachten.

U beloofde in de commissie daarover samen te zitten met de minister van Welzijn en met het CLB, maar daar hebben we toch nog geen concrete resultaten van gezien. En als het bij de start van leersteun al misloopt, dan hebben we toch wel wat twijfels.

Ten slotte lazen we deze week ook de noodkreet van de Onderwijsvereniging van Steden en Gemeenten (OVSG) over de problemen in 1B. We denken dat daarvoor alleen al een apart noodplan mag worden opgesteld, omdat we die kinderen zullen nodig hebben in de arbeidsmarktrichtingen en er zo vroeg mogelijk moet kunnen worden bijgestuurd om te vermijden dat het echte zorgenkinderen worden.

Collega's, al wat ik hier heb opgesomd, zijn volgens ons voldoende redenen om toch niet onverdeeld gelukkig te zijn met wat hier voorligt. We zullen ons dan ook onthouden bij de stemming.

De voorzitter: Mevrouw Vandromme heeft het woord.

Loes Vandromme (cd&v): Voorzitter, het is goed om even te duiden wat onze visie is op het onderwijs voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften. Het zal de collega's, de minister en al wie heeft geluisterd naar tussenkomsten over het onderwijs en het buitengewoon onderwijs, niet verbazen dat wij de weg naar meer inclusief onderwijs willen volgen, ook de komende jaren. Het is een weg die toelaat dat leerlingen, waar ze ook schoollopen, ook leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften, zich daar thuis voelen, zich goed voelen en kunnen rekenen op kwaliteitsvol onderwijs.

Het is onderwijs dat volgens ons vertrekt vanuit de regel dat leerlingen in het gewoon onderwijs altijd kunnen rekenen op aanpassingen die hun onderwijs-traject vraagt. Het is ook onderwijs dat vertrekt vanuit het idee dat het buitengewoon onderwijs sterker wordt gemaakt, zodat ook leerwinst daar de betrachting blijft en in alle omstandigheden wordt gemaximaliseerd, telkens op maat van de betrokken leerling.

Het is een manier van kijken naar onderwijs waarbij we vertrekken vanuit het idee dat het gewoon onderwijs en het buitengewoon onderwijs allebei reguliere onderwijsvormen zijn, maar dat ze beter nog meer naar elkaar toegroeien. Wat in het Leersteundecreet op tafel ligt, is een manier om een grotere betekenis te geven aan de weg naar meer inclusief onderwijs, om het buitengewoon en het gewoon onderwijs nog meer te laten samenwerken.

Het is goed dat in het Leersteundecreet dat vandaag op tafel ligt de ambitie over-eind blijft om leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften, zowel in settings van het buitengewoon onderwijs als in settings van het gewoon onderwijs, kwaliteitsvol onderwijs aan te bieden.

Dat vertrekt vanuit een aantal principes, namelijk dat de specifieke onderwijsbehoeften van leerlingen meer doorslaggevend zijn dan de stoornisgebonden overwegingen. Er is dus gelukkig geen sprake van het medisch deficitmodel.

Ook het zorgcontinuüm behoudt binnen het leersteunkader een prominente plaats. En, zoals ik al zei, kunnen leerlingen in de toekomst blijven rekenen op gepaste, redelijke en niet-disproportionele aanpassingen als een onderwijstraject dat vraagt.

Ook belangrijk is dat het Leersteundecreet garandeert dat leerlingen onmogelijk op basis van een of meerdere SES-kenmerken (socio-economische status) toegang zouden krijgen tot het buitengewoon onderwijs.

Wat voor ons heel belangrijk is, is dat het Leersteundecreet ook betekent dat het reguliere onderwijs wordt versterkt. Regulier onderwijs staat zowel voor het buitengewoon als het gewoon onderwijs.

We zorgen voor een versterking van de brede basiszorg en de verhoogde zorg in het gewoon onderwijs. We versterken ook de doelgerichtheid in het buitengewoon onderwijs. En vooral, wat voor ons ook heel belangrijk is: we borgen de expertise van het buitengewoon onderwijs.

Via het leersteunmodel worden ook leersteuncentra uitgebouwd en voorzien we een ambt van ondersteuner. Dat is heel belangrijk in wat vandaag voorligt.

Verder apprecieer ik ook de maatregelen die een vlottere toegang tot het gewoon onderwijs moeten helpen realiseren voor leerlingen met een individueel aangepast curriculum of een OV4-verslag. Dat is heel technisch, maar toch wel heel belangrijk.

Verder zijn er ook betere communicatieregels over het inschrijvingsrecht, is er de mogelijkheid om voorrang te geven aan leerlingen met een dergelijk verslag, de mogelijkheid tot onafhankelijke bemiddeling bij afwegingsprocedures en de verruimde focus op de LOP-bemiddeling (lokaal overlegplatform), naar aanleiding van een ontbinding van een inschrijving. Dat is, collega's, allemaal zeer technisch maar echt wel de moeite waard om het hier in de plenaire vergadering te benoemen, omdat het een positief punt is in dit ontwerp van decreet.

Wat we ook belangrijk vinden, is de ad-hocsamenwerking tussen de verschillende leersteuncentra. Want als blijkt dat een centrum of een partner niet over voldoende of geschikte expertise beschikt om op een aanvraag naar leersteun te kunnen ingaan, dan is het mogelijk dat er wordt samengewerkt. Het is vooral belangrijk dat er een garantie op begeleiding is. Wellicht zal het niet altijd dezelfde persoon zijn die de begeleiding doet, maar het is wel heel belangrijk dat de persoon die de kinderen begeleidt, ook de juiste expertise heeft.

En toch, collega's en minister, zijn er nog een aantal uitdagingen die wij ook zien. Ik denk dat het belangrijk is om te verwijzen naar het advies dat we tegen 30 juni 2024 verwachten van de onafhankelijke commissie van experts, academici, onderwijsprofessionals en ervaringsdeskundigen. Zij gaan vanaf 1 september 2023 aan het werk en krijgen de opdracht om een advies te formuleren over de evolutie naar inclusief onderwijs. Ik ben ermee gestart, en ik vind het ook een zeer belangrijk om dit nog even te benadrukken. U weet, minister, dat wat mij betreft, die weg naar inclusief onderwijs er vooral een moet zijn waar het buitengewoon onderwijs en het gewoon onderwijs elkaar steeds meer vinden, ook graag op één locatie. We mogen dromen, en als we visies uitwerken moet dat ook op langere termijn. We wachten niet op de lange termijn, maar we gaan vanaf dag 1 verder aan de slag, ook daar.

Ook het op het terrein waarmaken van de versterking van de basiszorg en de verhoogde zorg in het gewoon onderwijs, zal een punt zijn waar we de vinger aan de pols moeten blijven houden. 'The proof of the pudding is in the eating.' Ik

denk dat we, minister, erover moeten blijven waken dat wat we in het ontwerp van decreet als doelstelling naar voor schuiven, ook kunnen waarmaken.

Ik heb in de commissie ook al een paar keer de vraag gesteld naar het schaduw-onderwijs. Als we willen dat elk kind kansen krijgt binnen het gewoon en buitengewoon onderwijs, dan moeten we ook nagaan hoe we ervoor kunnen zorgen dat het niet afhangt van de portemonnee van de ouders of kinderen de juiste ondersteuning krijgen, maar dat het gebeurt tijdens de schooluren. Ik denk dat dit ook iets is dat we verder moeten opvolgen.

Het ontwerp van decreet heeft een heel grote impact op de opdracht van de CLB's. Ik denk dat we er alles aan moeten doen om het samenspel tussen de CLB's en de scholen verder op te volgen. De kwaliteit van de begeleiding moet maximaal worden ondersteund. Ik weet dat er extra middelen worden voorzien voor de CLB's, minister, maar ik hoop ook dat de taken die ze daar krijgen binnen het kader van het Leersteundecreet, naar waarde worden geschat.

Als laatste wil ik de inclusieve leraarskamer benadrukken. De collega's die aanwezig waren tijdens de hoorzitting over de conceptnota inclusieve leraarskamer, kunnen getuigen dat leerkracht Kim De Jonghe als geen ander kon getuigen hoe belangrijk representatie is, hoe belangrijk het is dat leerlingen zich herkennen in leerkrachten, hoe belangrijk het is om als leerkracht te erkennen dat, hoe moeilijk het ook is, hoe specifiek de noden en uitdagingen ook zijn, mensen er geraken en kansen krijgen.

Minister, ik hoop dat u dit ook behartigt en ook de stem van leerkrachten met een beperking hoort, en dat u ook werk maakt van een inclusieve leraarskamer, om op die manier de evolutie naar inclusief onderwijs niet alleen op papier uit te tekenen, maar ook in de leraarskamer.

Minister, ik denk dat de tijd dringt. September nadert met rasse schreden. In een-twee-drie zijn we opnieuw met het nieuwe schooljaar gestart. Toch zijn er een aantal mensen die het gevoel hebben dat ze momenteel met hun ondersteuningsvraag in het niemandsland zijn beland. Ze missen continuïteit. Ouders hebben vooral baat bij een warme overdracht van het partnerschap. Ze missen momenteel dat gevoel. Ze geven aan dat dat heel kostbaar is. Niet alleen ouders trekken aan de alarmbel. Ook de huidige ondersteuners stellen heel veel vragen. Onze fractie wil zich alvast engageren om extra te investeren in de overgang van het M-decreet naar het nieuwe Leersteundecreet. We willen er alles aan doen, met de betrokken onderwijspartners, om leerlingen met specifieke onderwijsnoden en hun ouders op 30 juni wél informatie en toekomstperspectief te kunnen geven, zodat ze met een gerust gemoed op vakantie kunnen gaan. Dat is zeker ook zo voor de ondersteuners. Ik denk dat dit alles vorm krijgt in de uitvoeringsbesluiten. Daarom wil ik uitdrukkelijk vragen wanneer zij, die aan de alarmbel trekken of het gevoel hebben zich nu even in het niemandsland te bevinden, duidelijkheid krijgen.

Maar goed, collega's, ik denk dat het duidelijk is dat we dit ontwerp van decreet zullen goedkeuren en dat er snel duidelijkheid moet komen voor ouders, leerkrachten, ondersteuners, directeurs en iedereen die betrokken is. Ik hoop in elk geval dat de vele uitdagingen die ik benoemde en die vandaag op tafel liggen, worden aangepakt, want dit zijn we allemaal verschuldigd aan leerlingen met specifieke onderwijsnoden, maar eigenlijk aan elke leerling in de klas. (*Applaus bij cd&v*)

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Collega's, minister, dit is wat onze fractie betreft een van de belangrijkste onderwijsdecreten van deze legislatuur, of misschien beter

gezegd, dit had het kunnen zijn. Ik zou willen starten met een vraag: waarom denkt u dat ouders vandaag steeds meer kiezen voor het buitengewoon onderwijs voor hun kinderen? Willen zij hun kinderen absoluut in aparte scholen ver van huis? Neen, dat is niet het geval. Ouders kiezen vandaag voor het buitengewoon onderwijs omdat ze in die scholen vandaag de beste hulp en ondersteuning krijgen, maar eigenlijk willen ouders voor hun kinderen, als het kan, gespecialiseerde hulp in gewone scholen, scholen in de buurt, dicht bij huis, dicht bij hun vrienden, dicht bij de plek waar ze muziek maken of sporten, waar ze ook een sociaal netwerk kunnen opbouwen, geen plek waar ze urenlang naartoe moeten bussen en waar ze weinig kansen hebben om dat sociaal netwerk op te bouwen. Zo kunnen ouders hun kinderen voorbereiden op het echte leven.

Minister, collega's, die weg naar inclusie moet worden bewandeld. Hier is daarstraks ook een aantal keren verwezen naar buitenlandse voorbeelden. We waren op bezoek in Estland, in Ierland en ook in Nederland. In de meeste landen worden kinderen met zorgnoden in het gewoon onderwijs sterker ondersteund dan hier het geval is. Blijkbaar kunnen of durven of willen wij die keuze niet voluit maken, en ik begrijp echt niet waarom. Natuurlijk is dat een werk van lang adem. Niemand zegt dat dat binnen twee, drie of vijf jaar moet worden gerealiseerd, maar de weg ernaartoe moeten we wel plaveien.

Die keuze maken wij dus te weinig, en ik zie de gevolgen. Wat zijn de gevolgen? Het buitengewoon onderwijs barst uit zijn voegen. De krantenkoppen van de jongste weken liegen er ook niet om: op alle niveaus stijgt het aantal kinderen in het buitengewoon onderwijs, in het kleuter-, lager en secundair onderwijs, in de stad en ook op het platteland.

De voorzitter: Mag u worden onderbroken?

De heer Vande Reyde heeft het woord.

Maurits Vande Reyde (Open Vld): Ik heb zelf niet deelgenomen aan de werkzaamheden van de commissie. Ik kom tussen vanuit een persoonlijke affiniteit met het onderwerp.

Collega, u zegt dat er ouders zijn voor wie regulier onderwijs altijd de beste keuze is. Dat is absoluut niet waar. We moeten ophouden met te zeggen dat het versterken van het buitengewoon onderwijs een nederlaag is. Dat is niet zo. Niet elk kind is gebaat met regulier onderwijs. In veel gevallen is dat niet de beste keuze, niet voor het kind, maar ook niet voor de ouders of de leerkrachten. Dat is zeker niet zo. Ik kan ten stelligste vanuit mijn eigen ervaring tegenspreken dat elke ouder absoluut wil dat zijn kind in het regulier onderwijs zit. Dat is absoluut niet het geval. Ik ben het er wel mee eens dat we de schotten moeten wegwerken tussen beide systemen. Maar dat wil niet zeggen dat je elk kind in om het even welk systeem kunt doen passen. Het versterken van het buitengewoon onderwijs is nu wel iets waar de minister en de regering het afgelopen jaar echt wel werk van hebben gemaakt.

Ik heb enorm veel appreciatie voor de leerkrachten die in het buitengewoon onderwijs werken. We moeten daar respect voor hebben. We moeten daar ook de keuze van de ouders respecteren.

De voorzitter: Mevrouw Vandromme heeft het woord.

Loes Vandromme (cd&v): Collega, ik heb het daarnet al gezegd: het regulier onderwijs is zowel het buitengewoon onderwijs als het gewoon onderwijs. U houdt een mooi pleidooi voor het buitengewoon onderwijs, maar in de regelgeving is dat allebei regulier onderwijs. Dat lijkt een semantische discussie, maar

het is toch belangrijk als je het over inclusief en over buitengewoon onderwijs hebt.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): De vraag is natuurlijk – en ik kijk ernaar uit om daar verder op in te gaan – hoever we willen gaan. De laatste jaren stijgt elk jaar het aantal leerlingen in het buitengewoon onderwijs. Het zijn er nu al veel meer dan vijftigduizend op elk niveau. We kunnen toch geen scholen voor buitengewoon onderwijs blijven uitbouwen tot in het oneindige? Waar willen we naartoe? Zestigduizend? Zeventigduizend? Honderdduizend? Zoveel als nodig? Het moet de ambitie zijn om meer kinderen in het gewoon onderwijs onder te brengen, met de goede ondersteuning. Dat is het waar inclusief onderwijs om draait.

Ik heb net gezegd dat we de voorbije jaren een paar keer in het buitenland zijn geweest, onlangs nog in Estland. Daar hebben we gezien dat er in iedere school vier ondersteuners zijn: een psycholoog, een 'speech therapist', zoals men dat noemt, een orthopedagoog en nog een andere ondersteuner. Zij zorgen in de klas van de gewone kinderen voor ondersteuning van kinderen die bijkomende noden hebben. Niemand pleit ervoor om het buitengewoon onderwijs af te branden of af te schaffen binnen een paar jaar. Niemand pleit daarvoor. Ik heb persoonlijk ook veel affiniteit met het buitengewoon onderwijs, maar daar gaat het niet om. Ik zie dat daar heel veel goede dingen gebeuren. Ik zie dat iedereen er hard werkt. Natuurlijk werkt iedereen daar vandaag met de beste bedoelingen en vanuit de beste intenties. Ik twijfel daar geen seconde aan. Maar de weg die we moeten gaan is volgens mij wel de weg richting meer inclusief onderwijs. Dat is het pleidooi dat ik hier wil houden.

We moeten ons de vraag stellen waarom we in Vlaanderen zoveel kinderen naar het buitengewoon onderwijs doorverwijzen. Daardoor groeien de wachtlijsten steeds meer aan. Door die aanpak worden de wachtlijsten mee georganiseerd, ook door het discours dat zegt dat we het buitengewoon onderwijs gaan versterken, dat we de mogelijkheid om buitengewoon onderwijs in te richten gaan versoepelen. Dat zorgt ervoor dat steeds meer kinderen in het buitengewoon onderwijs terechtkomen. Waar je een aanbod creëert, volgt voor een groot stuk de vraag. Ook hier.

De kern van de zaak is of het voorliggende ontwerp van decreet ervoor zal zorgen dat het gewoon onderwijs voor meer leerlingen mogelijk wordt. Worden er met andere woorden met dit ontwerp van decreet stappen gezet in de richting van inclusiever onderwijs? Zullen kinderen meer en beter in het gewoon onderwijs ondersteund worden? Zal men ervoor zorgen dat de grote aantallen die vandaag in het buitengewoon onderwijs les volgen stelselmatig worden verminderd? Nogmaals, niemand pleit voor een big bang naar de helft binnen twee jaar, maar wel voor de weg naar een inclusievere aanpak. Wel, ik geloof niet dat dit vandaag zal gebeuren met dit ontwerp van decreet. Ik zie te weinig elementen die in die richting wijzen.

En ja, er zitten best wel goede elementen in dit ontwerp van decreet. Het is een goede zaak dat ondersteuners een apart statuut krijgen. En ja, de aanwezigheid van de mogelijkheid om in het buitengewoon onderwijs eenmaal over te stappen naar gewoon onderwijs is ook een goede zaak.

Het vorige decreet, het M-decreet, gaf die mogelijkheid ook al, maar die stap wordt vandaag heel weinig gezet. Het gaat maar om enkele honderden leerlingen per jaar die de stap in die richting zetten, tegenover duizenden in de andere richting. Maar hoe kan het ook anders, als scholen te weinig incentives krijgen om echt werk te maken van inclusiever onderwijs. Het is dus niet door gewoonweg wat elementen in een ontwerp van decreet op te nemen, dat dat ook zal

gebeuren. Daar is veel meer voor nodig, in woorden en daden. De vraag is inderdaad of de leerlingen in het gewoon onderwijs zullen kunnen genieten van uitgebreidere ondersteuning dan vandaag het geval is. Als een kind bijvoorbeeld logopedie, kinesithérapie of psychologische ondersteuning – of alle drie – nodig heeft, is er dan garantie dat dat kind in het gewoon onderwijs kan blijven? Gaan we, met de nieuwe leersteuncentra, dat soort ondersteuning kunnen realiseren? Zal er voldoende ondersteuning geboden kunnen worden? Dat is voor mij de kern van de zaak. Zal de keuze tussen gewoon en buitengewoon evenwaardig zijn? Daar had ik graag een antwoord op gehad.

Ik heb nog vragen. Er worden vandaag heel veel vrijheidsgraden bij de scholen gelegd. Op zich kunt u zeggen dat de scholen de kinderen het beste kennen, en dat is een goede zaak, maar de vraag is hoe u zult monitoren of die scholen echt hun best doen om kinderen die in het gewoon onderwijs kunnen passen, daar ook binnen te laten, ondanks hun beperking. Zult u scholen voor gewoon onderwijs, die achterblijven op het vlak van inclusie, monitoren, en ook tussentijds? Is er een soort referentiekader van wat een goede praktijk is, of wilt u daar gaandeweg werk van maken? Het moet de bedoeling zijn om ook kinderen met beperkingen in gewone scholen de kans te geven om school te lopen. Ik maak me ook zorgen over de zogenaamde weigeringen onder tafel. Ik krijg daar regelmatig mails over, en ook het Kinderrechtencommissariaat spreekt daarover. Scholen die zeggen dat een kind niet echt welkom is en dat dat beter een plekje op een andere plaats zoekt, maar dat niet op papier zetten. Vooral kwetsbare ouders krijgen daarmee te maken. Bent u bereid om werk te maken van bijvoorbeeld een meldpunt voor dergelijke weigeringen, om daar meer zicht op te krijgen? Want nogmaals, het zijn vooral onze kwetsbare kinderen en ouders die daar het slachtoffer van zijn.

En dan de ouders. Er wordt vaak gesproken over de verantwoordelijkheid van de ouders, maar dan moet je hen ook de tools in handen geven om die verantwoordelijkheid te kunnen nemen. Met het ontwerp van decreet worden de betrokkenheid en de stem van de ouders meer naar de achtergrond geplaatst. Ouders zijn nochtans de belangrijkste partners bij de beslissing over en de vormgeving van de leersteun van een kind. Ook de leerling wordt als actor te weinig betrokken. Een aantal artikels in het ontwerp van decreet spreekt over 'in de mate van het mogelijke betrekken' in plaats van te streven naar 'volledig betrekken'. Dat is een zwaktebod. 'In de mate van het mogelijke' laat veel te veel ruimte voor interpretatie.

Een globaal plan voor inclusie, met daarin een plek van en voor de stakeholders, ontbreekt. Zo'n plan is nodig en elke stap die hierin gezet wordt, moet een stap vooruit zijn, zonder het einddoel uit het oog te verliezen. Men vergeet blijkbaar dat het VN-verdrag, waar een aantal collega's al naar verwezen, Vlaanderen ook bindt aan de progressieve realisatie van inclusief onderwijs. Dus iedere stap die we zetten, moet een stap vooruit zijn, zonder het einddoel uit het oog te verliezen. De ambitie op dit vlak, wordt ook niet echt uitgesproken en in uw discours geeft u niet altijd blijk daar een believer van te zijn, integendeel. Ik vraag u ook, in alle oprechtheid, of u denkt dat het ontwerp van decreet echte stappen zet naar meer inclusief onderwijs. Want u zult misschien vragen welke voordelen zo'n inclusief onderwijs heeft. Wel we hebben daarover in de commissie al uitgebreid van gedachten gewisseld en ik wil dat nog even kort in een paar zinnen samenvatten. Als er echt in wordt geïnvesteerd, dus mits de juiste ondersteuning, biedt het inclusief onderwijs tal van voordelen, zowel voor de sterke leerlingen, die van jongs af aan op een natuurlijke manier leren omgaan met diversiteit, als voor leerlingen die meer nood hebben aan ondersteuning.

Niet alleen worden die laatsten mee gestuwd door de sterkere leerlingen, inclusief onderwijs zorgt er ook voor dat zij naar school kunnen gaan dicht bij huis en

een sociaal netwerk kunnen opbouwen, en dat is toch heel erg cruciaal. Is dat iets waarvan u werk wilt maken en waar u in de toekomst, mét de scholen, ook meer welwillend over zult spreken? Want, minister, woorden doen ertoe. (*Applaus bij Groen*)

De voorzitter: Mevrouw Krekels heeft het woord.

Kathleen Krekels (N-VA): Collega's, vandaag ligt een heel belangrijk ontwerp van decreet ter bespreking en stemming voor. Het decreet Leersteun, dat het vroegere M-decreet vervangt, werd lang verwacht en is er gekomen na veel overleg met alle actoren: ouders, leerkrachten, directies, ondersteuners, CLB's en de pedagogische begeleidingsdienst – ieder vanuit de eigen focus, ieder vanuit de eigen inzichten, ieder vanuit het eigen verhaal en de eigen kijk op hoe meer inclusie kan worden gerealiseerd in ons onderwijs.

Dat brengt ons bij de eerste belangrijke stelling: wat is inclusie voor ons? U weet dat wij als N-VA kiezen voor een realistische wijze van inclusie, een realistische wijze om ons onderwijs meer inclusief te maken. Maar wat wordt verstaan onder het woord 'inclusie', is eigenlijk heel divers, te divers. Een definitie van inclusie zou kunnen zijn: een bepaalde visie op participatie, gericht op gelijke mogelijkheden en kansen, ongeacht beperkingen. Dat is exact wat dit ontwerp van decreet Leersteun probeert te verwezenlijken. Inclusie zegt namelijk niet dat je de verschillen tussen de mensen niet meer mag zien. Inclusie zegt ook niet dat je iedereen over een gelijke kam moet scheren. Inclusie zegt wel dat je, rekening houdend met ieders anders-zijn, tracht om iedereen mee te nemen naar eenzelfde doel, maar misschien wel via verschillende wegen.

Ik zet de definitie van onderwijs hiernaast: "Het onderwijs is het overbrengen van kennis, vaardigheden en attitudes met vooraf vastgelegde doelen. Daarbij houdt men rekening met een beginsituatie, volgt men een onderwijsstrategie en worden de resultaten geëvalueerd, onder meer door toetsing, zelfevaluatie en peerevaluatie." Inclusie en onderwijs vinden elkaar in de zin: "Daarbij houdt men rekening met de beginsituatie, volgt men een onderwijsstrategie en worden de resultaten geëvalueerd."

Onze kinderen, collega Laeremans, starten inderdaad in het kleuteronderwijs op de leeftijd van 2,5 jaar. Daar begint hun leerweg naar datzelfde doel, en de kleuterjuf bepaalt haar onderwijsstrategie, waarvan ze weet dat in normale omstandigheden de meeste kinderen zullen meekunnen. Maar ze ziet dat niet iedereen datzelfde tempo kan aanhouden en past de strategie voor verschillende kleuters aan, om dan toch in diezelfde richting naar datzelfde doel te kunnen blijven marcheren. Op dat moment, collega Laeremans, treedt effectief wel het decreet Leersteun in werking, want de eerste belangrijke pijler is het versterken van de basis- en de verhoogde zorg.

En hoe doen we dat? Via bijkomende investeringen, een beetje als antwoord op collega Vandenberghé. We gaan inderdaad bijkomend investeren om die brede basiszorg, die verhoogde zorg, te versterken. En inderdaad, u gaf het aan: het Leerpunt is daarin een belangrijke pijler, met een subsidie van 6 miljoen euro. En wat zal dat Leerpunt doen? Dat zal leraren helpen om specifieke onderwijsbehoeften van de leerlingen te herkennen, om er zo in te kunnen slagen om voor die leerlingen te differentiëren, te remediëren, te compenseren, te dispensereren, altijd in functie van het blijvend kunnen volgen van dat gemeenschappelijk curriculum.

En er zal ook 3,5 miljoen euro extra op jaarlijkse basis gegeven worden aan de pedagogische begeleidingsdiensten, om scholen professioneel te ondersteunen bij het uitwerken van dit sterke zorgbeleid. Dat zijn extra middelen, die gekleurd zullen zijn speciaal voor dit doel. En we gaan scholen ook stimuleren om te leren

van elkaar, via pilootprojecten. We beogen hiermee de handelingsvaardigheid van de toekomstige leraar te versterken, om een krachtige leeromgeving te kunnen realiseren, gelijkaardig aan het project Talent, dat nu reeds drie jaar met succes loopt, om met meer kennis van zaken onze hoogbegaafde leerlingen te kunnen begeleiden, hen te stimuleren en hen de nodige uitdagingen te bieden. Daarnaast gaan we ook op positieve wijze de inspectie mee inschakelen. Zij kunnen controles uitoefenen die zich baseren op het referentiekader van een kwaliteitsvolle leersteun.

Via die basis- en verhoogde zorg trachten we niet alleen zoveel als mogelijk alle kinderen mee te nemen met dat gemeenschappelijke curriculum en daarbij extra aandacht te geven aan de kinderen die het moeilijk hebben, maar zullen we eveneens aandacht geven aan de kinderen die voldoende uitdagingen nodig hebben, die sneller willen gaan, meer willen leren, sneller willen leren. Het project Talent, waarnaar ik zonet verwees, is daar een heel belangrijke factor in, met zijn ankerscholen, met zijn schoolnetwerken. Het is hierbij een dragende en versterkende kracht, en een goed voorbeeld van hoe scholen van elkaar kunnen leren.

Een tweede belangrijke pijler is het zorgen voor een eenvoudig, duidelijk en transparant model van ondersteuning. Dat was ook een vraag vanuit de commissie-Struyf. De huidige ondersteuningsnetwerken zijn reeds volop aan het evolueren naar die regionale en laagdrempelige leersteuncentra, die leersteun voor alle types zullen aanleveren. Hierbij komen we ook tegemoet aan de specifieke bezorgdheid omtrent de beschikbaarheid van expertise voor leerlingen met een motorische, visuele, auditieve beperking, of een spraak- of taalontwikkelingsstoornis. We doen dit door de mogelijkheid te voorzien om voor een beperkt aantal scholen van het buitengewoon onderwijs die specifieke leersteun te aan te bieden, in samenwerking met de leersteuncentra, in samenwerking met de scholen.

En als fractie willen we hier echt wel benadrukken dat het heel belangrijk is dat scholen zelf kunnen kiezen met welk leersteuncentrum ze kunnen samenwerken, los van het net of de koepel. Zowel de leersteuncentra zelf als de keuze van de scholen, kunnen dus net- en koepeloverschrijdend georganiseerd en aangevraagd worden. Collega Vandenbergh, als ik hoor dat u in het veld hoort dat verschillende scholen zich toch terugplooiën op het eigen net, op die eigen koepel, dan is dat eigenlijk heel betreuenswaardig. Want dit ontwerp van decreet biedt echt de mogelijkheid om het anders te doen. Scholen gaan veel meer zeggenschap hebben in die leersteuncentra. Scholen gaan hun keuze jaarlijks kunnen bevestigen of wijzigen, wanneer ze om een of andere reden niet tevreden zijn, of wanneer het leersteuncentrum toch te ver is van hun school, en te veel tijd verloren wordt met de verplaatsing.

En doordat we de leersteuncentra ook verankeren en een eigen statuut en een competentieprofiel geven aan de leerondersteuner, met stabiele arbeidsvoorwaarden, wordt de expertise die we nu al hebben, behouden, en versterken we ook diezelfde expertise.

En er is uiteraard ook wel een duidelijk aanspreekpunt voor leraren en voor ouders, waar men zich steeds kan beroepen op die expertise. We zetten de omzetting naar leersteuncentra kracht bij. We voorzien daar gedurende twee jaar 5 miljoen euro extra bijkomend werkingsbudget als overgang naast de structurele middelen die voorzien worden voor de coördinatie. Het is dus een verbetering. We verbeteren ook hun financiën door een betere spreiding van ook nog een deel van die middelen volgens het 60/40-principe. Daarvoor hanteerden we een 70/30-principe. Waar er 30 procent ging naar de leerlingen met dat specifieke verslag, gaat dat nu naar 40 procent. We zetten dus nog meer in op de leerlingen die een verslag hebben. We brengen dat dus in een beter evenwicht.

Een derde belangrijke pijler is het voorzien van de kwaliteitsvolle ondersteuning op maat. En onze woorden 'gewoon onderwijs als het kan, al dan niet met leerondersteuning, en buitengewoon onderwijs als het nodig is', zijn hier echt geen holle woorden, maar heel bewust gekozen. Wanneer basis- en verhoogde zorg ontoereikend blijven, wordt via de CLB ingezet op de bijkomende ondersteuning vanuit het leersteuncentrum. De leerondersteuners zijn hierbij de partner van de leerling, van de leerkracht, maar ook van de ouders en de gehele school. Ze zijn rechtstreeks aanspreekbaar door al die actoren en ze zetten hun expertise maximaal in via hun eigen competentie of de competentie van hun team. En zij ondersteunen en coachen, maar niet alleen dat, zij stellen ook hun kennis in functie van inclusie, in functie van onderwijskunde ter beschikking.

Collega Danen, deze wijze van ondersteuning hoeft echt niet onder te doen voor de manier van werken die we in het buitenland zagen. Zij botsen daar ook tegen bepaalde limieten door de problemen van lerarentekorten, door problemen bij het vinden van de juiste deskundige. Als men in die school in Estland hoorde dat er een 'speech therapist' of logopedist is voor driehonderd kinderen, dan is dat echt geen sinecure voor de speech therapist. Dan denk ik dat we dat via de leerondersteuners en het systeem van de leersteuncentra eigenlijk beter kunnen onderhouden.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Mevrouw Krekels, u zegt – en het staat ook in het ontwerp van decreet –: "gewoon onderwijs als het kan en buitengewoon als het nodig is". Maar bij het vorige decreet stond er dat inclusie de eerste optie. Wordt die eerste optie dan verlaten? Of hoe moet ik dat begrijpen? En natuurlijk is het begrip 'als het nodig is' voor veel interpretatie vatbaar. U kunt ook zeggen: we maken dat nodig, we zorgen dat dat kan en dan lukt dat wel. Ik vind het eigenlijk een stap achteruit als je gaat van 'inclusie is de eerste optie' naar 'gewoon onderwijs als het kan en buitengewoon als het nodig is'. Ik weet niet hoe u ernaar kijkt, maar ik maak me er wel wat zorgen over, vooral omdat we stappen vooruit zouden moeten zetten.

Kathleen Krekels (N-VA): Als we onze brede basiszorg, onze verhoogde zorg versterken, als we via het CLB de leersteuners aan het werk zetten in scholen, dan denk ik dat we echt kunnen zeggen dat we proberen om iedereen in eerste instantie in dat gewone onderwijs te houden. En inderdaad, die kijk naar inclusie is de eerste optie. Door al die zaken die daaraan voorafgaan te versterken, door de ondersteuning te versterken, door de expertise te willen uitbreiden en te versterken, willen wij echt al die kinderen meenemen in ons gewoon onderwijs. Het is ook pas wanneer al die zaken niet meer kunnen of lukken dat we naar het buitengewoon onderwijs gaan kijken. Ik kom daar zo meteen nog op terug in mijn tekst. Ik zal dus even verdergaan als u dat goedvindt, en anders onderbreekt u me maar opnieuw.

Ik had dus inderdaad gezegd dat we eerst al die stappen zetten om de leerlingen te begeleiden en proberen om die leerling ook in die klas te houden, maar voor sommige leerlingen gaat inderdaad dat buitengewoon onderwijs de betere oplossing zijn, omdat we daar – collega Danen, dat hebt u ook aangehaald – natuurlijk alle expertise samenbrengen in diezelfde school. Die is daar dus sneller en urgenter ter beschikking.

We willen natuurlijk ook wel dat het buitengewoon onderwijs maximaal inzet op het kind, en niet alleen op de motorische, visuele, gedragsmatige of emotionele problematiek die dat kind heeft. Wij willen dat ook deze vorm van onderwijs maximaal inzet op de intellectuele ontwikkeling en groei. Wij willen dat dit onderwijs – en dat gaat een bijkomende uitdaging voor hen zijn – ook volwaardige

diploma's, getuigschriften en kwalificaties aflevert, zodanig dat kinderen hier ook verder mee aan de slag kunnen op de arbeidsmarkt. Het kan inderdaad niet zijn dat men met een diploma of getuigschrift van het buitengewoon onderwijs gewoon opzijgezet wordt omdat het niet voldoet, of dat men in een werkplek terecht komt, terwijl je eigenlijk meer kunt, omdat je getuigschrift, diploma of kwalificatie niet zou voldoen. Ook die kwalificaties moeten afgestemd zijn op de arbeidsmarkt. We hebben alle krachten nodig, we moeten alle krachten bundelen om samen dingen te kunnen realiseren. Dat geldt dus ook voor degenen die uit ons buitengewoon onderwijs komen.

Het is natuurlijk ook wel zo dat wanneer school en ouders allebei akkoord gaan, de leerling, die vanwege zware zorgen het gemeenschappelijk curriculum niet kan volgen, toch een individueel aangepast curriculum kan hebben. Dat kan dan in die gewone school gevolgd worden. Hier vinden we het wel belangrijk dat de eindbeslissing bij de klassenraad ligt. In samenspraak met alle actoren die het kind al ondersteund hebben, en in samenspraak met de ouders – dat is heel belangrijk – kunnen zij bekijken wat nog in de school kan, en als het niet mogelijk is, moeten zij naar het buitengewoon onderwijs kijken. In dit ontwerp van decreet geven wij daar de klassenraad wel een belangrijke stem in. Het is namelijk ook belangrijk voor heel de klas dat het haalbaar blijft om bepaalde kinderen te kunnen meenemen. Als dat niet meer kan, als bepaalde zaken overschreden worden, dan is het buitengewoon onderwijs soms echt wel voor iedereen een goede keuze.

Daarbij onderstreep ik nog dat in dit ontwerp van decreet aandacht wordt gegeven aan de benamingen en bijbehorende definities die we in het buitengewoon onderwijs gebruiken. We gaan nu in beide actoren spreken over een individueel aangepast curriculum. Zodanig dat ook de overgang van de ene onderwijsvorm naar de andere beter kan verlopen. We hopen daarbij ook te versterken dat sommige leerlingen in de beide onderwijsvormen tegelijkertijd bepaalde lessen kunnen volgen, en ook zo een gekwalificeerd diploma kunnen halen. Dat gebeurt nu al, maar dat is soms moeilijk. We proberen dit echt te versterken en te vergemakkelijken door bijvoorbeeld die gelijknamige benamingen, bijbehorende definities en dus ook eisen te stellen.

Collega's, ik denk dat het ontwerp van decreet dat nu voorligt in heel veel zaken tegemoetkomt aan de aanbevelingen die we van de commissie-Struyf gekregen hebben nadat zij haar evaluatie heeft gemaakt over het M-decreet. We beschouwen inclusie nu misschien iets meer als een bottom-upverhaal, met regelmatige evaluatie en realistische verwachtingen. Daarbij gaan we toch wel een beetje in tegen de top-downbenadering die het M-decreet is geweest – of dat nu gewild of ongewild was. Het inclusieverhaal werd op een bepaald moment te veel en te idealistisch verteld. Er werd te veel van verwacht. Het VN-verdrag is er misschien ook schuldig aan dat er bepaalde zaken gesteld werden die wij eigenlijk oorspronkelijk anders hadden voorzien en voorgeschoteld. Want er is nog iets bij gekomen, waardoor het allemaal een ander verhaal is geworden en waardoor het M-decreet te veel beladen is geworden. Dat is een beetje de mislukking geweest van het M-decreet.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Mevrouw Krekels, dat het M-decreet geen groot succes is gebleken, daar ben ik het wel voor een stuk mee eens. Ik vind het een vreemde redenering om te zeggen dat het VN-verdrag daar in de fout is. De commissie-Struyf heeft onder andere gezegd dat het M-decreet niet heeft gewerkt omdat die ondersteuning te weinig of te slecht was georganiseerd. Daar is stelselmatig wel wat verbetering in gekomen, maar men heeft gewoon het hele zaakje in het diepe gegooid en iedereen moest maar zwemmen. Dat was een van

de grote mislukkingen van het M-decreet. Als je slecht start aan zoiets ingrijpends, dan is het heel moeilijk om dat bij te benen. Volgens mij – en volgens de commissie-Struyf – was dat een van de grote hiaten in dat M-decreet, of een van de grote redenen waarom dat niet heeft gewerkt, zeker in de beginjaren. Dat is wat er volgens mij aan de hand was.

En ik wou misschien toch ook nog even aangeven: we zijn een paar keer naar het buitenland geweest, en dat is niet voor niets geweest. We zijn ook in Ierland geweest. In Vlaanderen werken meer dan 20.000 mensen in het buitengewoon onderwijs, ze doen vaak heel goed werk. Ik heb daar heel veel respect voor. Hetzelfde aantal mensen werkt in Ierland in het gewoon onderwijs, als ondersteuner. Dat is een heel andere benadering. Wij gaan die omslag niet in een-twee-drie kunnen doen, maar misschien wel in een, twee, drie ... tot tien, vijftien. De ambitie zou moeten zijn om binnen verloop van tijd dat gewoon onderwijs beter uit te bouwen, zodat de ondersteuning daar meer gewoon wordt geacht en elke school een aantal ondersteuners heeft. Ik hoop echt dat we stappen in die richting zetten. Dat zal met dit ontwerp van decreet allicht niet lukken, maar misschien wel met een volgend ontwerp, binnen drie, vier jaar. Wie zal het zeggen?

De voorzitter: Mevrouw Krekels heeft het woord.

Kathleen Krekels (N-VA): Ik zal daar even kort op ingaan. Het M-decreet heeft inderdaad een heel slechte start gekend. De focus van het M-decreet was aanvankelijk dat er te veel kinderen in ons buitengewoon onderwijs zaten die er eigenlijk niet hoorden. Er waren kinderen die de Nederlandse taal onmachtig waren, daardoor niet mee konden, daardoor slecht presteerden en die we dan, hop, naar het buitengewoon onderwijs stuurden. Dat was vaak een gemakkelijks-oplossing. Dat wilden we in eerste instantie tegengaan. Dat was het oorspronkelijke idee: kinderen die daar echt niet hoorden, die echt wel beter konden op intellectuele en andere vlakken, zouden we eruit halen. Dat zou stap 1 geweest zijn.

Maar het VN-verdrag heeft daar wat stokken in de wielen gestoken. Doordat we dat geratificeerd hebben en daarin stond dat elk kind het recht had om onderwijs te volgen in het regulier onderwijs, kwamen we ineens een stroomversnelling, omdat iedereen dacht dat het M-decreet sterk genoeg was om vanaf het begin heel het inclusieverhaal te dragen. Daarop is het inderdaad stukgelopen. Er was immers geen ondersteuning voorzien. In het eerste jaar van het M-decreet was er niets voorzien. Minister Crevits heeft dan de prewaarborg ingeroepen, die was wel voorzien na twee jaar. Zo is een en ander aan het rollen gegaan. Er zijn ondersteuningsnetwerken gekomen, maar het bleef altijd bij brandjes blussen. Dat gegeven was moeilijk in te halen.

Dat versterken we nu wel. We gaan nu echt krachtige, sterke, zelfstandige leersteuncentra oprichten die hun eigen beleid kunnen voeren. Ze zullen zelf kunnen beslissen hoe ze hun ondersteuners gaan uitsturen naar de scholen, wat ze kunnen halen in die 36 uur. De ondersteuner krijgt een 36 urenstelsel waarin hij heel wat kan beogen. De kind- of schooluren zijn geen 36 uur, er zijn uren voor professionalisering, voor gesprekken met ouders. Uiteraard kan het leersteuncentrum zelf beslissen hoe het dat organiseert. Een leersteuner kan perfect vier dagen op school zijn en een dag investeren in gesprekken, vorming, materialen, voorbereiding en dergelijke. Zo kunnen de centra zich zelf organiseren. Hier staan we nu veel sterker aan de start dan met het M-decreet.

Het campusverhaal, daar zijn we zeker niet tegen. Er zijn al maatregelen genomen om zulke initiatieven te versterken. Natuurlijk is het nu al mogelijk voor een school om te bekijken hoe ze zich wil organiseren binnen de huidige organisatie.

Nu al kunnen scholen een moeilijke groep opsplitsen, een aparte klas oprichten binnen de campus bijvoorbeeld. Dat is in Estland gebeurd. Bepaalde kinderen zetten ze samen in een andere klas zodat ze op een andere manier, een ander tempo, rond bepaalde vakken kunnen werken. Voor andere vakken komen ze dan weer samen of wordt er gewisseld. Dat kan nu al. Ze moeten het gewoon organiseren met hun leerkrachten en zorgteam. Dat campusverhaal zal van onderuit moeten groeien, de regelgeving heeft daar geen problemen mee.

Om af te ronden zou ik eigenlijk gewoon nog een oproep willen doen naar alle scholen, alle leerkrachten, alle zorgcoördinatoren en alle directies om dit ontwerp van decreet goed ter hand te nemen, en om te kijken wat ze ermee kunnen, en om dat te vertalen naar hoe zij hun school organiseren, dat ze het vertalen naar hun noden en naar hun mogelijkheden. Dit ontwerp van decreet is echt bedoeld om te helpen en te ondersteunen. Ik vraag hen dus om het zo ook te gebruiken. Lees het, en interpreteer het zo. Staar je niet blind op de letters en komma's in een ontwerp van decreet. Neem de memorie van toelichting erbij en interpreteer het naar de verdere uitwerking in je school, naar de contacten die je hebt, met je leercentra, en probeer op die manier een krachtig zorgbeleid uit te werken. Niets moet, maar veel is mogelijk. Dank u wel (*Applaus bij de N-VA*)

De voorzitter: De heer De Witte heeft het woord.

Kim De Witte (PVDA): Minister, voor de PVDA moet iedere persoon met een handicap zich kunnen ontplooiën en de regie van zijn of haar leven in handen kunnen nemen, betrokken zijn, erkenning krijgen voor zijn of haar talenten en potentieel. Wij streven met andere woorden naar een inclusieve samenleving in de ware betekenis van het woord. Dat geldt bij uitbreiding voor het onderwijs.

In 2015 werd het M-decreet goedgekeurd als een eerste stap naar meer inclusie van kinderen met een handicap in het reguliere onderwijs. Hoewel dat decreet goede bedoelingen had, waren er in de praktijk serieuze problemen. Die waren voornamelijk te wijten aan tijd, aan krachten, en aan middelen. Iedereen op het terrein had voorspeld dat inclusie maar kan werken als er ook de nodige middelen tegenover staan. Maar de Vlaamse Regering, met exact dezelfde partijen als vandaag, zette gewoon door en liep met de kop tegen de muur. Het zijn de leerkrachten en de kinderen met een handicap die daar de prijs voor hebben betaald.

Met het nieuwe Leersteundecreet probeert u de situatie, naar eigen zeggen, te verbeteren, maar het nieuwe Leersteundecreet is eigenlijk in hetzelfde bedje ziek. We zien eigenlijk dat u exact dezelfde problemen als in het M-decreet herproduceert en dat er geen stappen vooruit gezet worden op het vlak van inclusie, integendeel.

Om te beginnen neemt u de belangrijkste oorzaak waarom het M-decreet is mislukt niet weg, namelijk het gebrek aan budget voor leerondersteuning. Het bedrag van 190 miljoen euro is ontoereikend. Vakbonden, directeurs, experts, zorgondersteuners en middenveldorganisaties hebben zeer expliciet gevraagd om meer middelen. U biedt die niet. In de ondersteuning van leerlingen uit de brede types, zoals kinderen met gedragsproblemen, emotionele problemen of autismespectrumstoornis wilt u werken met gesloten enveloppes. Het is evident dat dat opnieuw problemen zal opleveren, want het aantal ondersteuningsvragen blijft stijgen. In het verleden heeft dit ertoe geleid dat scholen niet alle aanvragen kunnen behandelen. In de toekomst zal dat probleem alleen maar toenemen. De scholen vrezen bovendien dat dit decreet de planlast zal verhogen, terwijl we allemaal weten dat die net omlaag moet. Schoolteams hebben nood aan meer middelen voor professionalisering, maar die blijven ontoereikend.

Het is onduidelijk, minister, hoe u een brede basiszorg en een verhoogde zorg voor alle leerlingen wilt organiseren. Al van bij de start van het M-decreet willen leerkrachten daarover duidelijkheid. U hebt daar in de conceptnota een speerpunt van gemaakt, maar bent in het ontwerp van decreet niet verder gekomen dan – ik citeer – “De Vlaamse Regering kan initiatieven nemen voor een verder versterking.” Punt.

Wat de rol van de ouders en de leerlingen betreft: zij blijven met dit Leersteun-decreet een passieve rol behouden. Het is jammer dat zij geen actieve partnerrol krijgen om mee te zoeken naar de beste manier voor ondersteuning en bepaling van schooltrajecten. Meer inspraak, vanuit het idee ‘nothing about us without us’, zoals ook de Verenigde Naties hebben onderschreven in hun General Comment op het recht van inclusief onderwijs. Ook voor de PVDA is het punt van de regie van je eigen leven in handen nemen essentieel.

Het M-decreet had als principe om de beste plaats te zoeken voor elke leerling, met welke beperking ook. We hebben daarnet al kort het debat erover gehad dat dit met het Leersteundecreet losgelaten wordt en getransformeerd wordt naar het gewoon onderwijs waar het kan, en buitengewoon onderwijs waar het moet. Als de middelen voor een degelijke ondersteuning in het reguliere onderwijs echter onvoldoende zijn, en als de budgetten niet meestijgen met de noden, dan duwt u kinderen die in het reguliere onderwijs zouden zitten, opnieuw in de richting van het buitengewoon onderwijs. Op die manier legt u de lat en de ambitie voor inclusief onderwijs de facto lager.

Er staan ook goede elementen in het ontwerp van decreet. De transformatie van de ondersteuningsnetwerken naar verzelfstandigde leersteuncentra is een goede zaak voor de basiszorg. Ook de uitwerking van het statuut van de leerondersteuners is een stap vooruit, ook al kunnen we ons vragen stellen over de impact op de continuïteit van ondersteuning van leerlingen, bijvoorbeeld wanneer een ondersteuner van een netwerk niet zal werken met het CLB dat die school ondersteunt. We kunnen ons ook vragen stellen bij de financiering van personeelsleden met de puntenenveloppe.

Kortom, er worden met dit ontwerp van decreet geen echte stappen vooruitgezet betreffende inclusie van personen met een handicap. Integendeel, op een aantal punten gaan we achteruit. In het ontwerp van decreet ontbreekt een lange-termijnvisie en het pakt de pijnpunten rond inclusie in het onderwijs niet aan. We gaan dit dan ook niet goedkeuren. Ik dank u. (*Applaus bij de PVDA*)

De voorzitter: De heer De Gucht heeft het woord.

Jean-Jacques De Gucht (Open Vld): Dank u, voorzitter.

Er is al heel veel gezegd door de collega's, maar het is toch misschien belangrijk om nog enkele punten te benadrukken die voor onze fractie belangrijk zijn. Namelijk, dat dit ontwerp van decreet het eigenlijk vooral ook mogelijk maakt dat er meer samenwerking is tussen het gewoon en het buitengewoon onderwijs. Dat is toch wel de kern van de zaak. Namelijk, dat we niet meer in een systeem van een waterval zitten naar buitengewoon onderwijs, maar naar een draaideur tussen dat gewoon en buitengewoon onderwijs, en dat in functie van de noden van elke leerling. Bijvoorbeeld, leerlingen kunnen in principe deeltijds in het gewoon en buitengewoon onderwijs les volgen, wat mijns inziens toch een belangrijke stap voorwaarts is, en ik denk, collega Danen, dat dit eigenlijk ook wel tegemoetkomt aan verschillende bezorgdheden die u daarnet in uw tussenkomsten naar voren hebt gebracht.

Daarnaast moeten de scholen van het gewoon onderwijs zich beter professionaliseren om die nodige zorgondersteuning te bieden in de fasen 0 en 1, waar ze

met andere woorden als school zelf actie moeten ondernemen. Dit kan door een betere brede basiszorg te voorzien met extra controle hierop en – en dat is ook heel belangrijk in dezen – verplichte remediëring indien dit niet goed zou verlopen.

Het is ook belangrijk dat bij de financiering van de basiszorg en de verhoogde zorg, rekening wordt gehouden met de noden en kenmerken van scholen en natuurlijk ook hun leerlingen. Scholen die meermaals leerlingen weigeren moeten zich verplicht professionaliseren. Dat is een bijzonder belangrijke passage in dit ontwerp van decreet, want de realiteit is dat dit vandaag wel onbeperkt kan gebeuren.

Volgens de ondersteuningsnetwerken worden leersteuncentra ofwel aan een school buitengewoon onderwijs gekoppeld, ofwel aan een ander bestuur. Het is belangrijk dat lokale besturen hierin een voortrekkersrol kunnen opnemen, en dat dit netneutraal is. De rol van de ouder wordt duidelijk benoemd. Zij zijn een duidelijke partner in het gehele verhaal dat dit Leersteundecreet wil brengen.

Ten slotte gaan de huidige ondersteuningsnetwerken evolueren naar die leersteuncentra, en die leersteuncentra zijn regionaal gespreid, en nogmaals om niet in herhaling te vallen, de leersteuncentra zijn net- en koepeloverschrijdend en ze kunnen ook op deze manier werken, maar dat is ook al door verschillende collega's aangehaald.

Ten slotte is dit Leersteundecreet inclusief, en je kunt inderdaad discussiëren over welke definitie je aan inclusie geeft. Maar in dezen is het volgens mij een weerspiegeling van de noden die zich in het veld voordoen, waarbij we inzetten op elke leerling binnen een algemeen verhaal, namelijk het versterken van die leerling met aandacht voor de noden van elke leerling, en ik denk dat dat het voornaamste is.

Ik denk dat dit een belangrijke stap voorwaarts is waarbij we – zoals het moet – proberen om elke leerling maximaal op een goede manier te begeleiden in zijn onderwijs. Dank u wel. (*Applaus bij Open Vld*)

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: Dank u wel voor de tussenkomsten en de veelal constructieve punten van kritiek die werden geformuleerd.

Eindelijk, het M-decreet gaat op de schop. Eindelijk! Het was al vaak aangekondigd, veel beloofd en nu is het gerealiseerd.

Vanzelfsprekend blijven wij uitgaan van inclusie, maar we verabsoluteren dat begrip niet. Want het is inderdaad zo dat niet elk kind met elke beperking in elke klas in het gewoon onderwijs terecht kan. Enerzijds is het buitengewoon onderwijs soms een betere plaats voor het kind zelf en anderzijds moet het ook behapbaar en realistisch zijn voor de betrokken leerkracht, maar ook voor de andere kinderen in de klas, want ook zij hebben natuurlijk recht op onderwijskwaliteit. Er moet een afweging worden gemaakt om ervoor te zorgen dat elk kind op de juiste plaats terechtkomt.

Enerzijds zorgen we voor extra middelen en mogelijkheden voor het buitengewoon onderwijs, waar we ondertussen al gestegen zijn van 47.000 plaatsen in 2019 naar 53.000 plaatsen nu, en er komen er nog bij. De heer Danen zegt dat die toename te wijten is aan het gewoon onderwijs, maar dat klopt niet, want ook het aantal kinderen met een IAC in het gewoon onderwijs neemt toe. Het is dus niet helemaal correct om te zeggen dat de toename van de vraag in het buitengewoon onderwijs louter en alleen te maken heeft met het gebrek aan

kwaliteit in het gewoon onderwijs. We zorgen dus enerzijds voor een versterking van het buitengewoon onderwijs en voor een vereenvoudiging om dat buitengewoon onderwijs te kunnen inrichten.

Maar anderzijds zorgen we ook voor een versterking van het gewoon onderwijs. Daarbij investeren we opnieuw extra. Er wordt gezegd dat het gewoon een kwestie van middelen is. Maar met de extra investeringen die we doen, zitten we ondertussen aan 200 miljoen euro, 200 miljoen euro voor leersteun.

We zorgen ervoor dat die leersteun en de ondersteuning van de leerkrachten in het gewoon onderwijs wordt geprofessionaliseerd. We zorgen voor een betere vorming van nieuwe leerkrachten via de lerarenopleiding. We zorgen ervoor dat ze sterker in hun schoenen staan op het vlak van de basiszorg en de verhoogde zorg. Daarnaast zorgen we voor extra vorming en extra investering in de professionalisering op dat vlak van de bestaande leerkrachten. We zetten dus niet alleen in op de nieuwe leerkrachten, maar ook op de bestaande leerkrachten. Ten slotte zetten we ook in op de professionalisering van de leerondersteuners. Ook zij worden gevormd. Door onze extra financiële injectie zullen zij overigens met meer zijn, in aantal voltijdequivalenten (vte's) meer dan 3600. We komen van iets minder dan drieduizend en gaan deze regeerperiode naar ongeveer 3680 in totaal.

De voorzitter: Minister Weyts, de heer Danen zou u willen onderbreken.

Minister Ben Weyts: Maar dat kan hij zo dadelijk.

En gaat het over het aantal koppen werkzaam in het kader van leersteun, dan spreken we over 4800. 4800 Vlamingen zijn daarmee bezig, met een budget van om en bij de 200 miljoen euro op jaarbasis. Dat zijn gigantische investeringen. Het komt er nu op aan ervoor te zorgen dat dit er maximaal toe leidt dat kinderen en jongeren op de juiste plaats terechtkomen.

En ja, bij elke grote hervorming is er een overgangperiode. Ondertussen hebben we alle leersteuncentra gereduceerd tot 44. In plaats van honderden leersteuncentra zijn het er nu 44, zodat we zeker weten dat elk leestencentrum afdoende kritische massa heeft, afdoende sterk staat om te zorgen voor een goede dienstverlening aan de scholen ten aanzien van alle types van beperkingen.

En trouwens, als de scholen niet tevreden zijn – om het plat uit te drukken –, dan gaan ze op een ander. Die mogelijkheid creëren we. Namelijk, dat de scholen hun middelen meebrengen naar een leersteuncentrum en als het ware niet alleen klant, maar ook aandeelhouder van een betrokken leersteuncentrum zijn. En als men niet tevreden is over de dienstverlening, dan gaat men elders. Men kan over de grenzen van de netten heen kijken. Laat er maar een beetje concurrentie spelen. Scholen, leerlingen en ouders kunnen er maar wel bij varen als er wat concurrentie speelt op het vlak van professionele dienstverlening. Dat is, denk ik, ook een heel goede, ingrijpende maatregel.

Dus, we hebben alle leersteuncentra sinds kort, ik denk vorige week, op de hoogte gesteld welke middelen ze krijgen. Daar was hier een vraag over. Maar als we dit ontwerp van decreet goedkeuren, kunnen we vervolgens ook de mogelijkheid bieden aan de leersteuncentra om de teams te vormen en samen te stellen en vervolgens ook de koppeling tussen ondersteuners en leerlingen. We hopen daarmee rond te zijn eind juni. Dat is echt een scherpe timing. Ongetwijfeld zal dat hier en daar wel een nieuwigheid zijn voor velen. Maar opnieuw, als men spreekt over extra middelen, extra ondersteuning, meer professionalisering, dan is een en ander, denk ik, absoluut wel de moeite waard.

Opnieuw stel ik vast, en daarmee wil ik afsluiten, dat we, een week na de kamerbrede goedkeuring in dit parlement van de Vlaamse toetsen, zonder enige tegenstem, opnieuw een serieuze kassei verleggen in de onderwijsrivier met het vervangen van het M-decreet door het Leersteundecreet. Als ik even goed kijk zullen er, opnieuw, weinig tegenstemmers zijn. Opnieuw zijn we erin geslaagd om heel wat weerstand, die er aanvankelijk wel bestond, dat moeten we erkennen, te counteren en aan heel wat punten van kritiek tegemoet te komen, ook op grond van de discussie die we gevoerd hebben in de schoot van dit parlement. We zorgen er opnieuw voor dat we met een vrij ruim draagvlak een kassei kunnen verleggen in de rivier van ons onderwijs om ervoor te zorgen dat we in de strijd voor meer onderwijskwaliteit stappen vooruit zetten voor alle kinderen, met en zonder een beperking. (*Applaus bij de N-VA*)

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Ik wilde u onderbreken, minister, tijdens uw discours omdat ik het vreemd vind dat u blijkbaar blij bent dat er steeds meer kinderen in het buitengewoon onderwijs les volgen of dat u daar steeds meer plaatsen creëert. Natuurlijk, we moeten niemand die vandaag een plek zoekt laten wachten. Dat is vanzelfsprekend zo. Maar ik zie geen pad richting meer inclusief onderwijs en dus ook minder plaatsen in het buitengewoon onderwijs. Ik moet zeggen dat ik dat niet begrijp.

Natuurlijk, als u zegt dat we vandaag werken met 3600 vte's om de leersteuncentra te ondersteunen, dan lijkt dat een heel grote groep. Maar weet u hoeveel mensen er vandaag in ons buitengewoon onderwijs werken? Weet u dat? Ik zal het u zeggen: het zijn er meer dan twintigduizend. En maar goed ook, dat zij er vandaag werken. Maar laat ons eens een gedachtenexperiment doen. Stel u eens voor dat we zouden proberen tussen nu en vijf jaar, van die 3600 mensen in de leersteuncentra, bijvoorbeeld tienduizend te maken. En in het buitengewoon onderwijs trekken we het verschil daarvan gewoon af, dus dat is ongeveer zesduizend minder, dan blijven daar 15.000 mensen tewerkgesteld. Als we dan de beweging kunnen maken van een aantal kinderen dat vandaag in het buitengewoon onderwijs zit – of nog niet maar er normaal gezien naartoe zouden gaan –, die in het gewoon onderwijs blijven maar beter worden ondersteund, dan zetten we toch gigantische stappen vooruit? Ik begrijp, in alle eerlijkheid, niet wat daar zo moeilijk aan is. En vooral, omdat we in Vlaanderen Europees kampioen zijn op het vlak van het aantal mensen in het buitengewoon onderwijs.

Ik heb daarnet al gezegd dat geen enkele ouder kiest voor het buitengewoon onderwijs als dusdanig. Maar ze kiezen er natuurlijk wel voor omdat ze daar maximaal worden ondersteund. Maar als we er nu eens op termijn zouden voor zorgen dat iedere school één of twee of drie ondersteuners vast in dienst zou hebben – dat kan niet volgend jaar of binnen twee jaar –, dan zouden in dat geval veel meer kinderen in het gewoon onderwijs terecht kunnen komen.

Ik moet zeggen dat ik wat boos word als u zegt dat kinderen met zorgen of met bepaalde noden voor minder onderwijskwaliteit voor de anderen zorgen. Dat hoeft toch niet zo te zijn. Dat hoeft niet zo te zijn. We zijn in Ierland geweest – het is de laatste keer dat ik ernaar verwijs – en daar hebben we een klas gezien met dertig kinderen, 10-jarigen. Er stond een master voor die klas, die wiskunde gaf, en daar liepen twee of drie ondersteuners rond. Dat was een hoogkwalitatieve omgeving voor iedereen. Daar waren twee of drie kinderen met noden. De andere kinderen hadden geen bijzondere noden. Dat was een perfect ecosysteem. Waarom proberen we daar in Vlaanderen ook niet werk van te maken, niet nu of morgen, maar misschien wel overmorgen? Ik heb zelfs het gevoel dat u daar zelfs tegen bent, en in alle oprechtheid, dat begrijp ik niet. Wie kan er tegen meer inclusie zijn, zodat kinderen kunnen opgroeien en schoollopen

in hun buurt, daar vrienden kunnen maken en netwerken kunnen opbouwen? Ik denk dat dat de weg is die we moeten bewandelen, en ik begrijp niet dat u daar wat minnetjes over doet. (*Applaus bij Groen*)

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: In wezen komt u altijd op hetzelfde terug, op een artificiële tegenstelling die u ziet of creëert, namelijk dat elke inspanning die we doen ten voordele van het buitengewoon onderwijs eigenlijk ook ten nadele is van het gewoon onderwijs en van inclusie in het gewoon onderwijs. Dat is niet waar. Het is gewoon een en-en-verhaal. Ja, we investeren onmiskenbaar extra in het buitengewoon onderwijs, omdat dat dikwijls de juiste plaats is voor heel veel kinderen en het inderdaad in de praktijk niet altijd mogelijk is om elk kind op te nemen in het gewoon onderwijs. Dat is *niet* zo. De praktijk bewijst dat net. Dat is niet zo. De vaststelling is dat het buitengewoon onderwijs voor veel kinderen de juiste plek is, en we investeren daar dus extra in, maar we doen ook extra investeringen en ondersteunen extra in het gewoon onderwijs, om daar inclusie mogelijk te maken. U gaat toch niet overtuigend verdedigen dat 200 miljoen euro op jaarbasis enkel hiervoor en de inzet van 4800 mensen enkel hiervoor weinig is, dat dat een peulschil is, dat Vlaanderen niet toont het echt te menen met inclusie en niet zijn uiterste best wil doen om die inclusie te realiseren? Soms is dat in de praktijk echter gewoon niet mogelijk en/of is er een betere plaats voor een kind in het buitengewoon onderwijs. Dat is in een notendop onze stelling, die we hier een decretale grondslag geven met deze regeling.

De voorzitter: De heer Vande Reyde heeft het woord.

Maurits Vande Reyde (Open Vld): Minister, dank dat we mogen aanvullen.

Collega Danen, ik moet zeggen dat ik heel veel begrip en respect heb voor uw standpunt. Ik weet ook dat dat bij u uit persoonlijke affiniteit met het onderwerp is. Ik geloof ook echt dat u gelooft dat inclusiviteit mogelijk is. Ik geloof oprecht dat u meent dat we die weg gewoon verder moeten inslaan en daar meer in moeten investeren. In een ideale wereld waarin dat mogelijk zou zijn, zou ik u onmiddellijk volgen. Het idealisme siert u op dat vlak.

Volgens mij is de denkfout die u maakt, dat u inclusie in dezen te veel als een doel op zich ziet. Het zou niet mogen gaan over inclusie te allen prijze, maar wel over op welke manier het kind het best geholpen is. Als je in de scholen van het buitengewoon onderwijs op bezoek gaat, dus niet in de scholen van het gewoon onderwijs – en ik twijfel er niet aan dat u dat doet –, dan merk je hoe complex die omgeving vaak is. Je ziet dan hoe die leerkrachten heel veel moeten doen om op de juiste manier les te geven aan die leerlingen en ervoor te zorgen dat ze volgens hun specifieke noden ook steeds progressie maken. Dat is echt niet evident. Je ziet vaak dat daar in die scholen voor buitengewoon onderwijs gewoon een betere omkadering voor is. Dat is mijn ervaring. Maar er is ook vooral de ervaring van de voorbije jaren, met het M-decreet, dat eind 2013 is ingevoerd en vanaf 2014 van start is gegaan. We hebben gezien dat dat gewoon niet werkte. Je kunt daar nog alle middelen van de wereld in steken. Ik begrijp dat u er vanuit uw idealisme voor pleit om de uitbreiding van het buitengewoon onderwijs aan meer inclusie te besteden, maar als we naar het verleden kijken, denk ik dat dat nooit gaat werken. Het is echt geen schande om in het buitengewoon onderwijs te zitten. Dat is in veel gevallen de beste oplossing. Het moet voor mij ook niet gaan over inclusie te allen prijze, maar wel over de beste oplossing voor het kind, de ouders en de leerkrachten.

Ik ben het ook niet helemaal eens met wat werd gezegd over andere leerlingen die daar dan te veel last van hebben. Wat dat betreft, volg ik uw standpunt, maar het moet voor mij gaan over wat de beste oplossing is, en dan denk ik dat deze

oplossing, steun geven waar het mogelijk is, maar ook plaatsen in het buitengewoon onderwijs als dat de beste oplossing is, de weg is die we moeten inslaan. *(Applaus bij Open Vld)*

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Ik moet zeggen dat ik het debat hierover redelijk respectvol vind. Dat was ook zo in de commissie. We verschillen van mening. Het is, voor alle duidelijkheid, goed dat we in het parlement van mening kunnen verschillen.

Minister, u moet het niet voorstellen alsof ik pleit voor een big bang. Ik pleit er niet voor om morgen alle scholen voor buitengewoon onderwijs te sluiten. Ik pleit er zelfs niet voor om dat binnen vijf of binnen tien jaar te doen. Ik pleit er wel voor om te monitoren, om te bekijken hoe het komt dat het aantal plekken in het buitengewoon onderwijs steeds onvoldoende is en dat we steeds moeten uitbreiden. Ik geloof wel dat voor de meeste kinderen de beste plek, als het kan, in het gewoon onderwijs is. Niet omdat het buitengewoon onderwijs een schande zou zijn, helemaal niet. Ik ken veel mensen die daar studeren, die daar schoollopen, die daar lesgeven. Ik ken een aantal directies en heel wat scholen die daar met de beste intenties, de beste bedoelingen, de beste uitkomsten werken volgens wat mogelijk is. Maar ik wil wel stellen dat voor de meeste kinderen, als het kan, de beste plek in het gewoon onderwijs is, omdat de kinderen ook van anderen leren. Dat aspect wordt onderschat: kinderen leren van andere kinderen. Ik kom regelmatig lesgevers in het buitengewoon onderwijs tegen die mij zeggen dat de vier of vijf kleuters type 2 die ze in hun klas hebben, heel weinig leren. Natuurlijk. Zij kunnen heel weinig leren van elkaar. Op die manier is het heel moeilijk om progressie te maken.

Nogmaals, ik betreur wat hier voorligt. Er gebeurt wel wat. Er zitten goede elementen in het ontwerp van decreet. Dat heb ik ook gezegd. Maar de stappen die zouden kunnen worden vooruitgezet, worden veel te weinig gezet. Dat betreur ik.

De laatste vraag die ik wil stellen, is deze: is de keuze tussen buitengewoon en gewoon onderwijs voor ouders of kinderen die daarvoor zouden willen kiezen evenwaardig of niet? Daar zou ik graag een antwoord op hebben. *(Applaus bij Groen)*

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls (N-VA): Ik wil nog even ingaan op het gedachte-experiment van collega Danen. Hij vroeg of wij weten hoeveel mensen in het buitengewoon onderwijs werken. Hij zei 20.000. Mijnheer Danen, er zijn er meer. Het zijn er 22.100. Waarom zeg ik u dat? Omdat de mensen die daar werken, heel bewust voor het buitengewoon onderwijs hebben gekozen. Als u zegt dat u geen waardeoordeel uitspreekt over het buitengewoon onderwijs en vervolgens dat het volgens u beter is dat ze in het gewoon onderwijs zouden zitten, dan spreekt u impliciet wel een waardeoordeel uit. Als u zegt dat het ergens anders beter is, dan is het minder goed in het buitengewoon onderwijs. Ik treed de heer Vande Reyde daarin bij vanuit de N-VA – en collega Krekels heeft het ook al herhaald: daar ga ik niet in mee.

Dan kom ik op de titel van dit ontwerp van decreet: 'leersteun'. Welke plek is de beste plaats voor een leerling om te leren? Ik kijk ook naar de mensen die daar werken. Wat is de plaats waar ze zich het best voelen om met mensen te werken? Ik zou dus niet gezegd willen hebben dat we de mensen uit het buitengewoon onderwijs misschien in het gewoon onderwijs moeten steken. Die mensen kiezen er nu net voor om in het buitengewoon onderwijs te werken. Dat wilde ik toch nog even aanvullen, zodat we het minstens daarover eens kunnen

zijn: dat inderdaad gewoon onderwijs en buitengewoon onderwijs geweldige plekken zijn om te werken en geweldige plekken om te leren. Daar gaat het over.

De voorzitter: De heer De Witte heeft het woord.

Kim De Witte (PVDA): Collega's Daniëls en Vande Reyde, het Europese gemiddelde van leerlingen in het buitengewoon onderwijs is 1,4 procent. In Vlaanderen zitten we boven de 5 procent. *(Opmerkingen)*

Dat is waar ze thuis zijn? Neen, dat is net het punt. *(Opmerkingen van Koen Daniëls)*

Heel de wereld zegt dat dat te veel is, dat het beter is om te proberen om de kinderen in het regulier onderwijs inclusief te betrekken. Het is beter voor de kinderen zonder beperking die daar zitten en ook voor de kinderen met een beperking én voor de ouders.

Dus dat is de context. Het is te veel en het wordt elk jaar meer. We zijn gestegen van 46.000 in 2017-2018 naar 52.000 vandaag. Het wordt elk jaar meer en mijn fractie zegt dat we weer in die andere richting moeten evolueren. Met wat hier op tafel ligt, is dat helemaal geen garantie. Dat is de kern van de zaak, en daarop antwoordt u niet. Minister, niemand ontkent dat er geld naartoe gaat, maar het is te weinig om die evolutie te keren. *(Opmerkingen)*

U verbindt zich daar ook niet toe. Hierover gaat het debat, dat is de discussie en daarin heeft de heer Danen volledig gelijk, vind ik. *(Applaus bij de PVDA)*

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Ik wil echt niet in mijn schoenen geschoven krijgen dat ik buitengewoon onderwijs minderwaardig zou vinden, daar gaat het niet om. Wat is voor een kind doorgaans de beste plek? Dat is de plek dicht bij huis, bij hun vrienden en waar ze sporten en hun hobby's doen. Dat is de beste plek om hun netwerk op te bouwen en niet op een plek op 30 kilometer van huis, waarvoor ze op de bus moeten. Dat is mijn stelling. We hebben ook vastgesteld dat er heel wat stemmen in het maatschappelijk debat waren die zeiden dat buitengewoon onderwijs – en daar hebben de mensen die daar werken natuurlijk helemaal geen schuld aan – voor een stukje segregerend werkt, omdat je op afstand schoolloopt met kinderen die je voor de rest niet meer gaat zien. Dat is vaak het probleem.

Het zorgt er ook wel voor dat je diversiteit sensitiever wordt, wat wil zeggen dat kinderen van andere kinderen leren, met en zonder beperking, wat heel erg waardevol is. En daar wil ik echt een pleidooi voor houden. *(Applaus bij Groen)*

De voorzitter: Vraagt nog iemand het woord? *(Neen)*

De algemene bespreking is gesloten.

Artikelsgewijze bespreking

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de artikelsgewijze bespreking.

De door de commissie aangenomen tekst wordt als basis voor de bespreking genomen. (Zie *Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 1634/4)

– *Artikel 1 tot en met 19 worden zonder opmerkingen aangenomen.*

In artikel 20 moet, bij wijze van technische correctie, de indeling in leden worden vervangen door een indeling in paragrafen. Is het parlement het hiermee eens? (*Instemming*)

– *Artikel 20 wordt zonder verdere opmerkingen aangenomen.*

– *Artikel 21 tot en met 194 worden zonder opmerkingen aangenomen.*

De artikelsgewijze bespreking is gesloten.

We zullen straks de hoofdelijke stemming over het ontwerp van decreet houden.

VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Kris Van Dijck, Maaïke De Rudder, Steven Coenegrachts, Imade Annouri en Annick Lambrecht over maatregelen tegen agressie in de voetbalwereld – 1620 (2022-2023) – Nrs. 1 en 2

Bespreking

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is het voorstel van resolutie van Kris Van Dijck, Maaïke De Rudder, Steven Coenegrachts, Imade Annouri en Annick Lambrecht over maatregelen tegen agressie in de voetbalwereld.

De bespreking is geopend.

De heer Van Dijck heeft het woord.

Kris Van Dijck (N-VA): Ik kom toch even naar voren en kijk even rond. Ik was – en ben – een papa die, net zoals veel papa's en mama's hier, vroeger met zijn kinderen buiten speelde, maar als het slecht weer was, durfde ik binnen, in mijn tijd al, de PlayStation op te zetten. Ik herinner me dat ik met mijn zoon FIFA speelde, en dat begon met een filmpje 'The most important thing alive, is football'. Na wat ik hier vandaag heb gehoord, is dat niet zo. We hebben vandaag heel veel over onderwijs gesproken en dan denk ik eerder aan de woorden van Carlo Ancelotti, namelijk "voetbal is het belangrijkste van de minder belangrijke dingen."

Collega's, waarom dit voorstel van resolutie? Ikzelf, maar velen onder u en ook hierbuiten, zijn voetbal- en sportliefhebber. Het stoort mij en anderen mateloos dat voetbal heel regelmatig negatief in het nieuws komt, in het bijzonder als het over agressie, geweld, hooliganisme of over racisme en dergelijke gaat. We hebben de koe bij de horens gevat om toch ook vanuit Vlaanderen de punten op de i te zetten, want velen kwamen of komen mij vertellen dat veel te maken heeft met preventie, politie, justitie en dergelijke, en dat we daar als Vlaanderen niet voor bevoegd zijn. Maar als Vlaanderen en als de Vlaamse Gemeenschap zijn wij wel bevoegd voor het sportbeleid. Wat er misgaat op allerlei vlakken in het sportbeleid heeft natuurlijk ook zijn weerslag op het Vlaams beleid.

Collega's, wij mogen niet vergeten dat we in Vlaanderen 1,4 miljoen sportbeoefenaars tellen, en wij tellen 275.000 jongeren aangesloten bij Voetbal Vlaanderen – en ouderen, er zijn inderdaad ouderen die nog voetballen. Collega Muyters, u was een van diegenen die heel lang gevoetbald hebben. In ieder geval, het maakt dat wij toch maatregelen willen nemen. Wat hebben wij gedaan in dit voorstel van resolutie, collega's? We zijn de maatregelen eens gaan ophijsten die we vanuit Vlaanderen al nemen, samen met Voetbal Vlaanderen, de Pro League en de Koninklijke Belgische Voetbalbond (KBVB). Heel wat initiatieven die moeten zorgen voor een betere sfeer, ook meldkamers en dergelijke, om op een betere, fair-play-manier aan voetbal te kunnen doen. Maar we hebben hier ook een opdracht geformuleerd naar de minister toe om in dialoog te gaan – en dat kunnen we eigenlijk allemaal ook – met de mensen die federaal verantwoordelijkheid dragen.

We doen in dit voorstel van resolutie een aantal suggesties om datgene wat fout gaat – vandalisme, hooliganisme, geweld, noem maar op – adequater aan te pakken, om ook het hele land breed een transparanter beleid te voeren. Wij stellen immers vast dat in verschillende politiezones de accuraatheid van optreden sterk verschilt. Ik ga niet alles opsommen wat in het voorstel staat, ik ga niet het debat herhalen zoals het in de commissie werd gevoerd, ik wil alleen maar één oproep doen: de indieners en hun fracties hebben dit voorstel van resolutie in de commissie mee goedgekeurd, één fractie heeft dat niet gedaan. Bij dezen wil ik echt wel een oproep doen: laat ons allen het signaal geven dat sport, en voetbal in het bijzonder, te mooi is om het te laten verpesten. Laat ons vanuit dit Vlaams Parlement wat dat betreft een duidelijk signaal geven dat wij voor een mooie voetbalsport zijn. *(Applaus)*

De voorzitter: Mevrouw De Rudder heeft het woord.

Maaike De Rudder (cd&v): Als cd&v-fractie zijn wij tevreden dat collega Kris Van Dijck het initiatief nam voor dit voorstel van resolutie. De actualiteit bewijst en heeft in het verleden toch al bewezen dat er echt wel nood is aan een coherent en gecoördineerd beleid om de agressie in de voetbalwereld duidelijk een halt toe te roepen. Voetbal moet een feest zijn op en naast het veld, zowel voor wie het speelt als voor wie ernaar gaat kijken. We kunnen en mogen niet toelaten dat enkelingen de sfeer verpesten voor iedereen. Spelers en toeschouwers verdienen dan ook respect. We zijn dan ook tevreden dat we samen met de collega's in ruime consensus dit voorstel van resolutie hebben opgesteld, met concrete maatregelen om op alle beleidsniveaus en met respect voor ieders verantwoordelijkheid aan de slag te gaan. We rekenen daarbij op de volle medewerking van de voetbalbonden, de voetbalclubs maar ook de lokale besturen. Ook de Vlaamse en de Federale Regering moeten hun verantwoordelijkheid opnemen. We zijn dan ook blij dat de minister van Binnenlandse Zaken, Annelies Verlinden, dit voorstel van resolutie heeft aangegrepen om alvast een uitnodiging te sturen aan de gemeenschapsministers van Sport, om samen met de Algemene Directie Veiligheid en Preventie van de FOD Binnenlandse Zaken de concrete voorstellen te bespreken die wij hier vandaag in onze resolutie voorstellen. Er is in het verleden ook al werk gemaakt van de vernieuwde en verstrengde Voetbalwet, die ook door de ministerraad werd goedgekeurd en die nu ook ter bespreking voorligt in de Kamer.

Vorige week werd er dan ook alvast aangekondigd dat er nog een subsidie toegekend zal worden aan de Stichting Brandwonden voor de ontwikkeling van een preventieproject om ook voetbalsupporters te gaan sensibiliseren voor het gevaar van het gebruik van pyrotechnische middelen, zoals het Bengaals vuur, en aandacht te vragen voor die slachtoffers van oneigenlijk gebruik ervan.

Collega's, het is dus echt wel belangrijk dat er ingezet wordt op het nemen van maatregelen en dat we vanuit alle beleidsniveaus daar ook onze verantwoordelijkheid in nemen. Vandaar dat wij als cd&v-fractie dit voorstel van resolutie dan ook met overtuiging zullen goedkeuren en hopen op een ruime parlementaire steun, zodat we toch een duidelijk signaal geven dat agressie en voetbal niet samengaan. Ik wil ook de collega's bedanken voor de goede samenwerking om dit voorstel van resolutie tot stand te brengen. *(Applaus)*

De voorzitter: De heer Annouri heeft het woord.

Imade Annouri (Groen): De voetbalsport is voor een groot stuk een spiegel van de maatschappij. Voetbal is een plek waar, van de hoogste regionen tot in de laagste klassen en bij de jeugdafdeling, mensen samenkomen om te vieren, om plezier te maken, euforie te voelen, overwinningen te voelen of samen te verliezen, om te leren wat het is om samen te werken. Er gebeuren ongelooflijk mooie dingen op voetbalpleinen in heel Vlaanderen.

Tegelijkertijd is het een plek waar de uitwassen van de samenleving en negatieve ervaringen plaatsvinden: agressie, verbaal geweld, andere vormen van geweld. Collega's, we zien de laatste maanden trouwens dat er een stijging is. We zien van alle diensten die erbij betrokken zijn, die dat opvolgen, dat er meer agressie is: van ouders, coaches, spelers. Daar zijn verschillende verklaringen voor. We kijken bijvoorbeeld naar de coronaperiode die er is geweest, en een soort backlash die ermee te maken heeft, maar ook het feit dat we er minder tolerant voor zijn en het duidelijker willen aanpakken.

Ik denk dat wat hier vandaag voorligt, daar een goed voorbeeld van is. Ik denk dat het belangrijk is om aan te geven dat sport belangrijk is, het mooiste van ons naar buiten brengt. En als dat bij momenten ook negatieve uitwassen met zich meebrengt, denk ik dat het belangrijk is dat we daar heel kordaat tegen optreden, dat we er paal en perk aan stellen en een rode lijn trekken.

Ik wil vanuit en namens de Groenfractie collega Van Dijck en de collega's van de meerderheid bedanken voor het initiatief. Ik zal het met plezier mee indienen, omdat ik denk dat elke stap die wordt gezet en elk initiatief dat wordt genomen om de sport te vrijwaren van negatieve uitwassen, belangrijk is om ervoor te zorgen dat de sport een positieve, mooie ervaring is voor eenieder die eraan deelneemt, of dat nu de sporters, de voetballers zelf zijn, de supporters, de ouders of de scheidsrechters. We moeten ervoor zorgen dat iedereen ervan kan genieten, en dit helpt daarbij en is een belangrijke stap daarnaartoe, waar wij met plezier onze steun aan zullen verlenen en mee indienen. *(Applaus bij Groen)*

De voorzitter: Mevrouw Lambrecht heeft het woord.

Annick Lambrecht (Vooruit): Bedankt, collega Van Dijck, voor het initiatief.

Collega's, net als in het buitenland wordt ook in België een toename vastgesteld in het aantal incidenten in en rondom voetbalvelden en -stadions. Onder het mom van sfeerbeleving verpesten enkele supporters en relschoppers het voor velen en berokkenen de voetbalwereld zo grote imagoschade. Een strengere aanpak is noodzakelijk om tot een mentaliteitswijziging te komen, en het kwalijk gedrag van een minderheid een halt toe te roepen. Agressie en geweld nemen toe in de voetbalstadions, zowel in het profvoetbal als in het amateur- en jeugdvoetbal. De cijfers rond fysieke en verbale agressie gaan in stijgende lijn. Betrokken actoren stellen dat agressie en vijandschap naast het veld een deel van de voetbalcultuur zijn geworden. Die cultuur wordt helaas ook gekenmerkt door een stijgend aantal gevallen van discriminatie en racisme. Binnen die cultuur wordt het normaal bevonden dat supporters elkaar de huid vol schelden, en allerhande beledigingen naar jeugdspelers en scheidsrechters roepen. Het is alsof sommigen, eenmaal ze het voetbalstadion betreden, alle normen en waarden die ze kennen uit de maatschappij, achterwege laten.

Collega's, we kunnen ons ook met Vooruit niet neerleggen bij deze situatie, en kunnen niet aanvaarden dat het nu eenmaal zo zou zijn in het voetbal. Voetbal is een geweldige sport, waarvan iedereen moet kunnen genieten. Vandaag vinden een aantal relschoppers het nodig om de sportbeleving voor heel velen te verpesten.

Met dit voorstel van resolutie willen wij bijdragen aan een oplossing voor het probleem van agressie in de voetbalwereld, door aanbevelingen te doen. En we wensen duidelijk het signaal te geven dat hiertegen opgetreden moet worden, om te komen tot een mooi en deftig 'sport voor allen'-beleid.

Wat hier voorligt, gaan we dan ook met de hele partij heel graag onderschrijven. *(Applaus bij Vooruit)*

De voorzitter: De heer Deckmyn heeft het woord.

Johan Deckmyn (Vlaams Belang): Collega's, ik zou er vooreerst op willen wijzen dat het voorliggende voorstel van resolutie een oproep aan de Federale Regering is. Ik heb daar uiteraard geen problemen mee. Maar toen collega Brusselmans onlangs tijdens de commissiezitting een voorstel van resolutie bracht over geroofde kunstwerken uit de Zuidelijke Nederlanden, stelde men vanuit de meerderheid dat zij geen resoluties goedkeuren die een vraag tot de Federale Regering richten. Als je dergelijke standpunten hanteert bij Vlaams Belangvoorstellen, moet je ook consequent zijn en jezelf er niet aan bezondigen. Dit geheel terzijde.

Het voorliggend voorstel is gelukkig niet te zwaar ideologisch beladen, alhoewel ik me soms afvraag waarom bepaalde voorstellen hier geformuleerd worden. Uiteindelijk kan niemand racisme of geweld in het voetbal tolereren, maar de uitgangspunten moeten wel correct zijn. Sommige collega's lieten bij de bespreking onterecht uitschijnen dat het onmogelijk zou zijn om met kinderen een voetbalwedstrijd bij te wonen. In realiteit nodigt nagenoeg elke profclub om de haverklap schoolkinderen of kinderen uit welzijnsorganisaties uit en dit met gratis tickets. Clubs organiseren gezinsdagen en werken met gezinsabonnementen. Van de topsport in ons land speelt het voetbal bij uitstek in op het gemeenschaps- en gezinsgevoel.

Streng optreden bij supporters die over de schreef gaan, is een goede zaak, maar we moeten toch opletten om niet in overdrive te gaan. Tijdens de commissie werd vermeld dat een club zoals Liverpool als voorbeeld van goede praktijk kan dienen wegens haar heel streng supportersbeleid, waarbij zelfs wijzen tot een verwijdering uit het stadion kan leiden. Is dat dan het scenario dat de indieners voor ons land willen nastreven? Is wijzen of roepen naar een supporter van de tegenstanders niet meer aanvaardbaar? Dat is mijns inziens toch wat vergaand.

Men houdt een pleidooi voor nog strengere straffen, maar we mogen toch zeggen dat er nu al strenge straffen bestaan. Het is een goede zaak dat een dergelijk strenger beleid geleid heeft tot minder hooliganisme, tot minder agressiviteit en minder racisme, maar collega Brusselmans gaf toch in de commissie enkele interessante praktijkvoorbeelden van straffen die toch wel wat overdreven klinken. Ik noem er drie: zes maanden stadionverbod voor het opsteken van een middenvinger, zes maanden stadionverbod voor de uitspraak 'Les Wallons ne travaillent pas' en zes maanden stadionverbod en nog eens zes maanden extra voorwaardelijk voor een gebaar dat als homohaat gepercipieerd wordt, maar wellicht niet bewust zo bedoeld was. Collega's, dit zijn slechts drie voorbeelden. Wie in die zin aangeschreven wordt door de KBVB heeft eigenlijk gewoon pech gehad. Emotioneel supporteren houdt daardoor een risico in. Daarom roepen we op om een duidelijk onderscheid te maken tussen banaliteiten en echt wan-gedrag. Dat laatste moet inderdaad streng aangepakt worden, zoals nu ook al gebeurt. Het voorstel van resolutie maakt dat onderscheid echter niet en het gaat gewoon mee in het opbod van almaar meer en strenger straffen.

Het is juist dat de procedures veel sneller moeten kunnen. In de huidige stand van zaken duurt het maanden na de eerste brief van de Koninklijke Belgische Voetbalbond voor er uiteindelijk een sanctie uitgesproken wordt. Soms gaat een stadionverbod daardoor pas in na afloop van het seizoen en is het al afgelopen aan het begin van een nieuw seizoen. Soms komt er plots een cumulatie van brieven en bestraffing, die daardoor tot jaren stadionverbod kunnen oplopen.

Het Vlaams Belang vindt dan weer dat er nagelaten wordt om veel transparantere procedures te vragen. Die zijn nu heel vaag en ze verlopen soms zonder bewijsvoering of duidelijke motivering. Het gaat letterlijk om zinnen als, ik citeer: "We denken dat we u geïdentificeerd hebben." In bepaalde gevallen hebben

onterecht beschuldigde mensen kunnen aantonen dat ze niet eens in het stadion waren, hoewel ze wel als dusdanig geïdentificeerd waren. In beroep gaan levert bij de Koninklijke Belgische Voetbalbond bovendien in de meeste gevallen ook nog eens strengere straffen op.

Voorts wil het voorstel van resolutie de voetbalclubs nog meer bevoegdheid toekennen om supporters te sanctioneren, maar ze hebben die nu al, wat bovendien ook nog eens kan leiden tot dubbele bestraffingen van hetzelfde feit. Zo staat op het gooien van een beker op het veld zowel een individuele bestraffing voor de supporter door de Koninklijke Belgische Voetbalbond als een boete voor de club. Maar vervolgens zal de club die geldboete op de betrokken supporter verhalen. Daardoor krijgt die twee straffen voor hetzelfde vergrijp. Bovendien zal de club de boete alleen verhalen op bestrafte supporters waarvan die zelf weet heeft. In de realiteit zijn er vaak ook nog andere supporters gesanctioneerd. En zo zijn er vele voorbeelden.

En inderdaad: voetbal is te mooi om te laten verpesten, collega Van Dijck, Dat is uiteraard een feit en ook wij vinden dit. Toch heb ik al enkele elementen aangehaald waarom we dit voorstel van resolutie niet kunnen goedkeuren. Dat neemt niet weg dat ook wij vinden dat agressie en voetbal niet samengaan.

Ten slotte, iets wat ik eigenlijk al een aantal keren naar voren gebracht heb en naar aanleiding van dit voorstel van resolutie opnieuw naar voren wil brengen: ik wil toch wijzen op het feit dat men er nog steeds geen werk van maakt om op te roepen om de KBVB te splitsen. Het is een van de heel weinige niet-gesplitste sportfederaties van ons land. Ik wacht nog steeds op een initiatief van de N-VA om ook hier een duidelijk signaal te geven. Maak hier alstublieft ook eens werk van. (*Applaus bij het Vlaams Belang*)

De voorzitter: De heer Vandewalle heeft het woord.

Onno Vandewalle (PVDA): Ik denk dat het een belangrijk thema is omdat er heel veel mensen op heel veel niveaus met voetbal bezig zijn. Dat kan op professioneel niveau zijn in het profvoetbal, maar ook op het lokale niveau in het jeugdvoetbal. Er zijn ook heel veel mensen die zelf gaan voetballen, ook op laag niveau zoals minivoetbal en zaalvoetbal. Voor veel mensen is voetbal een uitlaatklep. Voor de meesten is dat een positieve uitlaatklep, maar jammer genoeg is dat voor sommigen een negatieve uitlaatklep. Die mensen gaan te ver, en ik ben dat ook beu.

Als supporter en iemand die zelf meerdere keren per week gaat voetballen ben ik die agressie rond voetbal heel erg beu. De manier waarop voetbal misbruikt wordt om mensen tegen elkaar op te zetten en dat er echt geweld plaatsvindt – niet alleen in voetbalstadions, maar ook op lokale matches – ben ik beu, en ik vind dat we daar hard tegen moeten optreden. Dat moet duidelijk zijn.

Er staan heel veel goede zaken in dit voorstel van resolutie. Dat gaat over het nadenken over schuldbesef, over preventie, over het inzetten van de Vlaamse Trainersschool, mensen versterken in hoe ze moeten omgaan met agressie als ze het zelf zien gebeuren, de internationale samenwerking rond geweld bij internationale hooligans, het aan de slag gaan met Voetbal Vlaanderen om te focussen op fair play, enzovoort. De competitie uit het jeugdvoetbal houden vind ik zelf heel belangrijk, ik vind het positief dat dat hierin vermeld staat.

Ik zou zo nog even kunnen verdergaan, maar ik heb ook enkele bedenkingen bij dit voorstel van resolutie. Mijn grootste bedenking is dat ik vind dat er een te kleine rol is weggelegd voor de supporters zelf, en voor de mensen die actief zijn in de voetbalwereld. Ik denk dat er te weinig wordt nagegaan hoe mensen die zelf in supportersclubs zitten denken dat het anders zou kunnen. Er zijn veel

voorbeelden uit het buitenland van hoe ze daar die mensen zelf een rol geven, en zo die agressiviteit niet alleen met repressie aanpakken.

We hebben repressie nodig tegen uitspattingen van geweld en agressie, maar we gaan ook andere manieren nodig hebben. We gaan ook moeten kijken hoe supporters en clubs zelf denken dat het anders kan door een positieve voetbalcultuur te creëren die wel van de supporters zelf uitgaat. Ik vind dat dat ontbreekt. We denken in dit voorstel van resolutie niet na over het feit dat bijna alle uitsupporters in België matches met combibegleiding moeten bezoeken. Zelfs voor matches waar geen risico aan verbonden is, worden supporters verplicht om in een bus met politiebegleiding naar daar te gaan. Dat heeft een averechts effect. Wij zetten niet in op het feit dat we moeten proberen om te streven naar uitmatches waar supporters tussen elkaar zitten. Er zijn matches waar dat mogelijk is, maar wij zetten daar in dit land niet op in. Wij scheiden ons van elkaar, soms zelfs met hekkens. Ik was onlangs in het stadion van Sint-Truiden, ik dacht dat ik in de gevangenis zat. Als uitsupporter zit je daar in de gevangenis. Dat creëert geweld, dat creëert agressiviteit, en dat heeft een averechts effect. Ik denk dat we het omgekeerde moeten doen.

Ik ben ook heel hard tegen identiteitscontroles aan voetbalstadions om te voorkomen dat mensen met een abonnement van iemand anders naar de wedstrijd gaan kijken. Zogezegd dient dat om op te treden tegen stadionverboden. Maar veel voetbalsupporters voelen aan dat zij, als brave supporters die al lang naar het voetbal gaan, het slachtoffer zijn van die paar mensen die agressief zijn. Ik laat vaak mijn schoonvader met mijn abonnement voor KAA Gent naar de wedstrijd gaan wanneer ik niet kan. Nu zal er een heel systeem moeten worden uitgewerkt, zodat hij met mijn kaart kan gaan. En er kan een identiteitscontrole zijn, waardoor hij niet meer zal kunnen gaan omdat andere mensen agressief zijn. Dat is geen manier van werken.

Veel supporters hebben het gevoel dat zij het slachtoffer zijn van een aantal agressievelingen die het voor iedereen verpesten. Daar zetten we niet op in. We zetten enkel in op repressie, maar niet op de positieve voorbeelden. Bij KAA Gent hebben ze heel goede ervaringen door de foundation van de voetbalploeg met supportersclubs te laten samenwerken rond een positieve cultuur. Als supporter in het stadion zie je op een paar maanden tijd de vooruitgang. Je ziet dat de sfeer anders is, er is minder agressie, er wordt op een positieve manier met andere supporters omgegaan, en die positieve manier om de supporters zelf in te schakelen mis ik in dit voorstel van resolutie.

Ik vind het heel positief dat er een meldpunt is voor racisme, maar ik denk dat iedereen die contact heeft met mensen uit het jeugdvoetbal kan getuigen dat het meldpunt momenteel disfunctioneel is. Het meldpunt werkt niet. Onlangs sprak ik met een voetbaltrainer die tot vijf keer toe een klacht heeft ingediend, en nooit een antwoord kreeg. Hij zei dat hij liever geen meldpunt heeft, dan overall reclame voor een meldpunt te zien, en dan te merken dat het meldpunt niet werkt. Ik denk dat daar met Voetbal Vlaanderen op moet worden ingezet.

Vanwege alle voorgaande punten, gaan wij ons als fractie onthouden. (*Applaus bij de PVDA*)

De voorzitter: De heer Van Dijck heeft het woord.

Kris Van Dijck (N-VA): Ik heb mijn inleiding kort gehouden omdat ik het debat van de commissie niet wou overdoen. Ik betreur dat we een aantal zaken nu ten volle horen die in de commissie toch wel aan bod kwamen. Ik hoor ook een paar tegenspraken.

Dit voorstel van resolutie gaat niet alleen over federale materies, duidelijk niet. Het is ook een oproep aan Voetbal Vlaanderen, een Vlaamse federatie, aan de Vlaamse

overheid en aan lokale besturen. Het gaat breder. Het gegeven van uitsupporters die als gevangenen in een hok zitten, dat klopt. Dat kan je pas oplossen met een fatsoenlijke identiteitscontrole. Het ene is onlosmakelijk met het andere verbonden. Dat staat misschien niet zo in het voorstel van resolutie, maar finaal willen we tot zo'n cultuur komen. Mensen moeten met en tussen elkaar kunnen zitten. Voorbeelden uit het buitenland zijn in de commissie aangehaald. Het gebeurt dikwijls dat zaken positief worden opgesomd om dan met een 'maar' te concluderen. Alles wat voor de 'maar' komt, is dan van ondergeschikt belang.

Tot slot betreur ik dat sommigen hier vinden dat het allemaal zo erg niet is. Ik heb onlangs de beelden gezien, ik snap niet waarom men in een zwart pak en met bivakmuts, onherkenbaar, naar een voetbalstadion gaat. Ik vind het vreemd dat men voor het ene voor nultolerantie pleit, maar dat, als het over voetbal gaat, we daar ver weg van blijven. Ik vind dat niet consequent. (*Applaus*)

De voorzitter: Vraagt nog iemand het woord? (*Neen*)

De bespreking is gesloten.

We zullen straks de hoofdelijke stemming over het voorstel van resolutie houden.

**ONTWERP VAN DECREET over de kwaliteit van zorg in het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
– 1602 (2022-2023) – Nrs. 1 en 2**

Hoofdelijke stemming

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over het ontwerp van decreet over de kwaliteit van zorg in het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

Stemming nr. 1

Ziehier het resultaat:

112 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
65 leden hebben ja geantwoord;
47 leden hebben zich onthouden.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement het ontwerp van decreet aan. Het zal aan de Vlaamse Regering ter bekrachtiging worden overgezonden.

**ONTWERP VAN DECREET over leersteun
– 1634 (2022-2023) – Nrs. 1 tot en met 4**

Hoofdelijke stemming

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over het ontwerp van decreet over leersteun.

Stemming nr. 2

Ziehier het resultaat:

112 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
65 leden hebben ja geantwoord;
16 leden hebben neen geantwoord;
31 leden hebben zich onthouden.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement het ontwerp van decreet aan. Het zal aan de Vlaamse Regering ter bekrachtiging worden overgezonden.

De heer Bex heeft het woord.

Stijn Bex (Groen): Ook deze week, voorzitter, heb ik een stemafpraak met mevrouw Tavernier. Vandaar mijn onthouding. (*Applaus*)

VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Kris Van Dijck, Maaïke De Rudder, Steven Coenegrachts, Imade Annouri en Annick Lambrecht over maatregelen tegen agressie in de voetbalwereld – 1620 (2022-2023) – Nrs. 1 en 2

Hoofdelijke stemming

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over het voorstel van resolutie van Kris Van Dijck, Maaïke De Rudder, Steven Coenegrachts, Imade Annouri en Annick Lambrecht over maatregelen tegen agressie in de voetbalwereld.

Stemming nr. 3

Ziehier het resultaat:

112 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
89 leden hebben ja geantwoord;
19 leden hebben neen geantwoord;
4 leden hebben zich onthouden.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement het voorstel van resolutie aan. De resolutie zal aan de Vlaamse Regering worden overgezonden.

MOTIE van Elisabeth Meuleman, Hannelore Goeman, Celia Groothedde, Conner Rousseau, Mieke Schauvliege en Steve Vandenberghe tot besluit van het op 3 mei 2023 in plenaire vergadering gehouden actualiteitsdebat over de sterke toename van het aantal onbetaalde schoolfacturen – 1685 (2022-2023) – Nr. 1

Hoofdelijke stemming

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over de motie van Elisabeth Meuleman, Hannelore Goeman, Celia Groothedde, Conner Rousseau, Mieke Schauvliege en Steve Vandenberghe tot besluit van het op 3 mei 2023 in plenaire vergadering gehouden actualiteitsdebat over de sterke toename van het aantal onbetaalde schoolfacturen.

Mevrouw Meuleman heeft het woord.

Elisabeth Meuleman (Groen): Voorzitter, wat hier voorligt, is een aanbod dat de liberalen absoluut niet kunnen weigeren. We vragen heel simpel om, in overleg met het onderwijsveld, het middenveld en experts, een beleidskader uit te werken om gezonde maaltijden op school in te voeren voor alle leerlingen. Dat is, heel in het kort, een samenvatting van de conceptnota van de heer De Gucht. Bij dezen reken ik er dus op dat jullie dit zullen steunen. (*Applaus bij Groen*)

De voorzitter: Mijnheer Verbeurgt, u wilt uw stemhouding toelichten?

Thijs Verbeurgt (Vooruit): Ik heb inderdaad een stemafpraak met collega Perdaens, maar ik wil van de gelegenheid ook gebruikmaken om collega De

Gucht te danken voor zijn consequente houding in dit dossier. Ik denk dat dat vele parlementsleden tot inspiratie kan aanzetten. (*Applaus bij Vooruit en Groen*)

De voorzitter: Einde van de stemming.

Stemming nr. 4

Ziehier het resultaat:

112 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
27 leden hebben ja geantwoord;
83 leden hebben neen geantwoord;
2 leden hebben zich onthouden.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement de motie niet aan.

MOTIE van Roosmarijn Beckers, Jan Laeremans, Kristof Slagmulder en Chris Janssens tot besluit van het op 3 mei 2023 in plenaire vergadering gehouden actualiteitsdebat over de sterke toename van het aantal onbetaalde schoolfacturen – 1686 (2022-2023) – Nr. 1

Hoofdelijke stemming

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over de motie van Roosmarijn Beckers, Jan Laeremans, Kristof Slagmulder en Chris Janssens tot besluit van het op 3 mei 2023 in plenaire vergadering gehouden actualiteitsdebat over de sterke toename van het aantal onbetaalde schoolfacturen.

Stemming nr. 5

Ziehier het resultaat:

112 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
19 leden hebben ja geantwoord;
93 leden hebben neen geantwoord.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement de motie niet aan.

MOTIE van Hannelore Goeman, Elisabeth Meuleman, Kim De Witte, Thijs Verbeurgt en Johan Danen tot besluit van het op 3 mei 2023 in plenaire vergadering gehouden actualiteitsdebat over de sterke toename van het aantal onbetaalde schoolfacturen – 1687 (2022-2023) – Nr. 1

Hoofdelijke stemming

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over de motie van Hannelore Goeman, Elisabeth Meuleman, Kim De Witte, Thijs Verbeurgt en Johan Danen tot besluit van het op 3 mei 2023 in plenaire vergadering gehouden actualiteitsdebat over de sterke toename van het aantal onbetaalde schoolfacturen.

Stemming nr. 6

Ziehier het resultaat:

112 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
26 leden hebben ja geantwoord;

65 leden hebben neen geantwoord;
21 leden hebben zich onthouden.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement de motie niet aan.

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

De voorzitter: Dames en heren, hiermee zijn we aan het einde gekomen van onze werkzaamheden voor vandaag.

We komen opnieuw bijeen op woensdag 10 mei 2023 om 14 uur.

De vergadering is gesloten.

– De vergadering wordt gesloten om 20.09 uur.

BIJLAGEN

Aanwezigheden**Aanwezig**

Staf Aerts, Meyrem Almaci, Els Ampe, Hannes Anaf, Imade Annouri, Stijn Bex, Adeline Blancquaert, Robrecht Bothuyne, Karin Brouwers, Filip Brusselmans, Yves Buysse, Allessia Claes, Bart Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Jos D'Haese, Guy D'haeseleer, Stephanie D'Hose, Johan Danen, Koen Daniëls, Johan Deckmyn, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Kurt De Loor, Ann De Martelaer, Immanuel De Reuse, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Filip Dewinter, Kim De Witte, Bart Dochy, Martine Fournier, Veerle Geerinckx, Hannelore Goeman, Celia Groothedde, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Chris Janssens, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Jan Laeremans, Annick Lambrecht, Bert Maertens, Ilse Malfroot, Marius Meremans, Sofie Mertens, Elisabeth Meuleman, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Tom Ongena, Katrien Partyka, Leo Pieters, Els Robeyns, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Conner Rousseau, Carmen Ryheul, Björn Rzoska, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Mieke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Katia Segers, Kristof Slagmulder, Elke Sleurs, Klaas Sloomans, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Chris Steenwegen, Els Sterckx, Emmily Talpe, Jeroen Tiebout, Bruno Tobback, Bart Tommelein, Wilfried Vandaele, Lise Vandecasteele, Steve Vandenberghe, Freya Van den Bossche, Tine Van den Brande, Koen Van den Heuvel, Ludwig Vandenhove, Steven Vandeput, Maurits Vande Reyde, Anke Van dermeersch, Tine van der Vloet, Onno Vandewalle, Orry Van de Wauwer, Kris Van Dijck, Loes Vandromme, Jeremie Vaneckhout, Bart Van Hulle, Karl Vanlouwe, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Sam Van Rooy, Kurt Vanryckeghem, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Thijs Verbeurgt, Wim Verheyden, Katja Verheyen, Frieda Verougstraete-Deschacht, Maxim Veys, Brecht Warnez, Suzy Wouters, Hilâl Yalçın.

Afwezig met kennisgeving

Freya Perdaens, Annabel Tavernier: bevallingsverlof;

Roosmarijn Beckers, An Moerenhout, Stefaan Sintobin: gezondheidsredenen.

Afwezig zonder kennisgeving

Sihame El Kaouakibi, Gwendolyn Rutten

Individuele stemmingen Vlaamse Volksvertegenwoordigers**Stemming nr. 1:****JA-stemmen:**

Els Ampe, Robrecht Bothuyne, Karin Brouwers, Allessia Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Stephanie D'Hose, Koen Daniëls, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Bart Dochy, Martine Fournier, Veerle Geerinckx, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Bert Maertens, Marius Meremans, Sofie Mertens, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Tom Ongena, Katrien Partyka, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Elke Sleurs, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Emmily Talpe, Jeroen Tiebout, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Koen Van den Heuvel, Tine van der Vloet, Kris

Van Dijck, Bart Van Hulle, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Steven Vandeput, Loes Vandromme, Karl Vanlouwe, Kurt Vanryckeghem, Katja Verheyen, Brecht Warnez, Hilâl Yalçın

ONTHOUDINGEN:

Staf Aerts, Meyrem Almaci, Hannes Anaf, Imade Annouri, Stijn Bex, Adeline Blancquaert, Yves Buysse, Bart Claes, Jos D'Haese, Guy D'haeseleer, Johan Danen, Ann De Martelaer, Immanuel De Reuse, Kim De Witte, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Celia Groothedde, Chris Janssens, Jan Laeremans, Annick Lambrecht, Ilse Malfroot, Elisabeth Meuleman, Leo Pieters, Els Robeyns, Conner Rousseau, Carmen Ryheul, Björn Rzoska, Mieke Schauvliege, Katia Segers, Kristof Slagmulder, Klaas Slootmans, Chris Steenwegen, Els Sterckx, Bruno Tobback, Freya Van den Bossche, Tine Van den Brande, Anke Van dermeersch, Sam Van Rooy, Lise Vandecasteele, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Onno Vandewalle, Jeremie Vaneeckhout, Thijs Verbeurgt, Frieda Verougstraete-Deschacht, Maxim Veys, Suzy Wouters

Stemming nr. 2:

JA-stemmen:

Els Ampe, Robrecht Bothuyne, Karin Brouwers, Allessia Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Stephanie D'Hose, Koen Daniëls, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaike De Rudder, Maarten De Veuster, Maaike De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Bart Dochy, Martine Fournier, Veerle Geerinckx, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Bert Maertens, Marius Meremans, Sofie Mertens, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Tom Ongena, Katrien Partyka, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Elke Sleurs, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Emmily Talpe, Jeroen Tiebout, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Koen Van den Heuvel, Tine van der Vloet, Kris Van Dijck, Bart Van Hulle, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Steven Vandeput, Loes Vandromme, Karl Vanlouwe, Kurt Vanryckeghem, Katja Verheyen, Brecht Warnez, Hilâl Yalçın

NEEN-stemmen:

Staf Aerts, Meyrem Almaci, Imade Annouri, Jos D'Haese, Johan Danen, Ann De Martelaer, Kim De Witte, Celia Groothedde, Elisabeth Meuleman, Björn Rzoska, Mieke Schauvliege, Chris Steenwegen, Tine Van den Brande, Lise Vandecasteele, Onno Vandewalle, Jeremie Vaneeckhout

ONTHOUDINGEN:

Hannes Anaf, Stijn Bex, Adeline Blancquaert, Yves Buysse, Bart Claes, Guy D'haeseleer, Immanuel De Reuse, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Chris Janssens, Jan Laeremans, Annick Lambrecht, Ilse Malfroot, Leo Pieters, Els Robeyns, Conner Rousseau, Carmen Ryheul, Katia Segers, Kristof Slagmulder, Klaas Slootmans, Els Sterckx, Bruno Tobback, Freya Van den Bossche, Anke Van dermeersch, Sam Van Rooy, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Thijs Verbeurgt, Frieda Verougstraete-Deschacht, Maxim Veys, Suzy Wouters

Stemming nr. 3:

JA-stemmen:

Staf Aerts, Meyrem Almaci, Els Ampe, Hannes Anaf, Imade Annouri, Stijn Bex, Robrecht Bothuyne, Karin Brouwers, Allessia Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Stephanie D'Hose, Johan Danen, Koen Daniëls, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Ann De Martelaer, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Bart Dochy, Martine Fournier, Veerle Geerinckx, Celia Groothedde, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Annick Lambrecht, Bert Maertens, Marius Meremans, Sofie Mertens, Elisabeth Meuleman, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Tom Ongena, Katrien Partyka, Els Robeyns, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Conner Rousseau, Björn Rzoska, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Mieke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Katia Segers, Elke Sleurs, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Chris Steenwegen, Emmily Talpe, Jeroen Tiebout, Bruno Tobback, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Freya Van den Bossche, Tine Van den Brande, Koen Van den Heuvel, Tine van der Vloet, Kris Van Dijck, Bart Van Hulle, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Steven Vandeput, Loes Vandromme, Jeremie Vaneeckhout, Karl Vanlouwe, Kurt Vanryckeghem, Thijs Verbeurgt, Katja Verheyen, Maxim Veys, Brecht Warnez, Hilâl Yalçın

NEEN-stemmen:

Adeline Blancquaert, Yves Buysse, Bart Claes, Guy D'haeseleer, Immanuel De Reuse, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Chris Janssens, Jan Laeremans, Ilse Malfroot, Leo Pieters, Carmen Ryheul, Kristof Slagmulder, Klaas Sloomans, Els Sterckx, Anke Van dermeersch, Sam Van Rooy, Frieda Verougstraete-Deschacht, Suzy Wouters

ONTHOUDINGEN:

Jos D'Haese, Kim De Witte, Lise Vandecasteele, Onno Vandewalle

Stemming nr. 4:

JA-stemmen:

Staf Aerts, Meyrem Almaci, Hannes Anaf, Imade Annouri, Jos D'Haese, Johan Danen, Jean-Jacques De Gucht, Ann De Martelaer, Kim De Witte, Celia Groothedde, Annick Lambrecht, Elisabeth Meuleman, Els Robeyns, Conner Rousseau, Björn Rzoska, Mieke Schauvliege, Katia Segers, Chris Steenwegen, Bruno Tobback, Freya Van den Bossche, Tine Van den Brande, Lise Vandecasteele, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Onno Vandewalle, Jeremie Vaneeckhout, Maxim Veys

NEEN-stemmen:

Els Ampe, Adeline Blancquaert, Robrecht Bothuyne, Karin Brouwers, Yves Buysse, Allessia Claes, Bart Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Guy D'haeseleer, Stephanie D'Hose, Koen Daniëls, Inez De Coninck, Immanuel De Reuse, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Bart Dochy, Martine Fournier, Veerle Geerinckx, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Chris Janssens, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Jan Laeremans, Bert Maertens, Ilse

Malfroot, Marius Meremans, Sofie Mertens, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Tom Ongena, Katrien Partyka, Leo Pieters, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Carmen Ryheul, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Kristof Slagmulder, Elke Sleurs, Klaas Sloomans, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Els Sterckx, Emmily Talpe, Jeroen Tiebout, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Koen Van den Heuvel, Tine van der Vloet, Anke Van dermeersch, Kris Van Dijck, Bart Van Hulle, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Sam Van Rooy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Steven Vandeput, Loes Vandromme, Karl Vanlouwe, Kurt Vanryckeghem, Katja Verheyen, Frieda Verougstraete-Deschacht, Brecht Warnez, Suzy Wouters, Hilâl Yalçın

ONTHOUDINGEN:

Stijn Bex, Thijs Verbeurgt

Stemming nr. 5:

JA-stemmen:

Adeline Blancquaert, Yves Buysse, Bart Claes, Guy D'haeseleer, Immanuel De Reuse, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Chris Janssens, Jan Laeremans, Ilse Malfroot, Leo Pieters, Carmen Ryheul, Kristof Slagmulder, Klaas Sloomans, Els Sterckx, Anke Van dermeersch, Sam Van Rooy, Frieda Verougstraete-Deschacht, Suzy Wouters

NEEN-stemmen:

Staf Aerts, Meyrem Almaci, Els Ampe, Hannes Anaf, Imade Annouri, Stijn Bex, Robrecht Bothuyne, Karin Brouwers, Alessia Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Jos D'Haese, Stephanie D'Hose, Johan Danen, Koen Daniëls, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Ann De Martelaer, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Kim De Witte, Bart Dochy, Martine Fournier, Veerle Geerinckx, Celia Groothedde, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Annick Lambrecht, Bert Maertens, Marius Meremans, Sofie Mertens, Elisabeth Meuleman, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Tom Ongena, Katrien Partyka, Els Robeyns, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Conner Rousseau, Björn Rzoska, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Mieke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Katia Segers, Elke Sleurs, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Chris Steenwegen, Emmily Talpe, Jeroen Tiebout, Bruno Tobback, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Freya Van den Bossche, Tine Van den Brande, Koen Van den Heuvel, Tine van der Vloet, Kris Van Dijck, Bart Van Hulle, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Lise Vandecasteele, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Steven Vandeput, Onno Vandewalle, Loes Vandromme, Jeremie Vaneckhout, Karl Vanlouwe, Kurt Vanryckeghem, Thijs Verbeurgt, Katja Verheyen, Maxim Veys, Brecht Warnez, Hilâl Yalçın

Stemming nr. 6:

JA-stemmen:

Staf Aerts, Meyrem Almaci, Hannes Anaf, Imade Annouri, Jos D'Haese, Johan Danen, Ann De Martelaer, Kim De Witte, Celia Groothedde, Annick Lambrecht, Elisabeth Meuleman, Els Robeyns, Conner Rousseau, Björn Rzoska, Mieke Schauvliege, Katia Segers, Chris Steenwegen, Bruno Tobback, Freya Van den

Bossche, Tine Van den Brande, Lise Vandecasteele, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Onno Vandewalle, Jeremie Vaneeckhout, Maxim Veys

NEEN-stemmen:

Els Ampe, Robrecht Bothuyne, Karin Brouwers, Allessia Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Stephanie D'Hose, Koen Daniëls, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Bart Dochy, Martine Fournier, Veerle Geerinckx, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Bert Maertens, Marius Meremans, Sofie Mertens, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Tom Ongena, Katrien Partyka, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Elke Sleurs, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Emmily Talpe, Jeroen Tiebout, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Koen Van den Heuvel, Tine van der Vloet, Kris Van Dijck, Bart Van Hulle, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Steven Vandeput, Loes Vandromme, Karl Vanlouwe, Kurt Vanryckeghem, Katja Verheyen, Brecht Warnez, Hilâl Yalçın

ONTHOUDINGEN:

Stijn Bex, Adeline Blancquaert, Yves Buysse, Bart Claes, Guy D'haeseleer, Immanuel De Reuse, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Chris Janssens, Jan Laeremans, Ilse Malfroot, Leo Pieters, Carmen Ryheul, Kristof Slagmulder, Klaas Sloodmans, Els Sterckx, Anke Van dermeersch, Sam Van Rooy, Thijs Verbeurgt, Frieda Verougstraete-Deschacht, Suzy Wouters